

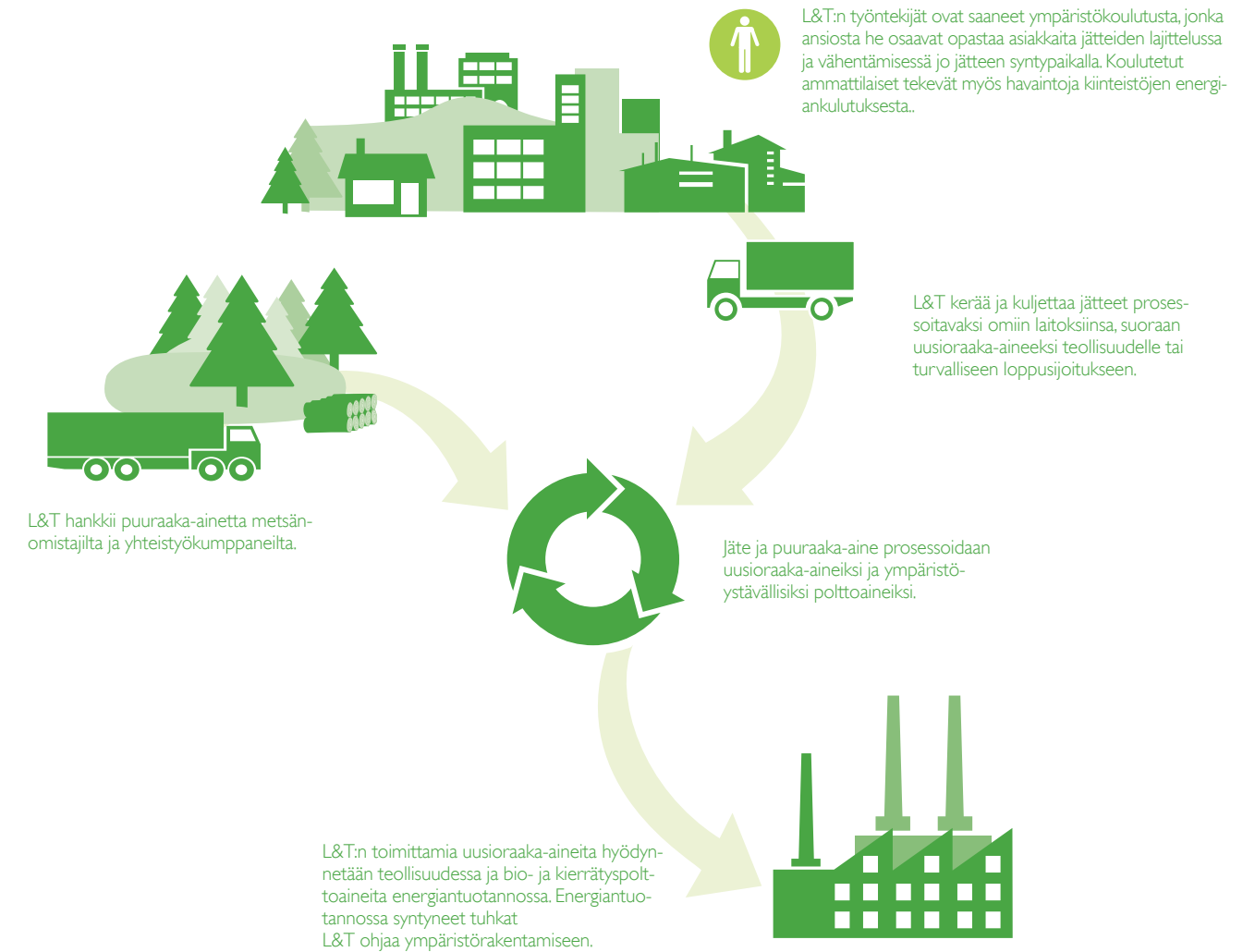
Meidän vastuullamme

Meidän vastuullamme

Kohtaamme työssämme vuosittain **miljoonia asiakkaita ja tarpeita**. Meidän vastuullamme on huolehtia, että löydämme jokaiseen tarpeeseen **oikean tavan auttaa**, jotta asiakkaamme voivat **keskittyä olennaiseen**. Meidän vastuullamme on tehdä jokaisesta päivästä **sujuva**. Samalla autamme asiakkaitamme toimimaan ympäristöystävällisesti – sillä vastuu **elinympäristömme hyvinvoinnista** kuuluu meille kaikille, yhteisesti.

L&T yhteiskunnassa

Materiaalitehokkuus

- Kierrättämällä säästämme luonnonvaroja
- Avullamme jätettä kierrätetään enemmän ja turvallisemmin
- Prosessoimme jätettä uusioraaka-aineiksi ja ympäristöystävällisiksi polttoaineiksi
- L&T jalosti yli 210 000 tonnia jätettä uusioraaka-aineeksi vuonna 2011

Energiatehokkuus

- L&T auttaa asiakkaitaan vähentämään energiankulutustaan
- Energiatehokas kiinteistö on taloudellisesti ja ekologisesti kannattava
- Myös jätteiden kierrätys säästää luonnonvarojen lisäksi energiaa
- Pyrimme omassakin toiminnassamme energiatehokkuuteen niin kiinteistöjen kuin ajoneuvokaluston käytössä

Päästövähennykset

- Luomme asiakkaillemme edellytykset ympäristövelvoitteidensa täyttämiseen
- Kierrätyksen myönteiset ympäristövaikutukset ovat massapolttoon tai kaatopaikalle viemiseen verrattuna ylivoimaiset
- Tiesitkö, että L&T:n jätteidenkierrätyksen ja polttoainetoimitusten ansiosta jää syntymättä yli miljoona tonnia CO₂-päästöjä?

Huolenpitoa henkilöstöstä

- Olemme merkittävä työllistäjä, ja henkilöstömme on keskeinen voimavaramme
- Kehitämme monikulttuuriseen työyhteisöön liittyvää osaamistamme
- Työkykyohjelmamme ansiosta keskimääräinen eläköitymisikä on noussut 62,9 vuoteen (2005: 59,4).

L&T lyhyesti

L&T on erikoistunut ympäristönhuoltoon sekä kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluihin. Yhtiö on merkittävä puupohjaisten biopolttoaineiden, kierrätyspolttoaineiden ja uusioraaka-aineiden toimittaja. L&T toimii Suomessa, Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä ja työllistää 9 500 henkilöä. Liikevaihto vuonna 2011 oli 652 miljoonaa euroa. L&T on listattu NASDAQ OMX Helsingissä.

Avainluvut

	2011	2010
Liikevaihto, milj. €	652,1	598,2
Liikevoitto, milj. €	25,6	40,2
Operatiivisen toiminnan liikevoitto, milj. €	44,3	45,5
Voitto ennen veroja, milj. €	21,0	36,0
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	7,7	11,9
Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	7,6	11,6
Gearing, %	58,3	50,3
Omavaraisuusaste, %	44,5	46,5
Bruttoinvestoinnit, milj. €	70,6	39,3
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	9 357	8 732
EVA, milj. €	-2,2	10,1
Osakekohtainen tulos, € (EPS)	0,44	0,68
Liiketoiminnan rahavirta/osake, €	1,92	1,65
Pääomanpalautus/osake, €	0,55 *	0,55 **

* Hallituksen ehdotus pääomanpalautukseksi ** Osinko/osake

Sisältö

Vuosi 2011

Toimitusjohtajalta	2
L&T vuonna 2011	4
Tavoitteet ja strategia.....	6
Toimintaympäristö.....	8

Toimialakatsaukset

Toimialat lyhyesti.....	12
Casegalleria	14
Ympäristöpalvelut.....	16
Siivous- ja käyttäjäpalvelut.....	20
Kiinteistöhoito.....	24
Uusiutuvat energialähteet.....	28

Vastuullisuus

Vastuullisuuden johtaminen	32
Ympäristövastuu.....	34
Sosiaalinen vastuu.....	38

Hallinnointi

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä.....	44
Palkitseminen.....	48
Hallitus	50
Johtoryhmä.....	52

Konsepti, suunnittelu ja toteutus:
Miltton Oy

Paino:
PunaMusta Oy

Paperi: Edixion

Valokuvat:
Kannen kuvat:
Tomi Parkkonen, Petri Artturi Asikainen ja L&T
Konseptikuvat, henkilökuvat ja muut kuvat, jollei alla toisin mainita:
Tomi Parkkonen
Kuvat s. 12 (2 oik.), s. 27 (ylin vas.) ja s. 52 (toinen vas.) **Petri Artturi Asikainen**
Kuvat s. 1 (alhaalla keskellä), s. 14 (oik.), s. 15 (2 vasemmalla), s. 19 (ylin), s. 27, s. 31 (ylin oikealla), s. 39 (ylin oikealla) ja näkökulmien kuvat: L&T
(**Kimmo Brandt, Roni Lehti, Jukka-Pekka Moilanen, Tommi Anttonen**)
Kuva s. 14 (vas.): **Shutterstock Images**
Kuva s. 14 (toinen vas.): **Valmet Automotive**

8

TIUKENTUVA
LAINSÄÄDÄNTÖ,
ENERGIA-
TEHOKKUUS-
VAATIMUKSET,
JULKISEN SEKTORIN
MURROS JA
ILMASTON-
MUUTOKSEN
TORJUNTA
TUKEVAT L&T:N
MARKKINOIDEN
KASVUA TULEVAISUU-
DESSAKIN.

24

Kiinteistöhoito luo viihtyisyyttä ja säästää energiaa.

34

42

L&T:n tavoite on seuraavien viiden vuoden aikana alentaa I+-tapaturmataajuus 15:een.

Toimitusjohtajalta

Sovin uudesta tehtävästäni kesäkuussa 2011 ja olen sen jälkeen pannut merkille, miten vahvasti L&T on läsnä arjessa, lähes kaikkialla.

Meillä on kaikki edellytykset kannattavalle kasvulle. Ympäristöliiketoiminta on tulevaisuuden ala.

Olemme vahvoja tärkeissä asioissa – niissä, jotka tekevät perustamme vankan. L&T on talo, jossa on osaamista liiketoiminnoista ja rutkasti kokemusta, josta ovat merkinä lukuisat pitkät työurat. L&T:n rooli ympäristön kannalta tärkeissä asioissa on yksi henkilöstömme ylpeyden aiheista.

Ympäristöyrityksenä missiömme on auttaa asiakkaitamme toimimaan ympäristöstävällisesti. Teemme sen palveluidemme kautta. Jätehuolto- ja kierrätyspalvelumme tukevat yleistä materiaalitehokkuutta, tuottamamme uusiutuvat energialähteet tarjoavat vaihtoehdon fossiilille polttoaineille ja kiinteistöhuollon ammattilaisemme tietävät niksit kiinteistöjen energiankulutuksen vähentämiseen. Siivouksessa puolestaan käytössämme on ekologisia menetelmiä ja välineitä. Henkilöstömme osaa neuvoa kiinteistöjen käyttäjiä niin lajittelussa, jätteen vähentämisessä kuin energiankulutuksen optimoimisessa.

Työkyky on hyväksi yksilölle ja yhteiskunnalle

L&T:llä on takanaan menestyksekkäs viisivuotinen Sirius-työkykyohjelma, jonka tulokset näkyvät vähentyneinä sairauspoissaoloina, pienempinä työ- ja tapaturmaeläkekustannuksina ja pidempinä työurina. Yksilön kannalta Sirituksen tulokset toteutuvat parempana henkisenä ja fyysisenä jaksamisena. Sirituksen avulla olemme pystyneet pelastamaan monta työntekijäämme varmalta eläköitymiseltä. Osittaisenkin työkyvyn hyödyntäminen on myös yhteiskunnan etu.

Hyvistä kokemuksista inspiroituneina olemme aloittaneet Sirituksen uuden viisivuotiskauden. Sen keskeisiä teemoja ovat fyysiseen työhön liittyvien tuki- ja liikuntaelinsairauksien ennaltaehkäisy ja hoito sekä työturvallisuuden kehittäminen edelleen.

Talouden syklit heiluttavat L&T:tä vain vähän

Taloutta leimaa epävarmuus, ja vain aika näyttää, mihin suuntaan talous kehittyy. Meillä on perusta kunnossa ja olemme valmiit kohtaamaan huonojakin aikoja.

Yleinen talouskehitys heijastuu erityisesti kierrätysliiketoimintaan ja ympäristö- ja tukipalveluiden tilaustöihin. Raskaalle teollisuudelle tarjottavat ongelmajäte- ja puhtaanapitopalvelut ovat osittain riippuvaisia teollisuuden käyttöasteesta. Palveluiden kysynnässä mahdollinen käyttöasteen lasku näkyy tosin vasta viiveellä. Liiketoimintamme on kuitenkin pääosin vähäsyklisiä, joten olemme vähemmän alttiita talouden

syklille kuin moni muu yritys. Käytännössä lähes kaikkia yhtiön tarjoamia palveluita ja tuotteita tarvitaan ja tilataan, vaikka yleinen taloussuhdanne olisi heikko.

Pääosa jätehuollon, siivouspalveluiden, kiinteistönhoidon ja jätevesipalveluiden liikevaihdosta perustuu pitkäaikaisiin palvelusopimuksiin. Vaikka kaupan, teollisuuden ja erityisesti rakentamisen hiljenneminen pienentää jätevolyymeja ja yksittäisten tilausten määrää, monet L&T:n tarjoamat palvelut ovat ympäristölainsäädännön ja hygieniavaatimusten vuoksi välttämättömiä.

Meillä on kaikki edellytykset kannattavalle kasvulle. Ympäristöliiketoiminta on tulevaisuuden ala.

Strategia syntyy yhdessä tekemällä

Vuosi 2011 oli L&T:llä lähtölaukaus muutokselle. Kaikkea ei tarvitse muuttaa, mutta luonnollisesti minulta uutena vetäjänä odotetaan uudenlaisia tuloksia. Vuoden 2012 keskeiset työmme ovat kannattavuuden parantaminen ja strategian uudistaminen.

Niin henkilöstö kuin omistajat ovat peräänkuuluttaneet yhtiöltä selkeämpää strategiaa. Aiomme katsoa tänä keväänä kaikkia L&T:n toimintoja ja rakenteita uusin silmin, ja lähteä sitä kautta kokoamaan uutta strategiaa. Työhön osallistuvat yhtiön johto, hallitus ja suuri määrä henkilöstön edustajia.

Työn tuloksen, uuden selkeän ja fokusoidun strategian pitäisi olla valmiina vuoden 2012 aikana. Varmaa on ainakin se, että L&T on ympäristöyritys ja keskittyy palveluliiketoimintaan jatkossakin.

Lyhyellä aikavälillä keskitymme kannattavuuden ja operatiivisen tehokkuuden parantamiseen, kaikilla toimialoilla. Tämän hetken tärkeimmät avainprojektit liittyvät logistiikan, hankinnan ja toimitilojen käytön tehostamiseen. Huomiomme on myös käyttöpääoman ja kassavirran hallinnassa. Me L&T:läiset olemme avoimia muutokselle. Avointa asennetta tarvitaan, kun lähdemme yhdessä kehittämään uutta menestyvää L&T:tä.

Helmikuussa 2012

Pekka Ojanpää
toimitusjohtaja

PEKKA OJANPÄÄ

Syntynyt: vuonna 1966
Ranskassa

Koulutus: kauppatieteiden
maisteri

Työura: Aloitti Nokialla myyntityössä 1994 ja lopetti 11 vuotta myöhemmin hankintatehtävissä. Kemiralla vierähtivät vuodet 2005–2011. Johti viime vuodet yhtiön toiseksi suurinta yksikköä, joka kehittää ja myy vedenkäsittelykemikaaleja kunnalliseen ja teolliseen vedenpuhdistukseen.

Harrastukset: tennis,
maastopyöräily, metsästys ja
kuntoilu

L&T vuonna 2011

L&T:n liikevaihto oli 652,1 miljoonaa euroa ja se kasvoi 9 prosenttia. Liikevoitto oli 25,6 miljoonaa euroa ja operatiivisen toiminnan liikevoitto 44,3 miljoonaa euroa.

Kierrätysyhteiskunnan rakentaja

Jäte on tulevaisuudessa yhä tärkeämpi materiaali. Hävittämisen sijaan se pitäisi maksimaalisesti palauttaa uudelleen hyödynnettäväksi ja siten hillitä neitseellisten raaka-aineiden käyttöä. L&T kerää ja prosessoi jättemateriaaleja ja palauttaa ne hyödynnettäviksi uusiöraaka-aineina teollisuudessa uusien tuotteiden valmistuksessa tai teollisuuden energiantuotannossa. L&T vahvisti vuonna 2011 asemaansa muun muassa paperin, pahvin, metallin ja muovin kerääjänä.

Kuluneena vuonna otettiin käyttöön tuotannonohjausjärjestelmä, joka mahdollistaa modernien digitaalisten työkalujen hyödyntämisen. Uusien työkalujen avulla jättemateriaaleja ja tyhjennystapahtumia voidaan seurata reaaliaikaisesti. Asiakkaalle ne mahdollistavat monipuolisen jäteraportoinnin, ja tuotannon suunnitteluun ja toiminnan tehostamiseen ne tarjoavat tehokkaat välineet.

Palvelukehityspoolella painopistealueena ovat L&T:n asiantuntijuuteen ja

konsultointiin liittyvät ratkaisut. Vuoden aikana tehtiin tähän liittyen merkittäviä yhteistyö- ja raamisopimuksia kaupan keskusliikkeiden ja suurten kiinteistöomistajien kanssa. Teollisuussektorilla kehitettiin lukuisia integroituja ympäristöhuolto- ja materiaalitehokkuusratkaisuja.

Vuoden aikana otettiin käyttöön Keravan uudistettu kierrätyslaitos, jonka avulla materiaalivirtoja pystytään palauttamaan uudelleen hyödynnettäviksi entistä tehokkaammin.

Kohti palveluyhteiskuntaa

Tukipalveluiden ulkoistaminen ja keskittäminen yhdelle monipuoliselle palveluntarjoajalle tuo asiakkaalle helppoutta ja parantaa kustannustehokkuutta. L&T tarjoaa kaikki kiinteistöjen

ylläpitoon tarvittavat palvelut sekä kiinteistöjen käyttäjien arkea helpottavia tukipalveluita.

L&T kehittää jatkuvasti ratkaisuja kiinteistöjen ja laitosten ylläpitoon ja on alan edelläkävijä. Erityistä huomiota kiinnitämme ympäristönäkökohtiin. Esimerkiksi L&T:n Ekohuolto-palvelut tähtäävät energiatehokkuuden parantamiseen, mikä useimmiten säästää ympäristön lisäksi euroja. Ekologisuus näkyy myös siivouksessa käytettävien välineiden ja menetelmien valinnassa.

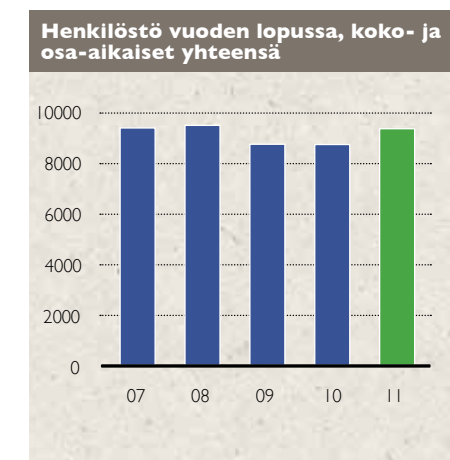
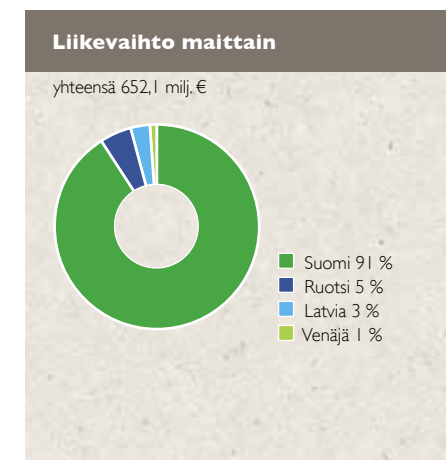
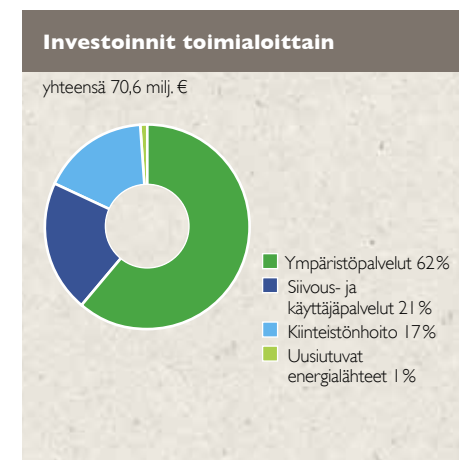
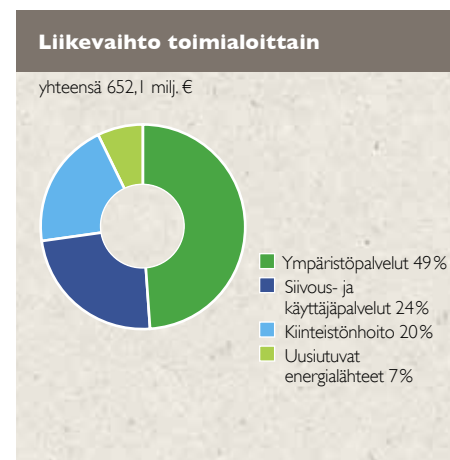
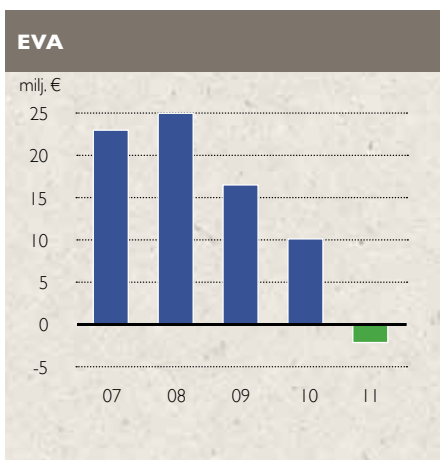
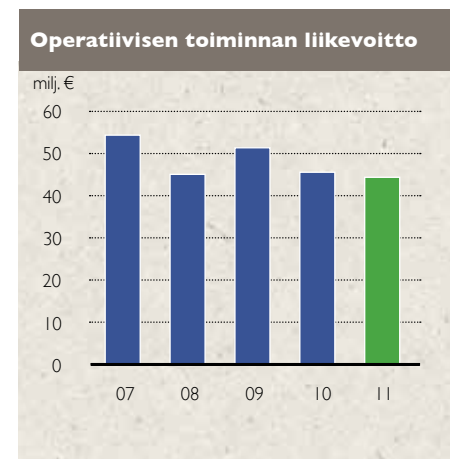
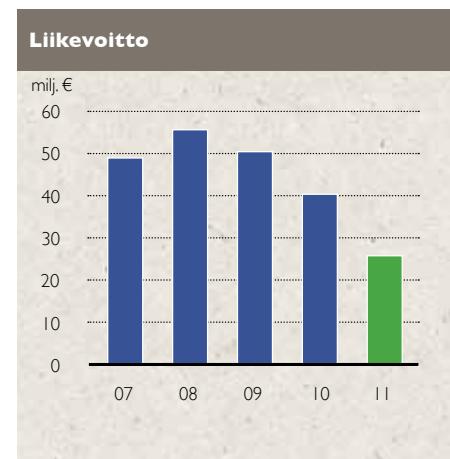
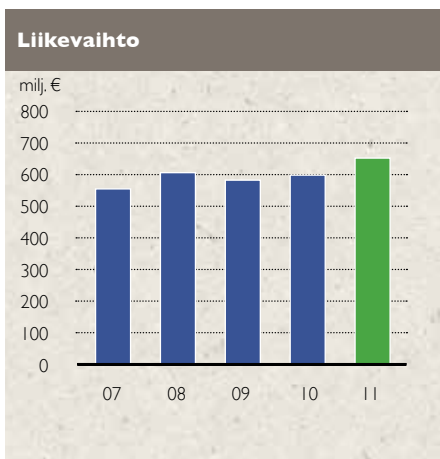
Vuonna 2011 L&T vahvisti asemaansa tukipalveluiden toimittajana tekemällä useita yritystoitoja.

Energiaa tulevaisuuteen

L&T on yksi Suomen merkittäviä puupohjaisten biopolttoaineiden ja kierrätyspolttoaineiden toimittajia, joka tarjoaa niihin perustuvia polttoainehuollon kokonaisratkaisuja ja palveluita.

L&T valmistaa kierrätyslaitoksissaan kiinteää kierrätyspolttoainetta jättemateriaaleista, joita ei pystytä käyttämään uudelleen. Polttoaine sisältää 60–100 prosenttia uusiutuvaa biomassaa. Puupolttoaineiden metsäraaka-aine hankitaan suoraan metsänomistajilta oman metsäpalveluorganisaation avulla sekä puunjalostusteollisuuden sivuvirroista.

L&T:n toimittamalla polttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita. Tulevaisuudessa uusiutuvien polttoaineiden käyttö tulee lisääntymään merkittävästi. ■

L&T auttaa asiakkaitaan toimimaan ympäristöystävällisesti

L&T pyrkii olemaan johtava ympäristö- ja tukipalveluiden toimittaja.

Autamme asiakkaitamme saavuttamaan omat ympäristötavoitteensa. Haluamme olla kiinteä osa asiakkaamme arkea ja kehittää yhdessä uusia toimintatapoja. Se vaatii meiltä kykyä oivaltaa asiakkaidemme tarpeet ja taitoa yhdistää palvelumme heidän toimintaansa.

Jotta olisimme halutuin yhteistyökumppani asiakkaillemme, pyrimme ennakoimaan ympäristönormien ja -arvojen muutokset sekä vaikuttamaan niihin.

Taloudelliset tavoitteet vievät kohti strategista tahtotilaa

Tavoitteemme on, että L&T:n osake on hyvä ja kilpailukykyinen sijoitus. Siksi huolehdimme kannattavuudesta, joka on ensisijainen menestysmittari.

Tärkein kannattavuuden mittari on EVA-tulos (Economic Value Added eli taloudellinen lisäarvo), jota pyrimme parantamaan vuosittain vähintään yhtä paljon kuin liikevaihtoa. Tavoittelemme 10 prosentin kasvua vuodessa.

Pyrimme kasvamaan pääasiassa organisaation kautta. Haluamme kasvaa erityisesti vähän pääomaa sitovien ja tasaista kassavirtaa

tuottavien palveluluonteisten liiketoimintojen kautta.

Organisen kasvun lisäksi teemme yritysostoja. Operatiivinen tehokkuus syntyy yksinkertaistamalla ja yhdenmukaistamalla toimintatapoja sekä investoimalla asiakasohitoa tehostavaan teknologiaan.

Lyhyen aikavälin avainprojektit

Päätavoitteemme on kannattavuuden parantaminen kaikilla toimialoilla. Tavoitteeseen pääsyä tukevat nimetyt avainprojektit, jotka tähtäävät operatiivisen tehokkuuden lisäämiseen.

Avainhankkeemme liittyvät logistiikan ja tuotannon optimointiin, hankintatoimen kehittämiseen, kiinteistöjen käytön tehostamiseen sekä käyttöpääoman alentamiseen.

Yhtenä Suomen suurimmista logistiikka-alan yrityksistä logistiikan tehostaminen on meille keskeinen keino parantaa kustannustehokkuutta ja kilpailukykyä. Logistiikkaohjelmassa poraudutaan kokonaisvaltaisesti Ympäristöpalveluiden ja Uusiutuvien energialähteiden logistiisiin prosesseihin.

Hankintatoimi muodostaa merkittävän osan L&T:n kokonaiskustannuksista, ja parannamme sen kustannustehokkuutta tulevien vuosien aikana.

Valtakunnallisen kiinteistöprojektin tarkoituksena on selkiyttää L&T:n koko toimipisteverkostoa, tehostaa tilankäyttöä ja vähentää kustannuksia.

Lisäksi lyhyen aikavälin tavoitteena on parantaa käyttöpääomaa ja kassavirtaa. Huomiomme on erityisesti myyntisaamisten ja ostovelkojen kiertonopeudessa ja vaihtomaisuuden optimoinnissa.

Katse kohti asiakasta

Tavoitteenamme on alan paras asiakaskokemus, jonka parantamiseen asiakkuuksien kehittämisen voimavaramme keskittyvätkin. Pyrimme näkemään asiakkaalle yhtenä L&T:nä.

Asiakkaan tarpeista huolehtiminen ja palveluasenteemme ovat ammattitaitomme ja menestyksemme mitta. Erotomme asiakkaan silmissä eduskemme nykyisiä palveluitamme kehittämällä ja pitkäjänteisellä asiakassuhteiden hoitamisella.

Vastuuta ympäristöstä ja ihmisistä

Emme voi tarjota asiakkaillemme parhaita mahdollisia edellytyksiä ympäristöystävälliseen liiketoimintaan, elleimme itse elä oppiimme mukaisesti. Vastuullisuus on kiinteä osa L&T:n liiketoimintaa ja palveluita,

Kiinnitämme palvelutoiminnassa erityistä huomiota ympäristöosaamiseen. L&T on ympäristöyritys – nyt ja jatkossa.

ja ympäristönäkökohdat kytkeytyvät jokapäiväiseen toimintaamme. Kiinnitämme palvelutoiminnassa erityistä huomiota ympäristöosaamiseen.

Vastuullisuus ei ole vain vastuuta ympäristöstä vaan myös ihmisistä. Keskeinen sisäinen kehityskohteemme on työturvallisuuskulttuurin parantaminen.

Myymme ihmisten tekemiä palveluita ja liiketoimintamme ja kilpailuetumme perustuvatkin osaavaan ja motivoituneeseen henkilöstöön.

Strategiatyö käynnissä

Vuoden 2012 aikana kaikki yhtiön liiketoiminnat ja rakenteet katsotaan uusin silmin. Strategiaprosessiin osallistuvat johdon lisäksi henkilöstö ja hallitus.

Prosessin lopputuloksena strategia saa uusia sävyjä, mutta monet perusasiat pysyvät muuttumattomina. L&T on ympäristöyritys – nyt ja jatkossa. Keskitymme palveluliiketoimintaan, joka ei vaadi merkittäviä pääomainvestointeja. Ympäristöpalvelut ja kiinteistöpalvelut ovat jatkossakin osa L&T:tä. ■

TALOUDELLISET TAVOITTEET

- › Kannattavuus: EVA-tulosta parannetaan vuosittain
- › Kasvu: 10 prosenttia pitkällä aikavälillä
- › Sijoitettu pääoma ja kiinteät kustannukset kasvavat hitaammin kuin liikevaihto

Globaalit trendit tukevat palveluidemme kysyntää

L&T:n markkinoihin vaikuttaa nyt ja pitkälle tulevaisuuteen moni merkittävä trendi: muun muassa tiukentuva ympäristölainsäädäntö, kasvavat resurssi- ja energiatehokkuusvaatimukset, julkisen sektorin palvelutuotannon muutos ja ilmastonmuutoksen torjunta.

L&T:n palveluiden markkinat kasvavat pitkällä aikavälillä yleistä talouskasvua nopeammin. Yleinen talouskehitys kuitenkin vaikuttaa jätteiden kuljetus- ja kierrätysmääriin sekä uusioraaka-aineiden markkinahintoihin ja kysyntään ja näkyy myös tukipalveluiden tilauksissa ja teollisuuden ostamien palveluiden kysynnässä.

Kulutuksesta kierrätykseen

Resurssitehokas Eurooppa on keskeisimpiä ohjelmia EU:n 2020 strategiasa. Ohjelman avulla vauhditetaan kehitystä, jossa EU muuttuu kulutusyhteiskunnasta kierrätysyhteiskunnaksi. Jätehuolto ja kierrätys ovat keskeisessä roolissa, kun mietitään keinoja korvata neitseellisiä raaka-aineita uusioraaka-aineilla sekä hillittäessä ilmastonmuutosta. Jätteet ovat tulevaisuuden raaka-aine.

Kuluttajien mielestä jättemateriaalien käyttäminen uusioraaka-aineina on tärkeä keino huolehtia ympäristöstä, ja suurin osa suomalaisista pitää jätteiden lajittelua konkreettisenä tekona torjua ilmastonmuutosta. Yritysten näkökulmasta ympäristöasioiden merkitys kasvaa koko ajan, ja ne ovat muuttumassa imagoasioista kilpailuetu- ja kilpailukykyasioiksi.

Tehokkaimmin kierrätysyhteiskunnan toimintaedellytykset voidaan turvata uusioraaka-aineiden käyttöä edistävällä lainsäädännöllä ja jätteen hyödyntämishierarkian tinkimättömällä noudattamisella. Jätejakeiden kierrätystavoitteet ja kuluttajien mahdollisuus lajitella jätteensä syntypaikalla ovat avainhierarkian toteutumiseen. Kierrätyksen lisäämistä edistävät muun muassa tuottajavastuuta ja pakkausten kierrätystä koskevat säädökset.

↑
Kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluilla voidaan alentaa energiankulutusta kiinnittämällä erityistä huomiota siihen, miten rakennusta käytetään.

Jätteen energiahyödyntäminen on järkevää silloin, kun se tapahtuu olemassa olevissa voimalaitoksissa siten, että kierrätyspolttoaineilla korvataan fossiilisia polttoaineita. Jättemateriaalien hyödyntämiseen vaikuttavat merkittävästi Suomen jätelain ja jäteverolain uudistukset. Jätevero nousi 30 eurosta 40 euroon tonnilta vuoden 2011 alussa, ja vuoden 2013 alussa se nousee uudelleen kymmenellä eurolla.

EU:n jätedirektiivin hyödyntämistavoitteet tulee saavuttaa vuoteen 2020 mennessä. Suomen valtakunnalliseen jätesuunnitelmaan on määritelty, että vuonna 2016 Suomen yhdyskuntajätteistä puolet kierrätetään materiaalina, kolmannes hyödynnetään energiana ja vain 20 prosenttia päätyy kaatopaikalle. Rakennusjätteiden hyödyntämistavoite on 70 prosenttia. Tilastokeskuksen mukaan jätteiden kierrätys kuitenkin laski 33 prosenttiin vuonna 2010 (2009: 36 %). Lasku johtuu polton lisääntymisestä. Siten jätteen hyödyntämistavoite ja kaatopaikalle päätyvän jätteen määrä eivät juuri muuttuneet. Kaatopaikalle päätyy vielä 45 prosenttia yhdyskuntajätteistä.

Nostamalla kierrätysaste EU:ssa 70 prosenttiin voitaisiin luoda 500 000 uutta työpaikkaa. Kun vaikeasti hyödynnettävät raaka-aineet pyritään prosessoimaan tehokkaasti, syntyy kasvumahdollisuuksia myös ympäristöteknologian kone- ja laitevalmistukselle.

Energiatiekarta johdattaa uusiutuvan energian kasvuun

Osana ilmastonmuutoksen torjuntaa EU on sitoutunut lisäämään uusiutuvien polttoaineiden käyttöä. Suomessa uusiutuvan energian osuuden on vuonna 2020 oltava 38 prosenttia loppukulutuksesta, kun se nyt on noin 30 prosenttia. Euroopan komission Energiatiekarta 2050 -tiedonannon (Energy Roadmap 2050) mukaan uusiutuvalla energialla olisi tuotettava jo puolet EU:n energiasta vuonna 2050. Ennen vuotta 2050 on tarkoitus asettaa tavoitteet vuoteen 2030.

Suomen ilmasto- ja energiastrategian mukaan bioenergian käyttöä voidaan lisätä erityisesti yhdistetyssä sähkön ja lämmön tuotannossa sekä rakennusten lämmityksessä. Puupohjaiset biopolttoaineet ovat keskeinen keino lisätä uusiutuvan energian käyttöä Suomessa. Tavoitteena on esimerkiksi yli kaksinkertaistaa metsähakkeen käyttö. Puupohjaisia polttoaineita hyödyntävien voimalaitosten määrä kasvaa Suomessa lähivuosina. Pitkän aikavälin näkyvät puupohjaisten polttoaineiden kysynnälle ovat siis hyvät. Fossiilisia polttoaineita, kuten turvetta, voidaan korvata

myös kierrätyskelvottomasta jätteestä valmistetulla kierrätyspoltoaineella sähkön ja lämmön yhteistuotannossa.

Metsäenergian kysynnän lisääntymisen aikataulu riippuu päästöoikeuksien hintakehityksen ja fossiilisten polttoaineiden hintatason lisäksi kansallisista päätöksistä. Niillä hallitus voi vaikuttaa siihen, mitä polttoaineita sähkön ja lämmön tuotannossa käytetään. Metsähäkkeen käytön voimakas lisääminen edellyttää sitä, että latvusmassojen lisäksi energiapuuta korjataan nuorista metsistä osana metsän hyvää hoitoa.

Työ- ja elinkeinoministeriön bioenergiaraportin mukaan ala voi mahdollistaa tuhansien uusien työpaikkojen syntymisen. Tuotantolaitokset sijoittuvat eri puolille Suomea tarjoten työtä ja toimeentuloa myös harvaan asutuille alueille.

Energiatehokkuus on resurssitehokkuutta

Ympäristöhuollon ja uusiutuvan energian käytön ohella energiatehokkuuteen tähtäävät toimenpiteet lisäävät resurssitehokkuutta. Jo prosentin vähennys EU:n energiankulutuksessa tarkoittaisi 50 hiilivoimalaa vähemmän. Energian kysyntää voitaisiin laskea energiansäästön avulla jopa 40 prosenttia huipputasostaan.

Energiansäästövaatimukset vaikuttavat myönteisesti kiinteistöjen ylläpitopalveluiden kysyntään. Kiristyvät normit parantavat uusien rakennusten energiatehokkuutta, mutta puolet vuonna 2050 käytössä olevista rakennuksista on jo rakennettu. Siksi juuri olemassa olevan rakennuskannan energiatehokkuutta on parannettava. Rakennusten osuus suomalaisten energiankulutuksesta on noin 40 prosenttia ja hiilidioksidipäästöistä noin kolmannes.

Kiinteistöjen ja laitosten tukipalveluilla voidaan alentaa energiankulutusta kiinnittämällä erityistä huomiota siihen, miten rakennusta käytetään. Se toteutuu luontevasti osana L&T:n kiinteistöhoito- ja siivouspalveluita, joiden henkilöstö on koulutettu havainnomaan energiankulutukseen ja jätteiden lajitte- luun liittyviä asioita. Monissa asiakaskohteissa energiankulutus on vähentynyt huomattavasti ja jätteiden lajittelu on tehostunut.

Suomen rakennuskannan, vesijärjestelmien sekä sähkö- ja tietoverkkojen ikääntyminen lisää kysyntää jätevesipalveluissa ja kiinteistö- teknisisä palveluissa pitkällä aikavälillä. Myös teollisuuden ja kuntien jätevesien puhdistus- toiminnan markkinoiden odotetaan kasvavan.

Muutoksen tuulia työmarkkinoilla

Suomen siivouspalveluiden ja kiinteistö- hoidon kokonaismarkkinoista kaupallisten markkinoiden osuus on noin puolet, mutta osuus kasvaa ulkoistamisen yleistyessä. Julkisella sektorilla tukipalveluiden ulkoistamisaste on Suomessa vielä selvästi alhaisempi kuin useimmissa muissa EU-maissa, noin 20 prosenttia. Suurten ikäluokkien eläköityminen ja toiminnan tehostamistarpeet kuitenkin vauhdittavat ulkoistamista. Markkinoiden konsolidoituminen jatkuu niin Suomessa kuin Ruotsissa.

Suurten ikäluokkien eläköityessä työpe- räistä maahanmuuttoa on tuettava. Suomalai- nen palveluyhteiskunta tarvitsee varovaisten- kin arvioiden mukaan jopa 10 000–20 000 maahanmuuttajaa vuodessa. Työvoimaval- taisella kiinteistöpalvelualalla tarve korostuu. Suomen väestöstä ulkomaalaisia on noin kolme prosenttia, mikä on pienin luku EU:n alueella.

Harmaan talouden torjunta on työvoiman saatavuuden ohella yksi siivousalan keskeisim- mistä kysymyksistä. Se on paitsi viranomais- ten myös asiakkaiden asia. Asiakas pystyy halutessaan tarkastamaan palveluntuottajansa toiminnan asianmukaisuuden. Torjunta auttaa laillisesti toimivia yrityksiä toimimaan tervees- ti ja mahdollistaa pätevien työntekijöiden työllistymisen.

Suomen ulkopuolisilla markkinoilla omat erityispiirteensä

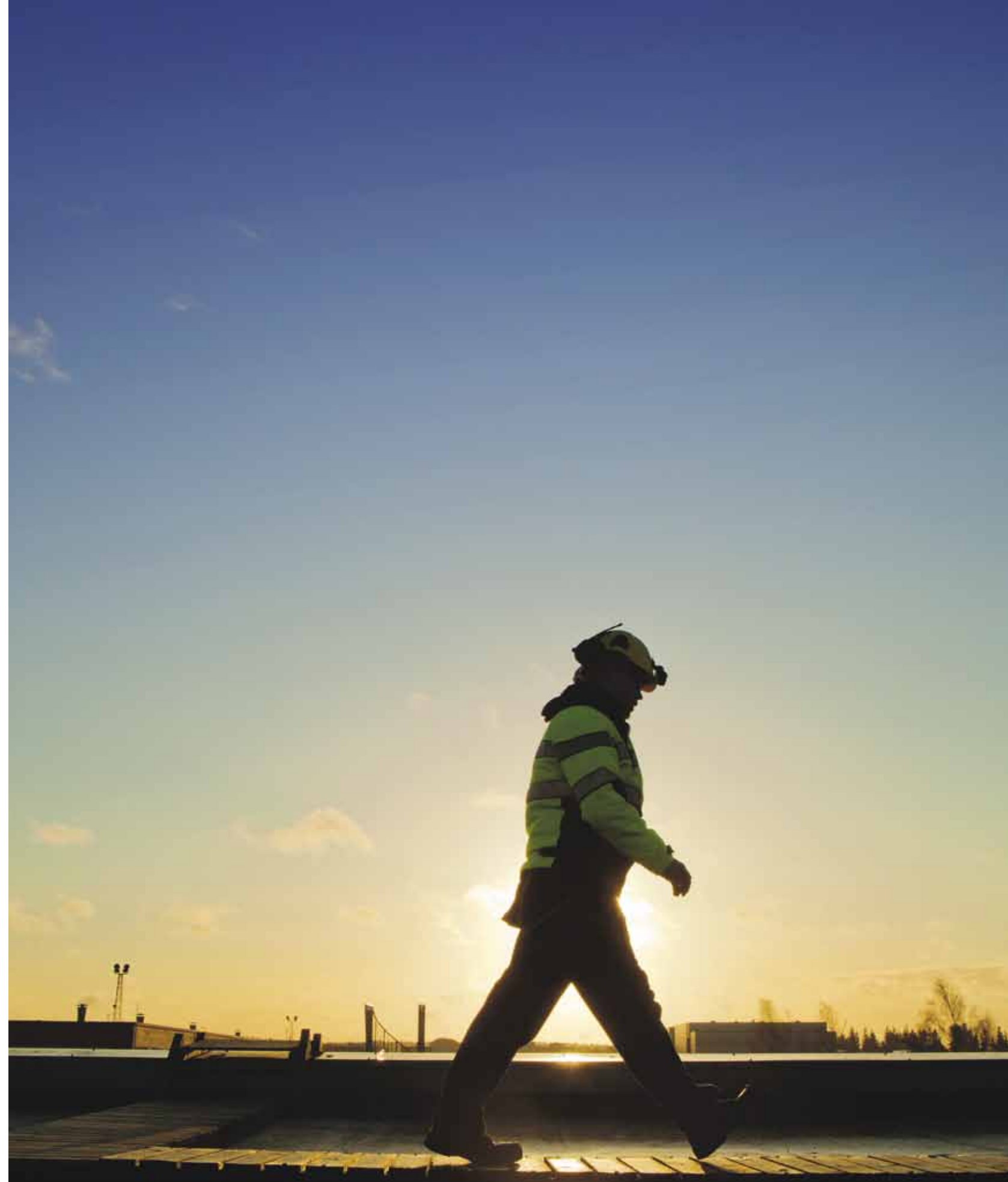
Suomen ulkopuolella L&T toimii Ruotsissa, Latviassa ja Venäjällä Moskovan alueella.

Ruotsissa ulkoistamisaste on julkisella sektorilla korkeampi kuin Suomessa. Ul- koistettujen palveluiden lista on tyypillisesti pitkä, ja esimerkkejä laitoksista, joissa kaikki ydintoiminnan ulkopuolinen toiminta on ulkoistettu, on paljon. Siivous- ja käyttäjä- palvelut tuotetaan lähies poikkeuksetta laajoina kokonaisuuksina, ja asiakkaat odotta-

vat palveluntoimittajilta innovatiivisuutta yhä uusien tukipalveluiden kehittämisessä. Myös ympäristöarvojen merkitys kasvaa nopeasti.

Latvia on elpymässä syvästä talouskriisistä, joka on lyönyt leimansa niin ympäristöhuol- toon kuin siivoukseen. Jätelainsäädäntöä har- monisoidaan EU:n jätedirektiivin mukaiseksi, mikä kehittää maan kierrätys- ja loppusijoi- tusmarkkinoita. Riian sijainti on uusiorkaa- ainekaupan kannalta keskeinen.

Venäjällä kiinnostus ympäristöhuoltoon on lisääntynyt ja maassa on vireillä ympä- ristöhuoltoon liittyviä yksityisiä ja julkisia investointeja. Lainsäädäntö ei vielä täysin tue jätehuoltoa ja kierrätystä. Moskovan alueella jätevolyymit ovat edelleen kasvussa, ja alalla on paljon kasvupotentiaalia. ■

Casegalleria

PALPA

Lasipullojen kierrätys laajenee noin 5 000 vähittäiskaupan pisteeseen.

L&T ja Suomen Palautuspakkaus (PALPA) ovat sopineet kierrätyslasi-pullojen keräysastioiden hallinnoinnista. Lasipullot hyödynnetään uusiokäytössä.

Kuluttajille uudistus on tervetullut, sillä sen myötä Alkon pullot voi palauttaa pantillisina ruokakauppoihin kaikkialla Suomessa. Aiemmin se onnistui vain Alkon ja ruokakauppojen yhteispalvelupisteissä, joita on ollut noin 350.

PALPA ei itse omista keräysvälineistöä, vaan astiat ovat L&T:n kokonaishallinnassa. Älyteknologiaan pohjautuva järjestelmä mahdollistaa astiakannan tehokkaan hallinnan.

– Kun kaikki astiat varustetaan viivakoodein ja älykäästä etätunnistusmenetelmää hyödyntävin RFID-tunnistein, on meidän helppo raportoida PALPalle astioiden käytöstä ja liikkeistä. Säännölliset huoltotoimenpiteet mahdollistavat astioiden pitkäaikaisen käytön, sanoo liiketoimintajohtaja Petri Salerno L&T:ltä.

Valmet Automotive

Autoteollisuus on mullistunut 60-luvulta, jolloin Uudenkaupungin autotehdas avattiin, mutta korkean laadun tavoittelu on ja pysyy.

Tukipalveluihin ja linjalta valmistuviin autoihin pätevät samat periaatteet: laadukkuus, innovatiivisuus ja ekologisuus. Turhia pakkauksia karsitaan pakkaussuunnittelulla ja energiatehokkuutta tarkkaillaan. Tehtaassa on lähes yhtä kliinistä kuin sairaalassa. L&T:n siivoojilta ja laitepuhdistajilta odotetaan täydellistä huolellisuutta.

Jäteastioiden tyhjentäminen ajallaan on tuotannon kannalta jopa kriittistä – materiaalin on liikuttava oikeassa tahdissa. Tehtaalla on käytössä jätejuna, joka vie täydet jäteastiat ja jättää tilalle tyhjä. Junan päätepuskilla odottaa rivi puristimia, omansa niin muoveille kuin pahveille.

– Meille on tärkeää, että kumppanimme pystyy käsittelemään monia eri jätejakeita. Odotamme L&T:ltä aloitteellisuutta, jotta jätehuolto kehittyisi koko ajan, sillä tuotanto elää jatkuvasti eikä viime vuoden kierätyksluja tai kustannuksia voi jäädä tuijottamaan kehitystarpeita miettiessä, Valmet Automotiven kiinteistöpäällikkö Kari Vainio sanoo.

Valio

Valion maidontuottajat tuottavat EU:n puhtainta maitoa, ja huippulaatuinen maito on yksi elintarviketurvallisuuden kulmakivistä.

Turvallisuuden takaamiseksi on huolehdittava hyvästä tuotantohygieniasta ja katkeamattomasta kylmäketjusta maatilalta kauppaan.

L&T vastaa Valion Vantaan tehtaan puhtaudesta. Laiminlyönti pesuissa ja siivouksissa saattaisi johtaa ei-toivottujen bakteerien tai homeiden kasvuun ja pilata tuotteen.

Valion Juustot-tulosyksikön johtaja Karl-Magnus Lindfors muistuttaa, että elintarviketurvallisuudesta huolehditaan ennen kaikkea kuluttajien takia, ei lain pykälien.

– Kuluttajat liittävät Valioon luotettavuuden ja korkean laadun. Tuotantohygienian merkitystä ei voi koskaan korostaa liikaa. Tuoteturvallisuus syntyy henkilöstön ja yhteistyökumppanien osaamisesta ja yhteistyöstä sekä oikeista työtavoista ja käyttäytymisestä.

Esimerkiksi palaverikäytännöt ovat muuttuneet vuosien yhteistyön aikana tukemaan päivittäisiä ja pitkän aikavälin tavoitteita.

Kun L&T ja Valio kehittivät yhdessä pesumenetelmiä, vedenkäyttö väheni ja koneiden käyttövarmuus parani. Nyt meneillään on kehitysprojekti, jossa L&T:n työntekijät kasaavat linjastot tuotantovalmiuteen pesujen jälkeen.

TYKS

Valkoiset takit ja arkinen kiire vaihtuivat savun mustaamiin seiniin ja kuukausien remontiin, kun tuli pääsi irti Turun yliopistollisessa keskussairaalassa syyskuuisena perjantaiamuna.

Vähintään savuvahinkoja oli seitsemässä kerroksessa. L&T:n vahinkosaneeraus aloitti heti ensiavun. On siivottu, purettu, pesty ja hiottu.

– Toiminnan mahdollisimman nopea palauttaminen alkuperäisiin tiloihin oli yhteiskunnan hyvinvoinnin turvaamiseksi välttämätöntä. L&T järjesti nopeasti paikalle riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa ja kalustoa, sanoo työpäällikkö Tapani Kosonen Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiristä.

Sairaalan saneeraamisessa erityistä oli tavarain määrää ja laatua. Moni laite oli vahinkosaneeraajille täysin vieras eikä ilman sairaalan henkilökunnan apua voinut tietää, oliko sylissä todella kallis tai erityisen herkkä laite.

Lähes 30 rekkakuormallista tavaraa kuljetettiin pois. Muun muassa sängyt, koneet, mapit ja kova-levyt vietiin varastohalleihin, joissa ne puhdistettiin odottamaan paluuta tai luettelotiin vakuutusyhtiötä varten ja hävitettiin.

– Otteista näki, että vaikka projekti oli iso, se tuntui tekijöille yhdeltä muiden joukossa. Tämä itsevarma ote rauhoitti myös muita, ja isokin projekti muuttui loogiseksi ja ahkeraksi etenemiseksi, miettii Kosonen.

Kempeleen kauppakeskus

Isännöitsijä Annemari Mustonen Kiinteistötahtkola Oy:stä kiinnitti heti huomiota korkeisiin energiakustannuksiin, kun hän sai hallinnoitavakseen liiketiloja käsittävän Kempeleen kauppakeskus I:n.

Mustonen kilpailutti kiinteistöhuollon, ja kilpailutuksen tuloksena L&T otti tehtävän vastaan. Neljässä kuukaudessa kaukolämmön kulutus laski 42 prosenttia ja sähkönkulutus 57 prosenttia. Säästetyllä summalla voisi maksaa kiinteistöhuoltoa yli kahden vuoden ajan.

Myönteinen kierre alkoi L&T:n Ekohuoltokartoituksesta. L&T:n asiantuntija Henry Hintikka tutki kolme vuotta sitten valmistuneen, 5 000 neliön rakennuksen ja löysi säästövirheitä ja viallisia laitteita niin ilmastoinnista kuin lämmityksestäkin.

– Laitteet on harvoin viritetty toimimaan optimaalisesti. Säättämällä saa aina aikaan säästöjä.

Hintikalla oli työlistan ohella myös ostoslista: sähkövastuksia, termostaatteja ja suodatimia, mutta suuria investointeja uudistukset eivät vaatineet.

– Meille oli yllätys, että saimme selkeitä säästöjä tinkimättä mistään, Annemari Mustonen sanoo. Itse asiassa liikehuoneistojen olot vain paranivat, kun lämmitys- ja ilmastointiongelmat saatiin ratkaistua.

Keravan Energia

Täysperävaunulliset rekka-autot kuljettavat puupolttoainetta katkeamattomana virtana Keravan Energian biovoimalaitokselle.

Kuljetusten on toimittava varmasti ja luotettavasti. Voimalaitos pysähtyisi, jos polttoainetoimitukset viivästyisivät. Laitos tuottaa puusta lämpöä ja sähköä keravalaisille kodeille ja kiinteistöille. L&T toimittaa voimalaitokselle metsäenergiaa, kuten lähialueen metsistä hankittua metsähaketta.

– Ympäristöarvot sekä polttoaineen kotimaisuus ja paikallisuus ovat meille tärkeitä. Halusimme myös vähentää riippuvuutta maakaasusta ja öljystä, kertoo Keravan Energian tuotantoliiketoiminnan johtaja Heikki Hapuli.

Jotta polttoainetoimitukset tulevat voimalaitokselle oikeaan aikaan, pitää L&T:n logistiikkaesimies Wilhelm Lyra säännöllisesti yhteyttä laitoksen henkilökuntaan.

– Yhteydenpito auttaa ennakoimaan muutoksia. Se helpottaa omaa ja asiakkaan työtä.

L&T ei pelkää toimia laitokselle polttoainetta, vaan myös kuljettaa poltosta syntyvän tuhkan hyötykäyttöön.

– Polton sivutuotteena syntyy väistämättä tuhkaa. Haluamme, että se menee ennemmin hyötykäyttöön kuin jätteeksi, sanoo Heikki Hapuli. Hyötykäyttö säästää kustannuksia ja on ympäristön kannalta hyvä ratkaisu.

65 000

ASTIATYHJENNYSTÄ
PÄIVÄSSÄ

Huolehdimme kotitalouksissa ja yrityksissä syntyvien yli 300 eri jätelajin kierrätykseen ja hyötykäyttöön ohjaamisesta. Jalostamme niistä 140 eri uusioraaka-ainetta. Olipa kyseessä kotitalous tai yritys, lajittelu lähtee yksilöstä.

Kulutusyhteiskunnasta kierrätysyhteiskunnaksi

Jätteiden hävittäminen hautaamalla tai massapolttamalla ei ole kestävä kehityksen mukaista. Tulevaisuus on kierrättämisessä ja kestävässä kuluttamisessa.

Huolehtimalla resurssien tehokkaasta käytöstä torjutaan ilmastonmuutosta ja varmistetaan raaka-aineiden riittävyys. Ympäristöhuollon rooli on keskeinen muutoksessa kulutusyhteiskunnasta kierrätysyhteiskunnaksi. Me tarjoamme palveluita ja välineitä kierrätyksen edistämiseen ja autamme asiakkaitamme toimimaan ekologisemmin.

Ekologinen vaihtoehto on tulevaisuudessa vastaus myös kustannuskysymyksiin. Ympäristölainsäädäntö tiukkenee: jätteen kaatopaikkasijoittamista rajoitetaan merkittävästi, jäteveropohjaa laajennetaan ja jätevero nostetaan.

Lähivuosina osaamisellemme riittää kysyntää. Etsimme yhdessä asiakkaan kanssa ratkaisuja siihen, miten tuleviin muutoksiin tulisi varautua ja miten jätteet hyödynnetään kustannustehokkaasti ja ekologisesti. Kasvat ympäristövaatimukset ovat L&T:lle mahdollisuus, johon tartumme olemalla mukana asiakkaan arjessa. Pystymme löytämään jätteille ja sivuvirroille niin paikallisia kuin valtakunnallisia hyötykäyttökohteita. Meille jäte on resurssi. Suomen-toimintoistamme yli 95 prosenttia on sertifioitu (ilman L&T Recoilia).

Lajittelun helppoutta

Kierrätysyhteiskunnan peruspilari on syntypaikkalajittelu. Jätteiden hyödyntäminen on sitä tehokkaampaa, mitä vähemmän eri materiaalivirtoja sekoitetaan keskenään. Lajittelu helpottuu, kun sen voi tehdä lähellä kotia tai työpistettä. Julkaisimme Lajitteluapuri-internetsivuston, jolla voi hakea lajitteluohjeita erilaisille käyttötavaroille ja materiaaleille.

Kierrätysyhteiskunta rakentuu yksilön valinnoista. Asenteet ja valmiudet kierrättämiseen alkavat olla mallillaan. Lisäksi tarvitaan jatkuvaa

”Odotamme L&T:ltä aloitteellisuutta, jotta jätehuolto kehittyisi. Tuotanto elää, eikä viime vuoden kierrätyslukuja tai kustannuksia voi jäädä tuijottamaan kehitystarpeita mietittäessä.”

**Kari Vainio, kiinteistöpäällikkö,
Valmet Automotive**

koulutusta ja neuvontaa sekä sopivia keräysvälineitä. L&T kykenee tarjoamaan ratkaisun niin kotitalouksien tarpeisiin kuin erilaisiin kauppa-kiinteistöihin ja teollisuuskohteisiin.

Kerääjästä asiantuntijaksi

Näkyvin osa Ympäristöpalveluiden liiketoiminnasta on logistiikkaa, jossa vahvuuksiamme ovat kyky kerätä materiaalit ja liikutella henkiloistää ja kalustoa mahdollisimman tehokkaasti. Kuluneena vuonna otimme ison askelen toimintamme tehostamisessa siirtämällä sekä resurssimme että materiaalivirtamme yhteen yhteiseen järjestelmään järjestelmämuutosten myötä.

Näkyvän päivittäisen peruspalvelun ohella asiakas on yhä useammin kiinnostunut siitä, miten se voisi toimia ekologisemmin ja miten jätehuollon kokonaiskustannuksiin voidaan vaikuttaa. Siksi olemme kehittäneet peruspalveluiden rinnalle erilaisia ympäristöhuollon

asiantuntija-, koulutus- ja konsultointipalveluja, jotka räätälöidään aina tapauskohtaisesti asiakkaan tarpeiden pohjalta. Ympäristöhuoltomarkkinoilla menesty jatkossa se, joka kykenee tuottamaan mitattavaa lisäarvoa asiakkaalle.

Teollisuudessa L&T on käynnissäpidon varmistaja. Ympäristöhuollon lisäksi huolehdimme teollisuuden prosessilaitteiden puhdistuksista ja huolloista. L&T on myös johtava toimija jätevesijärjestelmien huollossa ja ylläpidossa.

Jätteiden hyödyntämistä nousee

EU:n jätestrategian mukaan yhdyskuntajätteen kierrätysaste tulisi nostaa 50 prosenttiin vuoteen 2016 mennessä, minkä lisäksi kolmannes jätteestä pitäisi hyödyntää energiana. Hyödyntämispotentiaalia on runsaasti: Suomessa kierrätysaste on nyt 33 prosentin tasolla, ja

se laski polton lisääntymisen kustannuksella 3 prosenttiyksikköä vuodessa. Kokonaishyödyntämistä on reilut 50 prosenttia. Haluamme noudattaa tinkimättömästi EU:n jätestrategiaa, jossa kierrätys ja hyötykäyttö ovat ensisijaisia tavoitteita loppusijoitukseen ja polttoon verrattuna.

Asiakas on yhä useammin kiinnostunut siitä, miten voisi toimia ekologisemmin ja miten jätehuollon kokonaiskustannuksiin voidaan vaikuttaa.

L&T:llä on kattava verkosto kierrätyslaitoksia, joissa jätteistä prosessoidaan uusi-raaka-aineita kotimaisille ja kansainvälisille markkinoille. Keravalla sijaitseva kierrätyslaitos on modernisoitu, ja se saatiin kokonaisuudessaan käyttöön vuonna 2011. Laitoksella käsiteltävän jätteen hyödyntämistä on uudistusten ansiosta noussut, ja laitos toimii nyt suunnitellusti.

Palvelumme laajenevat yhä uusiin jättemateriaaleihin. Vuonna 2011 vakiinnutimme asemaamme metallin kerääjänä, aloitimme tuhkan keräämisen teollisuudelta ja laajennumme yrityskaupan myötä merkittäväksi tekijäksi kuitujen kierrätyksessä.

Ympäristöhuollon markkinat kasvavat

Ympäristöpalvelut on markkinajohtaja Suomessa, Latviassa ja valituilla alueilla Venäjällä. Kiristynyt lainsäädäntö ja uudet teknologiat voivat luoda ympäristöhuoltoalalle pelkäästään Suomessa tuhansia uusia työpaikkoja. Venäjälläkin suuntana on EU-tasoinen jätehuolto.

Vain noin 6 prosenttia kokonaisjättemäärästä on yhdyskuntajätettä eli palveluelinkeinojen, kotitalouksien ja tuottajavastuun alaista jätettä. Perinteiset jättemäärät eivät enää juuri kasva. Siksi haemme edelleen kasvua uusista jättemateriaaleista, esimerkiksi teollisuuden sivuvirroista, kuten lietteistä ja tuhista, joiden hyödyntäminen on vasta elinkaarensa alussa.

Monipuolisten palvelujensa lisäksi L&T harjoittaa myös ympäristöhuoltoalan tuotteiden, kuten jäteastioiden, puristinten ja kuluttajille

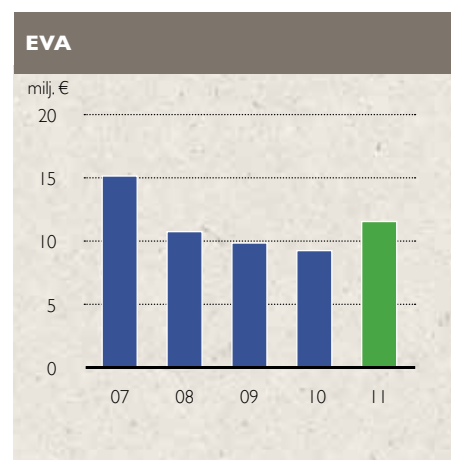
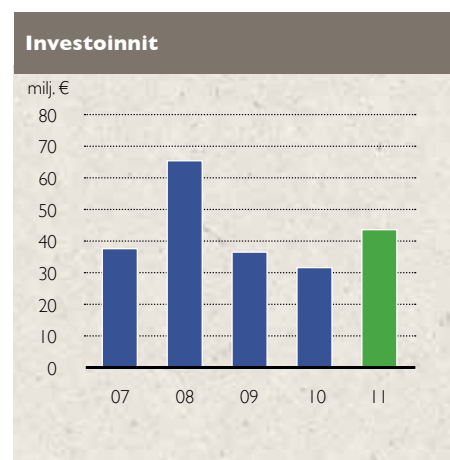
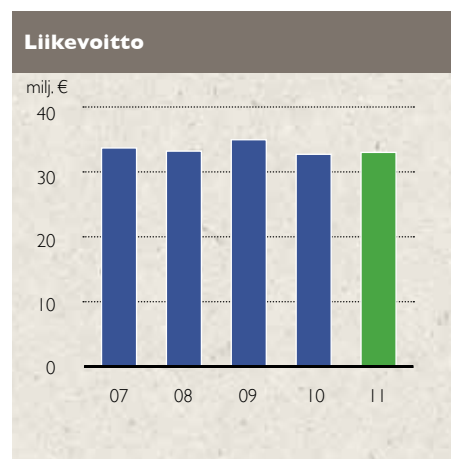
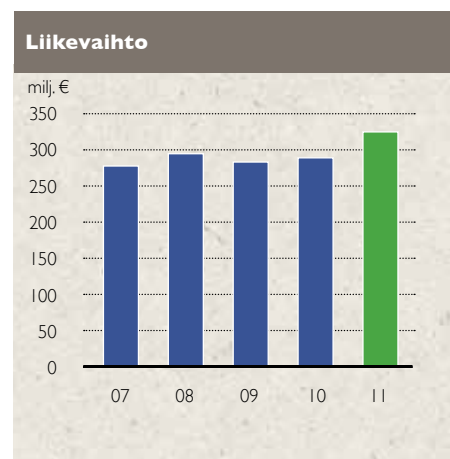
Neliokeropalvelun käyttäjä voi unohtaa turhat väliavarastoinnit ja lajitella jätteet suoraan nelilokeroiseen astiaan. Tyhjennyksen hoitaa jäteauto, joka kerää kaikki materiaalit kerralla omiin lokeroihinsa ja kuljettaa ne hyötykäyttöön. Nelilokeropalvelu on saatavilla Turun ja Porin talusalueilla.

suunnattujen ekotuotteiden, kauppaa Suomessa sekä valituissa vientimaissa jälleenvyyjäverkostonsa kautta. Ympäristötuotteiden kehittämisessä kiinnitetään erityistä huomiota käytettävyyteen, materiaalien kierrätettävyyteen ja tuotteen elinkaareen.

Vuosi 2011

Ympäristöpalveluiden koko vuoden liikevaihto kasvoi 12,4 prosenttia ja oli 325,9 miljoonaa euroa (290,0). Liikevoitto oli 34,0 miljoonaa euroa (33,7). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 34,0 miljoonaa euroa (34,0). Vuoden tapahtumista sekä liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin hallituksen toimintakertomuksessa tilinpäätöso- sion sivulla 2. ■

Metallituotteissa voi aina olla mukana myös kierrätysmateriaalia.

Näkökulma Metallia taipuu tahtoon

Metalli on paitsi arvokas myös elinkaareltaan kiehtova materiaali. Haarukka on voinut aiemmin palvella ovenkahvassa, ja tuikkukynttilän kuori saattaa halkoa merta alumiiniveneen pohjassa.

Kun uuden raaka-aineen kaivaminen on yhä kalliimpaa, kääntyvät katseet kohti kierrätysmetallia. Romusta on maailmalla pulaa, eikä se jää myymättä huonommassakaan suhdanteessa.

– Metallituotteissa voi aina olla mukana kierrätysmateriaalia. Metallia voidaan käyttää

lähes loputtomasti uudestaan, L&T:n palvelujohtaja Seppo Suomalainen kertoo.

Suomessa kierrätetään vuodessa yhteensä noin miljoona tonnia metallia. Valtaosa L&T:n keräämästä metallijätteestä päätty käsittelyn kautta kotimaisen teollisuuden raaka-aineeksi. Esimerkiksi sanomalehtipainojen painolevyt muuttuvat toimistojen seinillä kulkeviksi pistorasiasia- ja kaapelikoteloiksi.

– Etsimme asiakkaan ja ympäristön kannalta parhaan ratkaisun, Suomalainen toteaa.

Siistin lisäksi sujuvaa

Siivous- ja käyttäjäpalveluissa onnistuminen tarkoittaa enemmän kuin siisteyttä. Se tarkoittaa asiakkaan sujuvaa arkea sekä viihtyisiä ja ympäristöystävällisiä tiloja, joissa tukitoiminnot pelaavat.

Siivous- ja käyttäjäpalvelut huolehtii erilaisten tilojen puhtaanapidosta ja tukipalveluiden tuottamisesta. Siivouskohteet ovat pääasiassa toimistoja, tuotanto-, logistiikka- ja liiketiloja sekä asuinkiinteistöjen yhteistiloja. Lisäksi toimimme elintarviketeollisuudessa, jossa meiltä vaaditaan korkeaa hygieniää ja erityisosaamista. Asiakkaat ovat tilojen

käyttäjiä, esimerkiksi vuokralaisia. Suurin osa liikevaihdoistamme tulee sopimussii-vouksista. Myös enemmistö lisäpalveluista tuotetaan näille sopimusasiakkaille.

Tuotamme palvelut yksittäisinä peruspalveluina tai monipalvelukokonaisuutena. Ne räätälöidään aina asiakaskohtaisesti hyödyntäen L&T:n vahvaa ammattitaitoa ja kokemusta erilaisten tilojen, asiakkaiden ja tarpeiden mukaan tuotetuista palveluista. L&T keskittyy tulevaisuudessa tunnistamaan asiakkaidensa tarpeita entistäkin paremmin. Muita kehityskohteita ovat tietojärjestelmien tehokkaampi hyödyntäminen ja työtapaturmien vähentäminen entisestään.

L&T sai Taloustutkimuksen TEP 2011 -yrityskuvatutkimuksessa siivousalan parhaan yleisarvosanan yritysten päättäjiltä. Erityisesti erottui maineemme hyvänä työnantajana. Lisäksi saimme kiitosta toimintavarmuudesta ja laadusta. Tällä hetkellä keskitymme erityisesti asiakaskokemuksen parantamiseen ja asiakashallinnan kehittämiseen.

Puhdasta ekologisesti

Asiakkaat arvostavat kustannustehokkuutta ja ekologisuuutta. Usein ympäristön huomioiminen lisää tilojen viihtyvyttä ja tuo asiakkaille euroissa mitattavia säästöjä. Esimerkiksi tehostunut kierrätys vähentää jätemääriä ja siten jätehuollon kuluja.

”Joutsenmerkityn palvelumallin myötä henkilöstömme on aktivoitunut lajittelemaan päivittäisiä materiaaleja huomattavasti maltillisemmin ja tarkemmin.”

Arto Pulliainen,
kiinteistöassistentti, Altia Oyj

5 000 AMMATTILAISTA

L&T:n palveluksessa on noin 5 000 siivoojaa ja tukipalveluiden tuottajaa Suomessa, Ruotsissa ja Latviassa. Heidän työnsä rakentaa yhteiskuntaa, jossa palveluala on merkittävä työllistäjä – palveluyhteiskuntaa.

Tuotamme siivouspalvelua, jossa korostuu energia- ja resurssitehokkuus. Ekologisen siivousoosaamisen, tehokkaan kierrätyksen ja lajitteluneuvonnan rinnalla lisäarvoa tuo siivoojien havainnoiva toimintatapa. He tekevät havaintoja kierrätyksen onnistumisesta sekä turhasta veden, energian ja materiaalien kulutuksesta.

Ekologinen siivouspalvelumalli on kehitetty Joutsenmerkityn L&T Ekosiivouksen rinnalle, koska haluamme tarjota kaikille asiakkaillemme mahdollisuuden ekologiseen siivoukseen. Molemmissa palveluissa suositaan ympäristömerkittyjä välineitä ja aineita ja kierrätys on keskeisessä roolissa.

Tukipalveluilla sujuvampaa arkea

Käyttäjäpalveluiden kysyntä lisääntyy yritysten ulkoistaessa tukitoimintojaan yhä enemmän. L&T kehittää jatkuvasti käyttäjäpalvelutarjontaansa. Yhtenä esimerkkinä valikoiman laajentamisesta on vartioimisliikelupa, joka mahdollistaa

turvallisuuteen liittyvää valvontaa sisältävän aulatyön tekemisen. Aulavastaanottopalveluiden lisäksi käyttäjäpalvelut voivat sisältää esimerkiksi kokoustarjoi- ltu, toimistotarvikkeiden ylläpidon ja postitukset toimistossa, ostoskärryjen ja palautuspuljojen hoitamisen kauppalikkeissa tai taksijonon ohjaamisen ja matkatavarakärryistä huolehtimisen lentoasemalla.

Ruotsin markkinoilla L&T näkee paljon potentiaalia. Tilaa kasvuun on, sillä markkinat ovat Suomeen verrattuna kaksinkertaiset ja L&T on niillä vielä pieni toimija. Ruotsissa kulttuuri monen palvelun hankkimiseksi yhdeltä palveluntarjoajalta on jo Suomea pidemmällä ja asiakkaat osaavat vaatia tukipalveluita monipuolisesti.

Palvelun tuottavat ihmiset

Siivous- ja käyttäjäpalvelut on L&T:n toimialoista suurin työllistäjä. Palveluksessamme on noin 5 000 siivouksen ja tukipalveluiden ammattilaista. Alalla, jolla erottautuminen on vaikeaa, voimme onnistua vain palvelemalla asiakasta hyvin, ja siinä työntekijöidemme rooli on ratkaiseva.

L&T:llä on jo pitkään valmistauduttu siihen, että kilpailu työvoimasta kiristyy väestön ikärakenteen muuttuessa. Hyvä esimiestyö, riittävä koulutus, toimenpiteet työkyvyn ylläpitämiseksi ja kunnolliset työvälineet ovat keinoja, joilla pidämme työntekijämme työkykyisinä ja tyytyväisinä.

Käyttäjäpalveluiden kysyntä lisääntyy yritysten ulkoistaessa tukitoimintojaan yhä enemmän. L&T kehittää jatkuvasti käyttäjäpalvelutarjontaansa.

Haasteet työvoiman saatavuudessa ovat jo lisääntyneet myös työllisyystilanteen parane- misen takia. Vaihtuvuus on alalla tyypillisesti korkea, koska tarjolla on esimerkiksi opiskelijoiden tekemiä osa-aikatoimia.

Siivouksen palkkausjärjestelmän uudistuminen vuonna 2010 ja siihen liittyvä viisivuotinen ansiokehitystakuuohjelma kasvattaa merkittävästi henkilöstökuluja, mutta parantaa työvoiman saatavuutta pitkällä aikavälillä.

Monikulttuurisuuden rooli kasvaa, ja kehitämme sitä jatkuvasti. Tästä esimerkkinä järjestimme yhteistyössä kumppaniemme kanssa maahanmuuttajille suunnatun rekrytointikoulutuksen, johon sisältyi siivousalan opintojen lisäksi muun muassa suomen kielen opetusta.

Markkinoilla vakaata

Toimialan markkinat ovat vakaat mutta kilpailut. L&T on Suomessa alallaan toiseksi suurin toimija. Noin puolet markkinoista on muuttaman suuren toimijan hallussa, toista puolta hallitsevat pienet yritykset, eikä keskusuria yrityksiä enää juuri ole. Latviassa L&T on markkinajohtaja ja Ruotsissa neljän suurimman joukossa.

Vuonna 2011 L&T keskittyi yritysostojen integrointiin. Suurimmat hankinnat olivat usealla suomalaispaikkakunnalla toimiva Hansalaiset ja ruotsalainen Östgöta Städ, jotka toivat L&T:lle noin tuhat uutta työntekijää.

Palveluiden ostaminen kehittyi samoin kuin monella muullakin alalla. Ostoprosessit muuttuvat määrämuotoisemmiksi, niihin osallistuu ammattitajua ja ostot tehdään suurempina kokonaisuuksina jopa yli maara- jien.

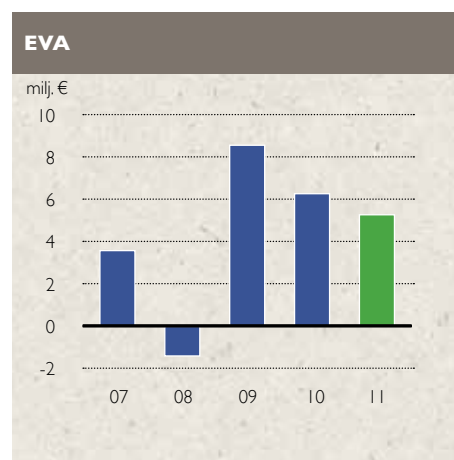
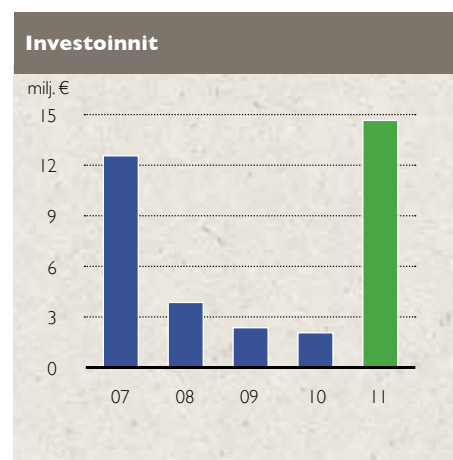
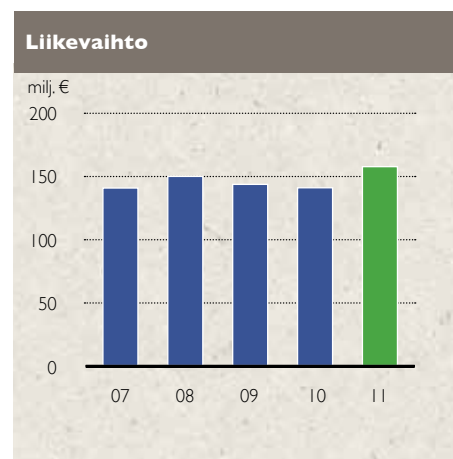
Palvelun hyvän lopputuloksen varmistavat siivouksen ja tukipalvelujen ammattilaiset, jotka on perehdytetty asiakkaan palvelutarpeisiin, tiloihin ja käytettäviin menetelmiin sekä toimintatapoihin.

Raportoinnin merkitys ostokriteerinä korostuu. Kilpailutukset ovat lisääntyneet ja alan hintakilpailu on tällä hetkellä kovaa. Odotamme sekä siivouksen että käyttäjäpalveluiden kaupallisten markkinoiden kasvavan lähivuosina muun muassa kuntien ulkoistaessa toimintojaan ja yritysten keskittyessä ydintoimintaansa.

Vuosi 2011

Siivous- ja käyttäjäpalveluiden koko vuoden liikevaihto oli 157,3 miljoonaa euroa (140,6). Se kasvoi 11,8 prosenttia. Liikevoitto oli 7,1 miljoonaa euroa (7,5). Operatiivisen toiminnan liikevoitto oli 7,5 miljoonaa euroa (8,0). Vuoden tapahtumista sekä liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin hallituksen toimintakertomuksessa tilinpäätösohjeen sivulla 3. ■

Päivi Kalén, aluejohtaja, vastuualueena elintarvikehygieniä, L&T

Näkökulma

Yhteistyö asiakkaan kanssa on laadun edellytys

Kaikilla osaamisalueillamme laadun varmistamisessa tärkeintä on jokaisen L&T:n työntekijän vastuu työstään. Työ pitää tehdä yhtä hyvin joka päivä, jotta varmistamme yhdessä asiakkaamme kanssa tuotteiden ja palveluiden turvallisuuden.

Työmme on arvioinnin alaisena päivittäin. Elintarvikehygieniassa se arvioidaan aistinvaraisesti jokaisena tuotantoamuna, ja puhtaustaso varmistetaan säännöllisesti myös mikrobiologisilla näytteillä. Valvomme työtämme dokumentoiduilla omavalvontakierroilla. Työntekoa tukee

tarkoin mietitty vastuunjako ja konseptoitu toimintamallimme.

Eri alojen vaatimukset tulevat esille asiakkaan antamassa palautteessa. Teemme aktiivista yhteistyötä asiakkaidemme ja toimittajiemme kanssa uusien työmenetelmien ja ratkaisujen kehittämiseksi.

Asiakkaiden kanssa yhteisissä kehitysryhmissä tavoitteemme on lisätä myös työturvallisuutta. Uudet menetelmät ja tekniikat auttavat meitä kehittämään palveluidemme kustannustehokkuutta ja varmistamaan niiden kilpailukykyä.

Kiinteistö vaatii huolenpitoa toimiakseen

Hoidetussa kiinteistössä ihmiset viihtyvät ja eläminen on turvallista. Hyvin hoidettu kiinteistö myös toimii, kuten sen pitää: energiaa ja rahaa tuhlaamatta.

Kiinteistönhoidon hoidettavana on niin toimisto-, liike-, teollisuus- kuin asuinkiinteistöjä sekä julkisen sektorin kiinteistöjä. Asiakkaitamme ovat kiinteistönomistajat, kiinteistömanagerit, isännöitsijät, yritykset ja teollisuus, ja sopimukset ovat usein pitkäaikaisia.

Vahinkosaneerauksessa olemme johtavien vakuutusyhtiöiden kumppani.

Kannamme vastuun kokonaisuudesta

L&T:n vahvuus on monipuolinen kiinteistöpalvelujen tarjonta. Tukipalvelut pystytään sopeuttamaan asiakkaan tarpeisiin nopeastikin, ja asiakkaalle pystytään tarjoamaan erilaisia vaihtoehtoja. Erityishuomiomme on asiakkaan energia- ja kustannustehokkuudessa.

Huolehdimme muun muassa kiinteistöjen huollosta, talotekniikasta ja ulkoalueiden hoidosta sekä tuotamme monipuolisia erillispalveluita.

Kiinteistöhuoltoon täydentää kiinteistötekniikka, joka tekee esimerkiksi LVI-, sähkö-, kylmälaitejärjestelmien asennuksia, huoltoja ja korjauksia. Huolellisilla toimenpiteillä pidennämme kiinteistön käyttöikä, lisäämme käyttäjien viihtyvyyttä sekä vähennämme toimintahäiriöitä, huollon tarvetta ja kustannuksia.

Vahinkosaneerauksen palvelut kattavat jälkivahinkojen torjunnan eli omaisuuden ja rakenteiden suojauksen, puhdistuksen, kuivauksen ja korjauksen vahinkoa edeltäneeseen tilaan esimerkiksi palo- tai kosteusvahingon jäljiltä.

”Meille oli yllätys, että saimme selkeitä säästöjä tinkimättä mistään. Itse asiassa liikehuoneistojen olot vain paranivat, kun lämmitys- ja ilmastointiongelmrat saatiin ratkaistua.”

Annemari Mustonen, isännöitsijä, Kiinteistötahkola Oy

70%

ARVONNOUSUA

Energiatehokkuuden parantaminen voi nostaa kiinteistön arvoa jopa seitsemän prosenttia. Oikeilla toimenpiteillä kiinteistön tekninen kunto paranee, ylläpitokustannukset laskevat, käyttäjät viihtyvät ja kiinteistön arvo nousee.

Energiatehokkuutta voi parantaa aina

Asiakkaiden kiinnostus energiansäästö- ja ympäristöasioihin näkyy vahvasti. Vastaamme asiakkaiden odotuksiin energiatehokkuuteen keskittyvillä palvelumalleilla, L&T® Ekohuollolla ja L&T Energiatakuulla.

L&T® Ekohuolto on energiatehokkuuteen tähtäävää kiinteistöhoitoa. Se perustuu henkilökuntamme havaintoihin, parannusehdotuksiin ja korjaaviin toimenpiteisiin. Kiinteistöt kuluttavat 40 prosenttia koko Suomen energiasta, joten energiansäästöpotentiaali on suuri. Energiatehokkuuden parantaminen puolestaan voi nostaa kiinteistön arvoa jopa seitsemän prosenttia.

L&T Energiatakuu on yhdessä Siemens Osakeyhtiön kanssa kehitetty palvelu, jossa kiinteistöille luvataan takuu energiansäästöistä ja -kulutuksesta. Kulutus voi laskea jopa 30 prosenttia. Yhteistyössä hyödynnetään

L&T:n kiinteistöhoiton hallintaa ja Siemensin rakennusautomaatio-osaamista.

Sääolosuhteet vaikuttavat työskentelymme

Lähes puolet Kiinteistöhoiton liikevaihdosta on säiden armoilla. Erityisesti viime vuosien lumiset ja kylmät talvet ovat tuoneet meille paitsi paljon töitä myös haasteita. Lumitöiden ja liukkauden torjunnan lisäksi valmistaudumme muun muassa ilmastonmuutoksen lisäämien säähäiriöiden aiheuttamien vahinkojen korjaamiseen.

Kasvua yrityskaupoilla

L&T:n Kiinteistöhoito on alan toiseksi suurin toimija Suomessa ja vahinkosaneerauksessa suurin. Markkinat ovat sirpaloituneet, ja niillä on paljon pieniä toimijoita. Teimme vuonna 2011 useita pieniä yritysostoja.

Merkittävimmät kilpailuetumme ovat asiakastarve- ja ratkaisulähtöinen myyntipro-

sessi, osaava henkilöstö, kustannustehokkuus, joustavuus ja laaja palvelupaketti. Asiakashallinnan kehittäminen on ollut yksi kuluneen vuoden keskeisistä teemoista, ja sen ansiosta yhteiset toimintatavat ovat kirkastuneet asiakashoidossa.

L&T:n vahvuus on monipuolinen kiinteistöpalvelujen tarjonta. Erityishuomiomme kohdistuu asiakkaan energia- ja kustannustehokkuuteen.

Hintakilpailu on markkinoilla kovaa, kun kulut nousevat ja samaan aikaan hinnat laskevat. Se pakottaa tuotannon tehostamiseen ja kiinteiden kulujen karsimiseen. Meille se tarkoittaa esimerkiksi kevyttä organisaatiota ja tekniikan, kuten tietotekniikan tai kaluston ja laitteiden, entistä tehokkaampaa hyödyntämistä. Kehitämme myös innovointia, sillä kiinteistöhoitoalalle on tyypillistä, että innovaatioita syntyy vähän. Niitä kuitenkin tarvitaan.

Suomessa kiinteistöpalveluiden ulkoistaminen lisääntyy, ja L&T pyrkii hyödyntämään ulkoistamisen toisen aallon. Julkisella puolella ulkoistaminen on vielä ollut vähäistä, mutta suurten ikäluokkien eläköityminen ja kuntien tiukka taloustilanne pakottavat vähitellen toimiin.

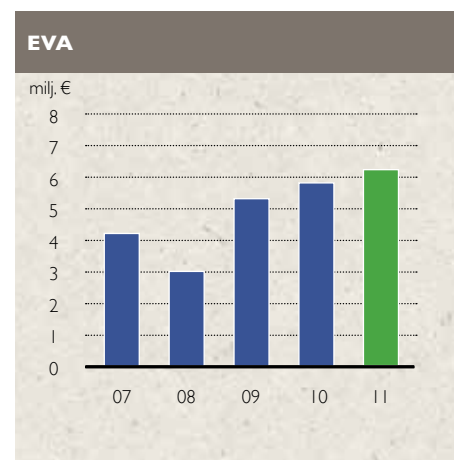
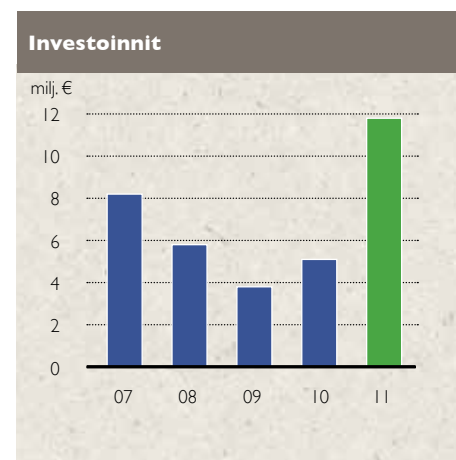
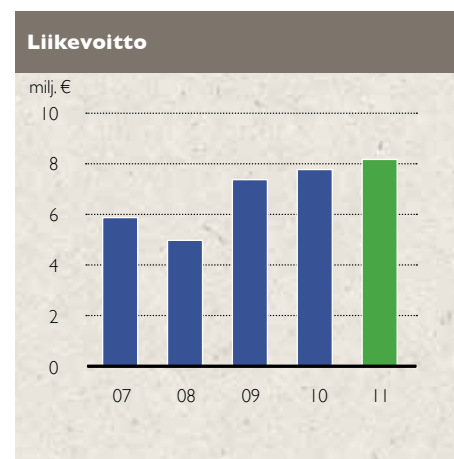
Myös ostokulttuurin muutokset muokkaavat markkinoita. Ostaminen ammattimaistuu, kustannustietoisuus lisääntyy ja asiakkaiden kiinnostus energiankulutuksen ja muiden kiinteistökulujen seuraamiseen kasvaa. Pääsuuntauksena on palveluiden ostaminen yhä suurempina kokonaisuuksina, mikä lisää kustannustehokkuutta ja pienentää asiakkaan kontaktiverkostoa, kun kaikki asiat hoituvat saman asiantuntijan kautta. Usein asiakas määrittelee vain tietyn laatutason ja antaa meille vapaat kädet saavuttaa taso mahdollisimman tehokkaasti.

Vuosi 2011

Kiinteistöhoiton koko vuoden liikevaihto kasvoi 9,0 prosenttia ja oli 134,6 miljoonaa euroa (123,5). Liikevoitto oli 8,2 miljoonaa euroa (7,8). Operatiivisen toiminnan

Kiinteistöhuollon yhteistyökumppanina L&T selvittää asiakkaan kanssa jatkuvasti erilaisia vaihtoehtoja energian säästämiseksi. Huolehdimme yhdessä, että tulosta syntyy.

liikevoitto oli 8,2 miljoonaa euroa (7,9). Vuoden tapahtumista sekä liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin hallituksen toimintakertomuksessa tilinpäätösoSION sivulla 3. ■

Leena Kuutti-Alanko, osastopäällikkö, Tapiola

Näkökulma

Vahingosta kärsineen harmi meidän huoleksemme

Olipa kyseessä pieni vesivahinko tai tuhoisa tulipalo, se voi aiheuttaa suurta henkilökohtaista harmia, vaivaa ja kärsimystä. Me Tapiolassa tuemme asiakkaan arjen sujumista vaikeassa tilanteessa.

Haluamme, että vahingon kartoitus alkaa ripeästi ja voimme tehdä korvausratkaisun nopeasti ja oikeudenmukaisesti. Usein jo tähän tarvitsemme luotettavaa kumppania, joka pystyy paikan päällä toteamaan, mitä on tapahtunut ja miten laaja vahinko on.

Meille on tärkeää, että vahinkosaneeraus etenee yhdessä sovittujen pelisääntöjen mukaan. Vakuutusasiakkaamme odottavat

nopeutta, joustoa ja moitteetonta jälkeä. On tärkeää, että saamme ammattilaiset paikalle varmasti silloinkin, kun saneeraustyö on laaja. Kumppani toteuttaa käytännössä sitä turvaa, jota asiakkaamme on ostanut vakuutuksessaan. L&T:n vahinkosaneerauksen kanssa olemme hoitaneet tuhansien asiakkaiden rakennusvahinkoja, ja yhteiset selvät sävelet ovat hioutuneet käytännön työssä.

Yhteistyön tärkein rakennuspalikka on luottamus toisen tekemiseen. Eniten luottamuksesta hyötyy vahingon kärsinyt yhteinen asiakkaamme.

Puhtaampaa ja kestävämpää energiahuoltoa

Metsien tuottama energia on tulevaisuuden lämmittäjä ja sähköistäjä. Se tulee läheltä, sitä on riittävästi ja se sopii muutosherkälle ilmastollemme.

Uusiutuvat energialähteet (L&T Biowatti) on Suomen johtavia puupolttoainetoimittajia ja valtakunnallinen metsäpalvelujen tarjoaja. Meille jokainen metsä on arvokas energian lähde.

Ensisijainen tehtävämme on onnistua toimituksissa asiakkaillemme, eivätkä energi-

antuotanto ja puunjalostus kuulu liiketoimintaamme. Kohdennamme puunhankintaa nuoriin metsiin, jotta puunjalostuksen suhdanteet eivät heiluttele materiaalimääriä. Toimimme myös Ympäristöpalveluiden tuottaman kierrätyspolttoaineen ja puupolttoaineen myyntiorganisaationa.

Tuhkalle asetettiin vuoden 2011 alussa jätevero, mikä herätti voimalaitosasiakkaiden kiinnostuksen tuhkan jatkokäsittelyä kohtaan. Nykyisin viemmekin polttoaineidemme käytöstä syntyneet tuhkat pois voimalaitoksista. Tuhkaa ja myös tuotevalikoimaamme kuuluvia puupohjaisia kateaineita käytetään ympäristörakentamisessa, kuten meluvalleissa ja kaatopaikkarakentamisessa.

Toimimme Suomessa ja suomalaisen puun hyödyntämisen hyväksi. Ohjaamme energiantuotantoon erityisesti niitä puubiomassoja, joista perinteinen puunjalostus ei ole kiinnostunut. Hyödynnämme metsäteollisuuden puunkäytön ulkopuolelle jäävää metsien puubiomassaa ja teollisuuden puutähteitä polttoaineeksi.

Metsänhoidolla tuplatuottoon

Metsänomistuksen siirtyessä uusille sukupolville metsänomistajalla ei välttämättä ole

”Polton sivutuotteena syntyy väistämättä tuhkaa. Haluamme, että se menee ennemmin hyötykäyttöön kuin jätteeksi. Se säästää kustannuksia ja on ympäristön kannalta hyvä ratkaisu.”

Heikki Hapuli, tuotantoliiketoiminnan johtaja, Keravan Energia

200 000
OMAKOTITALOJA

Jos kaikki L&T Biowatin toimittama polttoaine ohjattaisiin omakotitalolämmittäjille, lämpenisi sillä 200 000 omakotitaloa vuoden ajan.

aikaa, halua, osaamista tai välimatkan takia edes mahdollisuutta hoitaa metsäänsä. L&T tarjoaakin ratkaisuja juuri heille: metsäpalvelu-asiantuntija tutustuu metsään ja suunnittelee metsänhoitotoimenpiteet. L&T:n metsäpalveluille on tunnusomaista helppous, kustannustehokkuus ja luotettavuus.

Metsä tarvitsee hoitoa erityisesti kasvaessaan taimesta ensiharvennusikään. Tällä aikavälillä tehdyt toimet vaikuttavat eniten metsästä saatuihin tuottoihin koko kiertoajan aikana. Metsä tuottaa hoidettuna jopa kaksinkertaisesti.

Nuorten metsien puu ei sovellu parhaalla mahdollisella tavalla perinteisen puunjalostuksen tarpeisiin, mutta sitä voidaan hyödyntää järkevästi energiantuotannossa fossiilisten polttoaineiden sijaan. Nuoren metsän hoito kasvattaa tulevaisuuden kantorahatuloja ja luo edellytyksiä virkistyskäyttömahdollisuuksien paranemiseen. Hoidolla saatetaan liian tiheä metsä arvokasvukuntoon, hillitään il-

mastonmuutosta ja luodaan työtä ja toimeentuloa suomalaisille.

Toimintavarmuus on omissa käsissämme

L&T:n Uusiutuvat energialähteet panostaa toimitusvarmuuteen. Hankimme puuta suoraan metsänomistajilta oman, noin 50-henkisen metsäpalveluorganisaatiomme avulla. Näin hankintamme on omissa käsissä. Oma metsäpalveluorganisaatiotamme täydentää puunhankinnassa monipuolinen yhteistyökumppaneiden verkosto.

Logistiikka hallitaan räätälöidyillä tietojärjestelmillä. Puunkorjuu-, haketus-, murskaus- ja kuljetusoperaatiot toteutetaan yhteistyössä pitkäaikaisten yhteistyöyrittäjien kanssa, mutta toimitusvarmuuden varmistamiseksi käytössä on myös omaa tuotantokalustoa. L&T:llä on valtakunnallinen terminaali-verkosto, joka mahdollistaa toimitusvarmuuden myös häiriötilanteissa.

Kohti vähäpäästöistä Suomea

Suomi on osana Euroopan unionia ja uusiutuvan energian direktiivin kautta velvoitettu nostamaan uusiutuvan energian osuuden energian loppukulutuksesta 38 prosenttiin (2005: 28,5 %) vuoteen 2020 mennessä. Se edellyttää puupolttoaineiden kilpailukyyn parantamista fossiilisiin polttoaineisiin nähden.

Metsä tarvitsee hoitoa erityisesti kasvaessaan taimesta ensiharvennusikään. Se tuottaa hoidettuna jopa kaksinkertaisesti.

Odotamme lähivuosilta kaupallisten puupolttoainemarkkinoiden ja puupolttoaineiden kysynnän kasvua, kun Suomi osana Euroopan unionia rakentaa energiahuoltoaan kestävämmälle pohjalle. Hyviä markkinanäkymiä varjostaa kuitenkin poliittinen päätöksenteko, joka on toistaiseksi ollut tukiasioissa poukkoilevaa. Se vaikeuttaa pitkän aikavälin suunnitelmien tekoa ja voi pahimmillaan vaarantaa asetetun 38 prosentin tavoitteen.

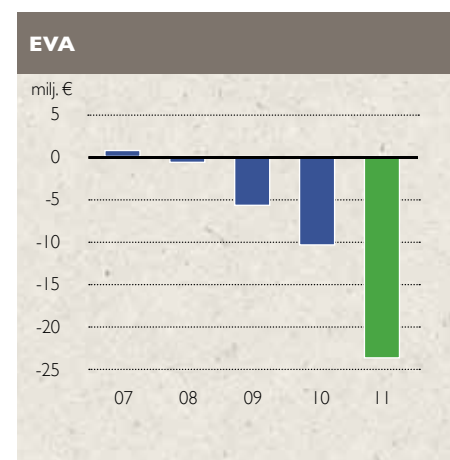
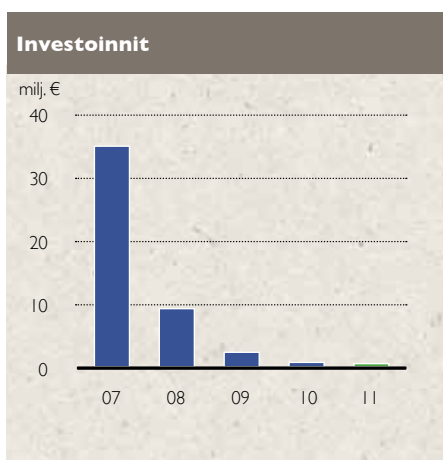
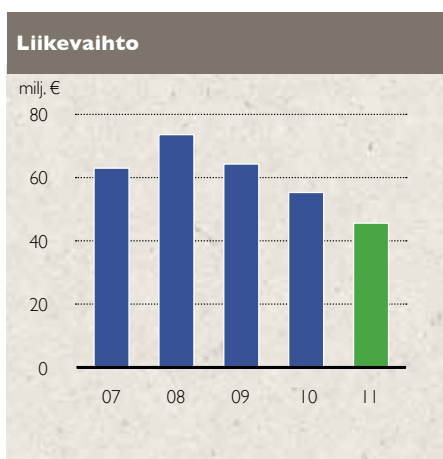
Eniten lisäämispotentiaalia on metsähakkeessa, jonka käyttö aiotaan yli tuplata vuoteen 2020 mennessä. Metsähakkeen lisävirrät tulevat pääosin puunjalostuksen ulkopuolisista virroista: nuorten metsien puusta tehdystä metsähakkeesta.

Ilmastonmuutoksen hillitseminen edellyttää kestäviä energiahuollon ratkaisuja. Puun energiakäyttö hillitsee ilmastonmuutosta tehokkaasti, koska puun poltosta vapautuva hiilidioksidi sitoutuu uuden puusukupolven kasvuun. Fossiilisten vaihtoehtojen hiilidioksidi taas tulee lisäkuormituksena luontaiseen hiilikiertoon. Puu on siis hiilitaseeltaan neutraali polttoaine.

Vuosi 2011

Uusiutuvien energialähteiden (L&T Biowatti) koko vuoden liikevaihto pieneni 17,6 % 45,4 miljoonaan euroon (55,1). Liiketappio oli 21,3 miljoonaa euroa (6,6) ja operatiivisen toiminnan liiketappio oli 3,8 miljoonaa euroa (3,1). Vuoden tapahtumista sekä liikevaihtoon ja tulokseen vaikuttaneista tekijöistä kerrotaan tarkemmin hallituksen toimintakertomuksessa tilinpäätösosion sivulla 3. ■

Toimintavarmuus on omissa käsissämme. Hankimme puuta suoraan metsänomistajilta oman metsäpalveluorganisaatiomme avulla. Toimitusvarmuuden varmistamiseksi käytössä on myös omaa tuotantokalustoa.

Paavo Nygård, metsäpalvelu-asiantuntija, L&T Biowatti

Näkökulma

On katsottava vuosikymmenten päähän

Nuorta metsää on harvennettava, jos metsänomistaja tavoittelee siitä tuottoja tulevaisuudessa. Omistajan onneksi jo ensimmäinen harvennus tuottaa energiapuuta, jolle on yhä enemmän kysyntää. Työssäni muistutan metsänomistajia tästä.

Osa omistajista ottaa minuun yhteyttä suoraan, ja osa löytyy, kun ajan reissuillani ryteikön ohii. Joskus metsänharvennus tyssä jaksamiseen tai ehtimiseen. Metsää perineille taas metsänhoito voi olla täysin vierasta. Jos vielä tilakokokin on suhteellisen pieni, kuten

Etelä-Suomessa monesti on, ei metsää koeta arvokkaaksi.

Harvennuksessa hinta on tietenkin tärkeä, mutta hyvä korjuujälki on kaiken a ja o. Moni on huolissaan siitä, millaista jälkeä 15 tonnin harvennuskone tekee. Siistiä korjuujälkeä voi varmistaa menemällä maastoon talvella, kun maa on jäässä. Urakoitsijat harventavat alueen metsänhoitosuosituksen mukaisesti ja kuljettavat puut tienvarteen haketettaviksi. Sieltä ne viedään hakkeena suoraan L&T Biowatin asiakkaille polttolaitoksiin.

Vastuullisuus on meille liiketoimintaa

Vastuulliset toimintatavat ovat jokapäiväisen toimintamme lähtökohtia. Palveluidemme kautta autamme asiakkaittamekin toimimaan vastuullisesti.

Noudatamme säädöksiä ja lakeja ja toimimme kestävän kehityksen periaatteiden sekä hyvien liiketapojen mukaisesti. Pyrimme pitämään yhtiön kilpailukyisenä ja kannattavana parantamalla operatiivista tehokkuutta, parantamalla asiakaskokemusta ja tuomalla lisäarvoa asiakkaalle. Henkilöstömme on sitoutunut toiminnan jatkuvaan parantamiseen. Vastuullisuus liittyy niin olennaisesti L&T:n strategiaan ja palveluihin, että vastuullisuus voidaan nähdä monessa kohtaa joko puhtaasti

liiketoimintana tai kilpailukyyn turvaamisena. Se on toimintamme perusedellytys.

Johtaminen L&T:llä

Käytännön työtämme ja toimintaamme suunnitellaan, kehitetään ja ohjataan johtamisjärjestelmän (L&T Integrated Management System) avulla. Järjestelmä sisältää yhteisesti määritellyt toimintatavat ja antaa työvälineitä strategian toteuttamiseen ja liiketoiminnan tavoitteiden saavuttamiseen. Johtamisjärjestelmä kattaa myös kansainväliset toimintomme. Sen avulla

varmistetaan, että toimintamme on johdonmukaista, yhtenäistä ja korkeatasoista kaikilla toiminta-alueillamme.

Kulunee vuoden aikana johtamisjärjestelmää on alettu uudistaa. Tavoitteena on parantaa johtamiskäytäntöjä, kirkastaa pelisääntöjä ja tehostaa strategian toteuttamista.

Ympäristö-, terveys- ja työturvallisuusriskien hallinta on olennainen osa johtamisjärjestelmäämme. Henkilöstömme hyvinvointi, turvallinen työympäristö ja esimerkillisyys ympäristöasioissa ovat niitä tekijöitä, jotka turvaavat yhtiön ja sen toiminnan kehittämisen. Ympäristö- ja turvallisuusriskejä arvioidaan säännöllisesti ja kattavasti eri organisaatiotasolla.

Johtamisjärjestelmämme on sertifioitu ISO 9001- (laatu), ISO 14 001 (ympäristö) ja OHSAS 18001 -standardien (työturvallisuus) mukaisesti.

Sidosryhmät

Sidosryhmien odotukset L&T:n vastuullisuutta kohtaan eroavat toisistaan, koska yksinomaan asiakkaita on tuhansia kotitalouksista pörssi-yrityksiin. L&T:llä tunnistetut sidosryhmät on esitetty oheisessa taulukossa.

Käymme eri sidosryhmien kanssa aktiivista vuoropuhelua muun muassa kierrätyksen eduista. Osallistumme esimerkiksi järjestöjen ja tiedotusvälineiden kanssa käytävään yhteiskunnalliseen keskusteluun tuoden vuoropuhelun kautta esille omia näkökantojamme. Tavoitteena on edistää L&T:n liiketoimintaa lisäämällä eri sidosryhmien ymmärtämystä markkinaehtoista ympäristöhuoltojärjestelmää kohtaan.

Kiinteistöpalveluala on vahvasti työvoimavaltainen ja siksi toiminnan läpinäkyvyys sekä työntekijöistä huolehtiminen ovat keskeisiä asioita. Alalla käydään aktiivista keskustelua yritysten toimintatavoista ja valvonnan tarpeista, yhteiskunnallisten veloitteiden hoitamisesta, henkilöstöstä huolehtimisesta, harmaan talouden torjunnasta ja ympäristöarvojen edistämisestä. Kesällä 2011 L&T järjesti SuomiAreenalla Pori Jazzeilla keskustelutilaisuuden otsikolla Tulevaisuuden duuni - Mistä lisää työtä ja tekijöitä?. Keskusteluun osallistui yhteiskunnallisia vaikuttajia eri aloilta.

Yhteiskunnalliset trendit vaikuttavat liiketoimintaamme

Palvelualan yritykselle väestön ikääntyminen, työvoiman riittävyys ja palveluiden kysynnän kasvu ovat keskeisiä yhteiskunnallisia muutosvoimia. Tehtävänä on varmistaa riittävän ja osaavan työvoiman saaminen tulevaisuudessakin. Tässä tilanteessa monikulttuurisuuden johtaminen, rekrytointiprosessin parantaminen ja osaamisen kehittäminen ovat strategisesti tärkeitä asioita. Pyrimme myös varmistamaan, että mahdollisimman moni L&T:läinen voisi jäädä työkykyisenä vanhuuseläkkeelle.

Luomme asiakkaillemme edellytykset ympäristötavoitteiden saavuttamiselle ja veloitteiden täyttämiseksi. Odotukset L&T:n palveluja kohtaan kasvavat ympäristötietoisuuden lisääntyessä. Materiaali- ja energiatehokkuuden parantaminen liittyvät entistä tiiviimmäksi osaksi asiakasyritystemme arkea, koska prosesseja on tehostettava taloudellisen tehokkuuden varmistamiseksi ja päästöt on vähennettävä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi. Ympäristöhuollon motiivit ovat muuttuneet jätteen hävittämisestä sen synnyin ehkäisyyn ja palauttamiseen uudelleen hyödynnettäväksi.

L&T:n toiminta tukee materiaalitaloutta

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat säästämään raaka-aineita, energiaa ja luontoa. Raaka-aineiden, energian ja saastuttamisen kallistuminen luo uusia teknologioita ja palvelumalleja, joiden avulla voidaan entistä tehokkaammin korvata neitseellisiä raaka-aineita ja fossiilisia polttoaineita uusiuraaka-aineilla ja uusiutuville polttoaineilla. EU:n linjaukset, kuten julkilausuma resurssitehokkuudesta, valtakunnallinen jätesuun-

nitelma ja kansallinen lainsäädäntö ohjaavat Suomea asteittain kohti kierrätysyhteiskuntaa. Jäteveropohja laajenee ja vero nousee, ja asiakkaidemme on tehtävä entistä enemmän kestävän kehityksen suuntaisia valintoja. Jätteiden syntymistä on ehkäistävä ja jätteiden palauttamista takaisin teollisuuden raaka-aineiksi on lisättävä.

Uusi jätelaki, suunnitteilla oleva organisen jätteen kaatopaikkakielto sekä tulevat jäteverolinjaukset ohjaavat jätteet vähitellen pois kaatopaikoilta ja siten parantavat kierrätysliiketoiminnan toimintaedellytyksiä. On tärkeää huolehtia, että tavoite Suomesta kierrätysyhteiskuntana on saavutettavissa.

L&T:illä on merkittävä rooli myös, kun Suomi lisää uusiutuvien energialähteiden käyttöä lähivuosina. Toimittamillamme puupohjaisilla biopolttoaineilla ja kierrätyspolttoaineilla korvataan energiantuotannossa fossiilisia polttoaineita. Keräämme ja jatkojalostamme jätteistä ja sivuroista uusiuraaka-aineita ja kierrätyspolttoaineita, joiden avulla säästetään neitseellisiä luonnonvaroja, korvataan fossiilisia polttoaineita ja hillitään siten ilmastonmuutosta.

Vastuullisuuden tavoitteemme

Vastuullisuuteen liittyvät tavoitteemme kytkeytyvät siihen visioon, jollaiseksi uskomme yhteiskunnan ja toimintaympäristömme kehittyvän. Tavoitteemme on esitetty alla olevassa taulukossa.

Vastuullisuusraportoinnin laajuus

Vuosikertomuksen raportointi kattaa L&T:n toiminnan kaikilla toimialoilla ja kaikissa toimintamaissa. Talouden tunnusluvut perustuvat tilinpäätökseen. Sosiaalisen ja ympäristövastuun tunnusluvut kattavat joiltain osin vain L&T:n liiketoiminnan Suomessa ja poikkeamat on esitetty erikseen. Vuosikertomuksen laadinnassa on sovellettu Global Reporting Initiativen (GRI) antamaa suositusta yritysten yhteiskuntavastuu-raportoinnin sisällöstä ja raportointiperiaatteista. Raportoinnin kattavuus suhteessa GRI:n raportointiohjeistukseen on esitetty sivulla 54. L&T:n oman arvion mukaan raportti vastaa raportointitasoa C. ■

AVAINTAVOITE

- › Päästöjen ja energiankulutuksen vähentäminen
- › Työurien pidentäminen
- › Turvallinen työpaikka

INDIKAATTORI

- CO₂-päästösäästö, hyötykäyttöaste
- Eläköitymisikä
- Tapaturmataajuus

Sidosryhmät ja niiden vastuullisuusodotukset

Sidosryhmä	Sidosryhmän odotukset
Asiakkaat	
› yritysasiakkaat	› asiakkaan ongelmien ratkaiseminen
› julkinen sektori	› lupauksen pitäminen
› kuluttajat	› turvallisuus
› loppukäyttäjät	› eettiset periaatteet
	› säästösten noudattaminen
	› riskien hallinta
	› henkilöstöstä ja ympäristöstä huolehtiminen
	› kuluttajavalistus
Henkilöstö	
› nykyinen	› toimeentulo ja työsuhteen jatkuvuus
› potentiaalinen	› henkilöstöstä huolehtiminen
	› urapolkujen mahdollisuus
	› osaamisen kehittäminen
	› reilu johtaminen
	› asiallinen yrityskuva
Yhteistyökumppanit	› selkeät ohjeet vastuullisuudesta
Yhteiskunta	
› ay-liike	› henkilöstöstä huolehtiminen
› viranomaiset	› vuoropuhelu
› poliitikot	› alihankkijoiden vastuullisuus
	› sääntelyn noudattaminen
Media, järjestöt	› vastuullinen toiminta ja sääntelyn noudattaminen
	› kyky keskustella ja reagoida tietotarpeisiin
Sijoittajat	
	› hyvä ja kilpailukykyinen sijoituskohde
	› vastuullisuuden johtaminen

Näkökulma

Vastuullinen yritys kantaa huolta ympäristöstä

L&T on laskenut useiden Turun Osuuskaupan markettien jätehuollon hiilijalanjäljen.

Yksi TOK:n perusarvoista on vastuullisuus, ja vastuullinen yritys kantaa huolta ympäristöstä. Siksi halusimme selvittää jätehuoltomme hiilijalanjäljen.

TOK:lle jätehuollon hiilijalanjälki on mielenkiintoinen tunnusluku. Sen avulla pystymme seuraamaan toimipaikkojen jätehuollon hiilijalanjälkeä säännöllisesti ja kehittämään toimintaa jäljen pienentämiseksi.

TOK haluaa tulevaisuudessa viestiä hiilijalanjäljestä asiakkailleen ja henkilökunnalleen laajemminkin, sillä ympäristöasioiden merkitys kasvaa jatkuvasti vähittäiskaupan alalla.

Prisma-ketjun johtaja **Jussi Virtanen** ja ympäristö- ja turvallisuuspäällikkö **Olavi Kemiläinen**, Turun Osuuskauppa

Työkaluja asiakkaidemme ympäristötavoitteiden saavuttamiseen

Alan johtavana yrityksenä vastuumme ympäristöasioissa on erityisen suuri. Annamme oman osaamisemme asiakkaidemme käyttöön ja luomme heille edellytykset ympäristövelvoitteiden täyttämiseksi ja ympäristötavoitteiden saavuttamiselle.

Tarjoamme palveluita, jotka pienentävät ympäristön kuormitusta ja parantavat asiakkaidemme toiminnan laatua. Palveluissamme keskiössä ovat materiaali- ja energiatehokkuus. L&T:n toiminta vähentää Suomen hiilidioksidipäästöjä reilulla miljoonalla CO₂-tonnilla.

Ohjaamme materiaalit hyötykäyttöön

Ympäristönhuollossa pyrimme auttamaan asiakasta toimimaan kestävästi kehityksen suuntaisesti. Ensisijaisesti tarkastellaan mahdollisuudet jätteen ja sivuvirtojen vähentämiseksi. Sen jälkeen pyrimme hyödyntämään jätteet ja sivuvirrat ensisijaisesti raaka-aineina ja toissijaisesti energiana. Materiaalin hävittäminen hautaamalla tai polttamalla on meille viimeinen vaihtoehto.

Valtakunnallisen jättesuunnitelman mukaan vuonna 2016 yhdyskuntajätteestä 50 prosenttia tulisi kierrättää ja 30 prosenttia hyödyntää energiana. Kaatopaikalle tulisi sijoittaa enintään 20 prosenttia.

L&T:n laitoksilla käsiteltävästä jätteestä 84 prosenttia (2010: 81 %) pystyttiin hyödyntämään uusioraaka-aineina tai energiana vuonna 2011. Keravan kierrätyspuiston uudistamisen avulla entistä suurempi osuus vastaanotetusta jätteestä on saatu hyötykäyttöön. Laitos on osa L&T:n kierrätyslaitosverkostoa, johon kuuluvat Suomen laitosverkoston lisäksi laitokset Venäjällä ja Latviassa.

Kaikki lähtee syntypaikkalajittelusta

Kierrätysyhteiskunnan peruspilari on syntypaikkalajittelu. Kannustamme jätteen hyötykäyttöön tekemällä kierrätyksestä mahdollisimman helppoa. Järjestämme muun muassa lajittelukoulutuksia ja tarjoamme lähikeräykseen tarvittavia välineitä. Siivoojiemme ympäristöosaaminen tukee jätteen ohjautumista oikeaan kiertoon jo jätteen syntypaikalla. Julkaisimme Lajitteluapuri-internetsivuston, jolla voi hakea lajitteluohjeita erilaisille käyttötavaroille ja materiaaleille.

Ympäristöpalvelut täydensi palvelutarjontaansa rakentamalla perinteisten ympäristönhuollon palveluiden rinnalle syvemmälle integroituvia ympäristöratkaisuja käynnistämällä ympäristömanagerausliiketoiminnan. Ympäristömanageraus tuottaa asiakastarpeisiin räätälöityjä ympäristönhuollon konsultointi- ja asiantuntijapalveluja sekä hallinnoi ympäristönhuollon kokonaispimuksia ja niihin liittyviä verkostokumppaneita.

Rinnakkaispoltto kestävä energiahöydyntämistä

L&T tarjoaa jätteen energiahöydyntämiseen massapolttoa kestävämmän ratkaisun. Niin sanottu rinnakkaispoltto L&T:n kierrätyslaitoksissa tuotettua, standardien mukaista kierrätyspolttoainetta käytetään esimerkiksi hakkeen, turpeen tai kivihiilen rinnalla voima- ja lämpölaitoksissa. Niissä tuotettu lämpö ja sähkö hyödynnetään esimerkiksi kiinteistöjen lämmitykseen sekä teollisuuden prosessien energiatarpeisiin.

Rinnakkaispoltossa on mahdollista tuottaa energiaa, lämpöä ja sähköä korkeimmilla mahdollisilla hyötysuhteilla ja pienimmillä mahdollisilla CO₂-päästöillä, kun kierrätyspolttoaineiden rinnalla käytetään maksimaalinen määrä biopolttoainetta, kuten metsähaketta. Rinnakkaispoltossa energiahöydyntäminen kuuluu päästökaupan piiriin.

Raportointi- ja seurantavälineet asiakkaiden avuksi

Tarjoamme välineitä niin asiakkaan omaan seurantaan kuin viranomaisille suunnattuun raportointiin. Ympäristönetti-palvelun kautta asiakkaamme voivat seurata omia jätemääriään ja kustannuksiaan. VTT:n kanssa kehitetyllä yritysjetteen ilmastovaikutuslaskurilla voidaan laskea tarkasteltavan kohteen jätehuollon vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin ja vertailla erilaisia jätehuoltoratkaisuja. Tulosten pohjalta asiakkaalle esitetään kehitysehdotuksia.

Kiinteistöhuollolla voi säästää energiaa

Kiinteistöhuollolla on suuri merkitys kiinteistöjen energiankulutukselle. Suomessa kiinteistöjen energiansäästön kokonaispotentiaalini arvioidaan olevan noin 20 prosenttia.

L&T® Ekohuollossa huoltomiehet koulutetaan energiansäästämisen asiantuntijoiksi: syntyvät säästöt ovat seurausta huoltomiesten havainnoinnista ja puuttumisesta ongelmiin. Kiinteistöhuollon ekokonsepteihimme kuuluu myös yhdessä Siemens Osakeyhtiön kanssa kehittämämme Energiatakuu-toimintamalli, jolla asiakkaalle taataan sovittu energiansäästö ja laadukas kiinteistöhoito teknisine palveluineen.

Energiatehokkuuden parantaminen voi selvityksen mukaan nostaa kiinteistön arvoa jopa 5–7 prosenttia, jos energialasku laskee viidenneksellä ja energiatehokkuutta parannetaan. Kun yhdistetään uusi tekniikka ja energiatehokas ylläpito, viidenneksen energiansäästö on mahdollinen. Arvonnousun lisäksi oikeat toimenpiteet parantavat kiinteistön teknistä kuntoa, laskevat ylläpito-kustannuksia ja lisäävät käyttäjien viihtyvyyttä. Puolueettoman selvityksen teki kiinteistöjen arvonmääritykseen erikoistunut Kiinteistötai-to Peltola & Co Oy.

Ekologinen siivous on osa yrityksen vastuullista toimintaa

Siivouspalveluissamme yhdistyvät ympäristömyötäinen siivous, tehokas toimistokierrätys ja ympäristöosaaminen. Tavoitteenamme on, että siivoushenkilöstömme tukee entistä paremmin asiakasta tämän arjessa muun muassa jätteiden lajittelussa ja käytännön energiansäästämisessä. Siivous- ja käyttäjäpalveluiden henkilöstö saa ympäristökoulutusta ja osaa opastaa kiinteistön käyttäjiä lajittelussa ja kierrätyksessä sekä energiankäytössä.

L&T® Ekosiivous-palvelulle on myönnetty pohjoismainen Joutsen-ympäristömerkki. Käytettävät puhdistusaineet on sertifioitu ympäristömerkillä, aineiden annostuksia seurataan ja veden kulutusta minimoidaan käyttämällä mikrokuitutuotteita.

Puu on hiilitaseeltaan neutraali energianlähde

L&T tuo markkinoille huomattavia määriä uusiutuvia polttoaineita, joilla korvataan fossiilisia polttoaineita. Biopolttoainetoimitukset kasvoivat 15 prosenttia vuonna 2011. Puupolttoaineen saatavuus puunjalostuksen suhdanteista riippumatta varmistetaan tekemällä puukaupat suoraan metsänomistajien kanssa ja kohdentamalla hankinta nuoriin metsiin, mikä tukee samalla metsänhoitoa. EU direktiivin (2009/28/EY) mukaan Suomen tulee lisätä uusiutuvan energian osuutta loppukäytöstä 28,5 prosentista (lähtötilanne 2005) 38 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä.

Bioperäinen raaka-aine on järkevintä hyödyntää energiaksi mahdollisimman lähellä kasvupaikkaa. Uusiutuvan energian tuotanto ja jakelu onkin L&T:llä keskittynyt yli 95-prosenttisesti Suomeen ja lähien energiaan.

Metsähakkeessa potentiaalia

Uusiutuvaa energiaa voidaan lisätä Suomessa merkittävästi metsähakkeen avulla. Tavoitteena on nostaa sen käyttö 5 miljoonasta kuutiometristä 13,5 miljoonaan vuoteen 2020 mennessä. Jotta Suomen uusiutuvan energian lisäysveloite saadaan täytettyä, olisi metsähakkeen käyttöä lisättävä vielä useilla miljoonilla kiintokuutiometreillä esitetystä. Asiantuntija-arvioiden mukaan perinteisen puunjalostuksen volyymien säilymiseen

nykytasoisina, biodieselituotannon käynnistämiseen ja tuulivoimatavoitteiden toteutumiseen liittyy epävarmuustekijöitä, joita tullaan kompensoimaan metsähakkeella.

Kierrätysyhteiskunnan peruspilari on syntypaikkalajittelu. Kannustamme jätteen hyötykäyttöön tekemällä kierrätyksestä mahdollisimman helppoa.

Puu on Suomen olosuhteissa kustannustehokkain keino lisätä uusiutuvaa energiaa. Nuoren metsän puusta tehdyllä metsähakkeella saadaan uusiutuvaa energiaa neljänneksen kustannuksilla suhteessa tuulivoimaan. Puu on myös hiilitaseeltaan neutraali energianlähde, sillä sen poltosta vapautuva hiilidioksidi sitoutuu uuden puusukupolven kasvuun. Kivihiilen tai turpeen polttaminen taas tuo ilmakehään uutta hiiltä, jolloin ilmastomuutos kiihtyy.

Metsähakkeen osuus L&T:n biopolttoaineista on noin 72 prosenttia ja kaikista polttoaineista 64 prosenttia. Uusiutuvan energian veloittepakettin mukaisesta uusiutuvan energian lisäyksestä 55 prosenttia on puuta ja tästä peräti 48 prosenttia metsähaketta. Pakettin kautta ohjaukskeinot tulevat muuttumaan porrastetusti, ja esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden, kuten turpeen, verotusta kiristettiin vuonna 2011. Metsäntutkimuslaitoksen mukaan Suomen metsissä riittää puuta uusiutuvan energian lisäämiseen.

Biodiversiteetti

Metsäluonnon monimuotoisuuden (biodiversiteetti) säilyttäminen ja parantaminen on meille tärkeä asia. Toimintaamme metsässä ohjaavat Metsätalouden kehittämiskeskus Tappion julkaisemat sekä alan asiantuntijoiden ja toimijoiden yhteistyössä laatimat metsänhoi-

tosuosituksia. Hoidetussa nuorena metsässä kasvu kiihtyy ja metsän laatu sekä kyky sitoa hiilidioksidia paranevat.

Suomessa energiapuun korjuu on metsäsertifiointin piirissä, mikä takaa sen, että metsien käyttö on ekologisesti kestävällä pohjalla. Laskelmien mukaan ainakin kolmasosa Suomen energiatarpeesta pystytään täyttämään puhtaasti puulla ilman, että ympäristön monimuotoisuutta vaarannetaan.

Teknologia ja tuotekehitys

Tuotekehityksen tehtävänä on vastata L&T:n palvelutuotevalikoiman kilpailukyvästä ja edesauttaa näin yhtiön tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteemme tutkimuksen ja kehityksen saralla tukevat strategiaamme: kierrätykseen, biopolttoaineisiin ja teollisuuteen liittyvän teknologian tutkimuksen ja kehityksen lähtökohdina on materiaalitehokkuuden kehittäminen.

Olemme mukana teollisuus- ja yritysvetoisissa hankkeissa joko vetäjänä tai partnerina. Tehtävämme yhteishankkeissa on jätteen prosessointi raaka- tai polttoaineeksi. Muita osallistujia ovat tutkimuslaitokset, teknologian toimittajat sekä esimerkiksi voimalaitokset, jotka käyttävät kierrätyspolttoainetta. Tutkimuslaitosten vetämissä hankkeissa toimimme rahoittajana ja ohjaamme toimintaa tavoitteenaamme viedä alaa eteenpäin. Käynnissä on sekä kansallisia että EU-tasoisia hankkeita.

Teemme kehitystyötä myös asiakkaidemme prosessien kehittämiseksi. Esimerkiksi Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeen (HINKU) tavoitteena on ollut sitoutua yhteisiin tavoitteisiin ja löytää asiantuntijoiden, yritysten, päättäjien ja kuntalaisten yhteisvoimin ratkaisuja kasvihuonepäästöjen vähentämiseksi.

Ympäristötuotteissa pyrimme käyttämään kierrätettyjä materiaaleja ja kehittämään tuotteita, joilla on pitkä elinkaari. Tuotteiden paikallinen tuotanto ja tehokas kuljetus otetaan huomioon. Tuotteet itsessään tukevat vihreää teknologiaa: suunnitellamme ja tuotamme esimerkiksi kompostoreita ja erilaisia jätteenkeräyssäiliöitä. ■

Toimintamme ympäristövaikutukset ja kokonaishyöty

Myös oman toimintamme on oltava esimerkillistä niissä asioissa, joita tarjoamme asiakkaillemme. Siksi pyrimme minimoimaan omat ympäristövaikutuksemme.

Seuраamme systemaattisesti omia ympäristövaikutuksiamme. Toimintamme aiheuttamat hiilidioksidipäästöt seuraavat toiminnan volyymin ja ne kasvoivat edellisvuodesta. Kokonaisuudessaan toimintamme kautta saavutettava päästösäästö on huomattava suhteessa aiheuttamiimme ympäristövaikutuksiin.

Energia- ja materiaalitehokkuutta omassa kiinteistöissä
L&T:llä käynnistyi vuonna 2011 projekti, joka tähtää kiinteistöjen tehokkaampaan käyttöön. Lisäämme avotoimistoja, järjestämme yhteistyöpisteet paljon liikkuville ja yhdistämme varasto-, halli-, sosiaali- ja neuvottelutiloja. Projektiin liittyy myös pilottihanke, jonka tavoitteena on parantaa omien kiinteistöjemme energiatehokkuutta omassa toimitiloissamme.

L&T:n omistamien kiinteistöjen huolto-sopimukset on laadittu L&T® Ekohuolto-konseptin mukaisiksi tarkoituksena minimoida kiinteistöjen energian- ja vedenkulutus. Tavoitteeksi on asetettu 20 prosentin lasku energian- ja vedenkulutuksessa vuoteen 2015

mennessä. Lisäksi kiinteistöt pyritään liittämään mahdollisimman kattavasti etävalvonnan piiriin.

Vakuutusyhtiön tekemiä riskiarvioiteja tehtiin 12 L&T:n toimipisteeseen. Tarkastusten painopiste oli kiinteistöjen palo- ja ympäristöriskeissä, mutta myös muihin riskeihin puututtiin.

WWF on myöntänyt L&T:n pääkonttorille Green Office -merkin osoituksena ympäristövaatimusten täyttymisestä. Merkin edellyttämät toimet auttavat vähentämään toimiston ympäristökuormitusta entisestään. Samalla voidaan säästää kustannuksissa ja parantaa henkilökunnan ympäristötietoutta sekä hidastaa ilmastonmuutosta.

Logistiikan tehostaminen pienentää päästöjä

L&T on Suomen suurimpia logistiikka-alan yrityksiä, ja siksi logistiikan tehostaminen on keskeinen keino parantaa yhtiön kilpailukykyä ja pienentää ympäristövaikutuksia. Tehostamisen vaikutukset päästöihin ovat huomattavat.

Logistiikkamme perustana ovat tarkat laskelmat siitä, miten pitkiä matkoja kannattaa kuljettaa, jotta kuljetettavasta materiaalista saavutettavat hyödyt ja ekotehokkuus eivät kärsi. Vuonna 2010 käynnistimme ohjelman, jossa tarkastellaan Ympäristöpalveluiden ja Uusiutuvien energialähteiden logistisia prosesseja sekä niiden kehittämistä kohti entistä parempaa ekotehokkuutta. Nykytilan analyysi valmistui keväällä 2011, ja sen pohjalta suunnitellaan toimenpiteet logistiikan tehostamiseksi.

Pyrimme kuljetuksissa vähentämään ylimääräistä ajoa tehokkaan reitityksen avulla. Ympäristöpalveluiden tuotannonohjauksen käyttöönotto on parantanut entisestään mahdollisuuksia ajon optimointiin. Puupolttoaineen energiasisältö pyritään maksimoimaan huolehtimalla, että kuljetettava materiaali on mahdollisimman kuivaa.

Järjestämme Ympäristöpalveluiden henkilökunnalle kalustokoulutuksia, joiden tavoitteena on parantaa kuljettajien ajoneuvo-kaluston osaamista sekä työturvallisuusasioiden huomioimista. Tähtäämme myös kaluston parempaan kunnossapitoon sekä korjauskulujen vähentämiseen, ja seuraamme kaluston vahinkotaajuutta.

Kuljetusten vaikutukset pienet suhteessa kokonaishyötyyn

Toimintamme merkittävimpiä kielteisiä ympäristövaikutuksia ovat keräys- ja

kuljetuspalveluista aiheutuvat päästöt. Kuljetusten negatiiviset vaikutukset ovat kuitenkin vain muutama prosentti siitä kokonaishyödyistä, joka saavutetaan, kun kuljetetaan biopolttoaineita tai materiaalia kierrätykseen.

Kiinteistöhuollon kaikkiin huollon ja tekniikan henkilö- ja pakettiautoihin on asennettu ajoneuvopaikannusjärjestelmä, jonka avulla tehostetaan kaluston käyttöä. Järjestelmän käyttö on laajaa myös Ympäristöpalveluissa. Käytössämme on vähäpäästöisiä kaasuautoja ja vuonna 2011 koekäyttöön otettu bioetanolidieselkäyttöinen ajoneuvo, jonka käyttökokeemukset ovat olleet hyvät. Etanolin käyttäminen polttoaineena vähentää hiilidioksidipäästöjä 85

prosenttia. Vuonna 2012 aloitamme hybridi-ajoneuvojen koekäytön.

L&T:n oma polttoaineseuranta on osoittanut, että kuljettajien ajotavat eroavat huomattavasti, ja kuljettajien polttoaineenkulutus voi vaihdella jopa 50 prosenttia. Päästöjen vähentämiseksi on jatkettu kuorma-autonkuljettajien ennakoivan ajotavan kurssia, joka kaikkien kuljettajien on suoritettava EU-direktiivin mukaan vuoteen 2014 mennessä.

Edellyttämme yhteistyökumppaneitamme vastuullisuutta

Edellyttämme myös yhteistyökumppaneitamme vastuullista toimintaa. Tilajavastuulain

mukaisesti teemme sopimuksia ja yhteistyötä vain sellaisten alihankkijoiden kanssa, joilla on asiat kunnossa. Samoin ympäristölupien tulee olla kunnossa kaikilla kumppaneillamme, joille toimitamme jätettä. L&T:llä itsellään on Suomessa 78 ympäristölupaa, jotka koskevat jätteiden ja biopolttoaineiden käsittelyä ja varastointia.

Merkittävää uutta tavarantoimittajaa tai alihankkijaa valittaessa toimittajat kilpailutetaan. Tarjoajan kykyä toimittaa palvelu tai tuote arvioidaan myös laatu-, ympäristö- ja turvallisuustoiminnan näkökulmasta. ■

L&T:n toiminnan aiheuttamat CO₂-päästöt ja toiminnan laskennalliset CO₂-päästövähennykset

tuhatta CO ₂ -ekvivalenttitonnia	2011	2010	2009	2008	2007
Päästöt					
Kuljetukset, työkoneet, tuotantoautot	60,7	55,4	55,5	59,3	64,5
Työmatkustaminen	2,0	2,0	1,8	2,5	2,3
Energiankulutus	8,5	6,6	7,2	8,5	8,1
Yhteensä	71,1	64,0	64,5	70,2	74,9
Laskennalliset päästövähennykset					
Materiaalikierrätys	-312,2	-276,8	-223,1	-279,8	-279,3
Polttoainetoimitukset	-1 058,2	-919,4	-1 192,2	-1 757,7	-1 683,8
Kaatopaikkasijoitus	7,1	20,2	11,5	12,5	12,2
Yhteensä	-1 363,3	-1 176,1	-1 403,8	-2 025,0	-1 950,9

Luvut on laskettu VTT:n luoman mallin avulla L&T:n Suomen-toiminnasta. Laskennallinen päästövähennys on laskettu koko ketjulle jätteen/raaka-aineen keräyksestä uusiomateriaalin/polttoaineen käyttöön asti.

Päästövähennykset lisääntyivät edellisestä vuodesta. Sekä materiaalikierrätyksessä että biopolttoainetoimituksissa oli kasvua ja kaatopaikkatoimitukset vähenivät selkeästi.

L&T:n omat päästöt sen sijaan kääntyivät nousuun edellisistä vuosista erityisesti siksi, että polttoaineenkulutus kasvaa toiminnan volyymin kasvaessa. Kulutusta pyritään pienentämään logistiikan tehostamisella kaikilla toimialoilla. Myös sähkökäyttöön liittyvät päästöt lisääntyivät. Sähkökäytön lisääntymisen lisäksi laskenta ja siinä käytetty päästökertoimen ovat tarkentuneet. Vertailutietoja ei ole muutettu vastaavasti.

Palvelu syntyy ihmisten teoista

Asiakkaan saamat palvelukokemukset syntyvät ihmisten teoista. Siksi henkilöstöstrategia on L&T:llä keskeisessä roolissa. Tavoitteenamme on olla kiinnostava ja houkutteleva työnantaja, jonka osaava ja motivoitunut henkilöstö saavuttaa liiketoimintastrategian mukaiset tavoitteet.

Vuonna 2011 henkilöstöjohtamisessa keskityttiin erityisesti työkykyjohtamiseen ja työkyvyttömyyskustannusten minimoimiseen sekä työvoiman saatavuuden varmistamiseen. Esimiestaitoja vahvistamme jatkuvasti valmennusohjelmilla ja täsmäkoulutuksilla. Merkittävimmät strategiset hankkeet tulevaisuudessa keskittyvät johtamisen kehit-

tämiseen, työvoiman saatavuuden varmistamiseen ja Sirius-tökykyohjelmamme toiseen vaiheeseen.

Työmahdollisuuksia kaikkiin elämäntilanteisiin

L&T:n henkilöstön ikäjakauma on selvästi laajempi kuin yrityksissä keskimäärin: työntekijöidemme ikä vaihtelee 15–74 vuoden

välillä. Tarjoamme eri elämäntilanteisiin sopivia työmahdollisuuksia ja tuemme mahdollisuutta jatkaa työskentelyä eläkeikään saakka. Merkittävä saavutus on se, että vuonna 2011 keskimääräinen eläköitymisikä L&T:llä oli 62,9 vuotta, kun se vuonna 2005 oli 59,4 vuotta.

Vuoden 2011 lopussa L&T:n palveluksessa oli koko- ja osa-aikaisia työntekijöitä yhteensä 9 357 henkilöä (8 732). Heistä 1 976 (1 883) työskenteli muualla kuin Suomessa. Henkilöstön määrä kokoaikaiseksi muutettuna oli keskimäärin 8 513 (7 835).

Johtamisjärjestelmä tukee yhdenmukaisia toimintatapoja

Palvelualan yrityksenä henkilöstö on tärkeimpiä voimavarojamme. Turvaamme yhdenmukaisen toiminnan johtamisjärjestelmän avulla. Henkilöstöjohtamisessa käytössämme ovat yhteiset johtamisjärjestelmässä (IMS)

Voimme onnistua vain palvelemalla asiakasta hyvin, ja siinä työntekijöidemme rooli on ratkaiseva. Hyvä esimiestyö, riittävä koulutus, toimenpiteet työkyvyn ylläpitämiseksi ja kunnolliset työvälineet ovat keinoja, joilla pidämme työntekijämme työkykyisinä ja tyytyväisinä.

määritellyt konsernitason toimintaohjeet, jotka perustuvat EU-lainsäädäntöön. Ohjeita voidaan täydentää maakohtaisesti.

Ohjeiden noudattamista valvotaan ulkoisen auditoinnin lisäksi sisäisten auditointien avulla. Henkilöstöjohtaja valvoo yhdessä kaikkien maiden toimitusjohtajien ja henkilöstöpäälliköiden kanssa, että johtamisjärjestelmässä määritellyt periaatteet toteutuvat kaikissa toimintamaissamme. Vuosittaisessa strategia-prosessissa huomioidaan niin liiketoiminnan kehittämisen tarpeet kuin henkilöstöriskit.

Kehittäminen ja osaamisen johtaminen

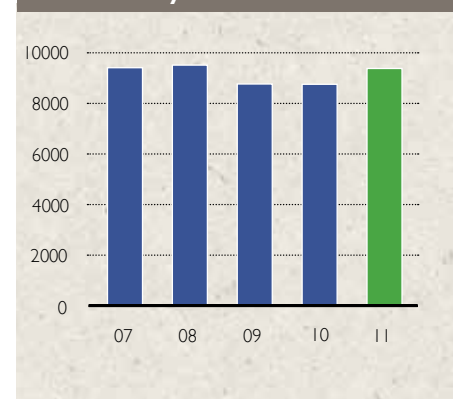
Päämääränämme on turvata tavoitteidemme toteutuminen osaavan henkilöstön avulla. Se edellyttää systemaattista johtamista, johon kuuluvat tavoitteiden asettaminen ja seuranta, kehityskeskustelut ja hyvä päivittäisjohtaminen. Siksi esimiestyön merkitys korostuu.

Esimiestyön keskeisenä tavoitteena on taata henkilöstölle parhaat mahdolliset edellytykset menestyä työssään, ja kannustamme aktiivisesti itsensä kehittämiseen. Kehityskeskusteluja käydään 1–2 vuodessa, ja niiden käymistä sekä hyödyllisyyttä seurataan työyhteisötutkimusten yhteydessä. Vuonna 2011 toteutetussa työyhteisötutkimuksessa kehityskeskusteluja käyneistä lähes 80 prosenttia koki keskustelun hyödylliseksi.

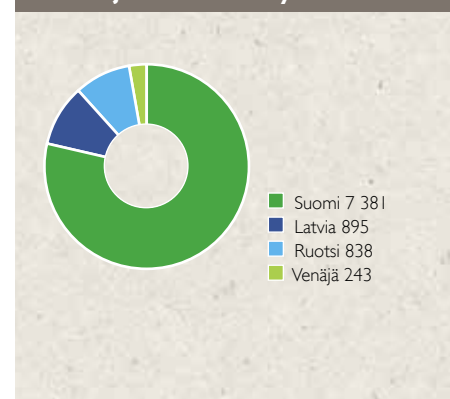
Uusille esimiehille järjestetään normaalin perehdytyksen lisäksi abc-valmennus, jossa käydään läpi esimiehen rooli sekä keskeiset esimiestyön toimintamallit. Järjestämme esimiehille myös tutkintotavoitteisia koulutusohjelmia sekä kursseja, joilla keskitytään tärkeisiin aihepiireihin, kuten kehityskeskusteluihin ja puheeksiottoon.

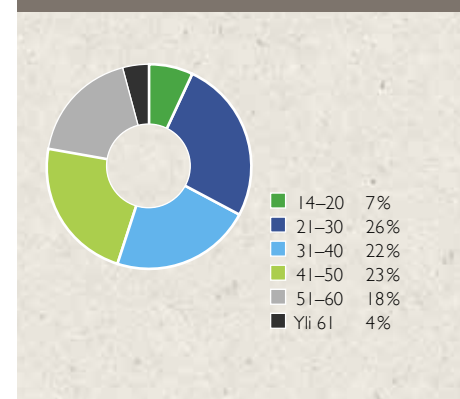
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-alkaiset yhteensä

Henkilöstö maittain vuoden lopussa, koko- ja osa-alkaiset yhteensä

Henkilöstön ikäjakauma

Tutkimuksen vastausprosentti oli korkea, ja tuloksia mittavaa HUPU-indeksi on kehittynyt noususuuntaisesti vuodesta 2005. Tulokset käsiteltiin johtoryhmässä ja yksiköissä. Niiden pohjalta määriteltiin tärkeimmät toimenpiteet, joiden avulla jatkossa edistetään henkilöstön motivaatiota ja mahdollisuuksia toimia tuottavasti sekä liiketoiminnan tavoitteita.

L&T työllistää tulevaisuudessakin

Riittävän ja oikeanlaisen työvoiman takaminen on palveluvaltaisen alan keskeisiä kysymyksiä. Kilpailu osaavasta työvoimasta kovenee palveluiden kysynnän kasvamisen ja väestön ikääntymisen seurauksena. Tavoitteenamme rekrytoinnissa on turvata henkilöstön määrä, laatu ja pysyvyys lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Työvoiman saatavuuden

Konsernissa on käynnissä kaksi esimiehille ja asiantuntijoille suunnattua mentorointihanketta. Ohjelmien tavoitteena on tukea osallistujien ammatillista kasvua sekä jakaa hyviä käytäntöjä ja hiljaista tietoa organisaation sisällä ja verkostoissa valittujen yrityskumppanien kanssa. Kokemukset mentoroinnista ovat olleet hyvin myönteisiä.

Työyhteisötutkimus

Työyhteisötutkimuksemme ovat osoittaneet, että työntekijämme kokevat tekevänsä mielekästä ja tärkeää työtä hyvän asian puolesta. Tutkimus on toteutettu vuosina 2005, 2007 ja 2011.

Vuonna 2011 toteutettiin Suomen ja ulkomaiden toiminnot kattava tutkimus, jossa tarkasteltiin työskentelyn perusedellytyksiä, osaamisen kehittämistä ja työmotivaatiota.

varmistamiseksi L&T:llä on käynnissä viisivuotinen työvoiman saatavuusohjelma. Kehitämme myös parhaillaan työn vaatavuuden arviointia ja palkitsemista.

Vahvuusiamme ja kilpailuetujamme työnantajana on se, että olemme tulevaisuuden työllistäjä. Teollisuuden työpaikat siirtyvät yhä enemmän ulkomaille, mutta palvelualan yrityksenä työllistämme ihmisiä toimintamaissamme.

Laadukas rekrytointiprosessimme tarjoaa myönteisen kokemuksen jokaiselle hakijalle. Valintakriteereiden oikeudenmukaisuus ja hakijoiden tasapuolinen kohtelu ovat meille tärkeitä, sillä tavoittelemme monimuotoista työyhteisöä.

Kannustamme työntekijöidemme siirtymistä uusiin tehtäviin talon sisällä ja työskentelemme ylläpitääksemme ilmapiiriä, jossa työntekijät rohkenevat tuomaan esiin toiveensa

työnkuvan suhteen. Mikäli esimiehellä ei ole tarjota toivotunlaisia tehtäviä, voidaan kääntyä rekrytointiin puoleen ja selvittää mahdollisuuksia sisäiseen urakiertoon. Vuonna 2012 urapolkujen kehittämiseen luodaan entistä systemaattisempi prosessi.

Monimuotoisuus voimavarana

Uskomme, että monimuotoinen työyhteisö on kilpailuetu. Tavoitteenamme on kehittyä ja keskustella siitä, miten pystymme entistä paremmin ottamaan huomioon eritaustaiset työntekijät ja työskentelemään yhdessä iästä, sukupuolesta ja kulttuuritaustasta riippumatta.

Ulkomaalaistaustaisen työvoiman määrä L&T:llä on kasvanut tasaisesti ja sitä pyritään edelleen kasvattamaan. Ulkomaalaistaustaisten osuus L&T:läisistä on 13 prosenttia (2010: 12) ja he edustavat 73 kansalaisuutta. Haasteita eri kulttuuritaustoista tulevien työntekijöiden kohdalla ovat kielitaito, sopeutuminen suomalaiseen työkuultuuriin, esimiesten taidot työskennellä heidän kanssaan sekä asiakkaiden odotukset.

Teemme jatkuvasti töitä monikulttuuriseen työyhteisöön liittyvän osaamisen kehittämiseksi muun muassa osallistamalla Moniverkkohankkeeseen. Kehitämme myös verkostokumppanuuksia esimerkiksi oppilaitosten ja viranomaisten kanssa. Vuonna 2011 L&T oli mukana maahanmuuttajille suunnatussa puhdistuspalvelualan rekrytointikoulutuksessa. ■

Henkilöstölukuja

	2011	2010	2009
Henkilöstö vuoden lopussa, koko- ja osa-aikaiset yhteensä	9 357	8 732	8 743
Henkilöstö keskimäärin kokoaikaisiksi muutettuna	8 513	7 835	8 113
Henkilöstö Suomessa:			
Sukupuolijakauma			
naisia, %	49	49	52
miehiä, %	51	51	48
Henkilöstö työsuhdetyypeittäin			
vakituisia, %	94	92	94
määrä-aikaisia, %	6	8	6
kokoaikaisia, %	61	61	62
osa-aikaisia, %	28	28	28
tarvittaessa kutsuttavia, %	11	10	9
Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osuus, %	13	12	11
Keskimääräinen eläköitymisikä	62,9	62,4	61,9
Sairauspoissaolot, %	5,7	5,7	5,7
Tapaturmataajuus*	35	34	43
Turvallisuushavainnointitoimitukset	5 341	4 433	3 503
Vaaranarvioinnit	1 707	1 958	2 079
SafetyWalk-havainnointikierrokset	1 519		

* Tapaturmat, jotka ovat aiheuttaneet vähintään yhden poissaolopäivän

Case

Rekrykoulutus toi Ilonan L&T:lle

Latvialaissyntyinen ja Virossa varttunut Ilona Remets valmistui yhdessä yhdeksän muun siivoojan kanssa maahanmuuttajien rekrytointikoulutuksesta.

Ilona siivoaa toimiston käytävää Helsingissä. Hän päätyi nykyiseen työhönsä osallistuttuaan L&T:n ja Amiedun järjestämään koulutukseen. Kurssilaiset suorittivat koulutuksen aikana yhden osan kiinteistöpalveluiden perustutkinnosta ja myöhemmin he saavat mahdollisuuden jatkaa opintojaan.

– Siivoustyöt kiinnostivat minua ja kun sitten kuulin työvoimatoimistossa mahdollisuudesta päästä koulutautumaan alalle, olin innoissani. Halusin hankkia työssä tarvittavan ammattitaidon, Ilona iloitsee.

Nyt Ilona hallitsee siivouksen menetelmät, kierrätyksen salat ja siivoussanaston. Hän on pystynyt jakamaan alan tuoreita kuulumisia myös kokeneemmille työkaivereilleen. Opiskelussa vaihtelivat työssäoppiminen ja teoria, joista molempia Ilona pitää tärkeinä.

– Työssä rinnalla oli koko ajan kokenut siivooja, jonka neuvot ovat olleet kullan arvoisia.

Myös muut ryhmäläiset ovat osoittautuneet kimpaaleeksi kultaa. Ryhmässä oli lämmin henki ja samalla muodostui verkosto, jonka jäsenet soittavat toisilleen vaikkapa siivoukskoneen temppuilla.

Työkyky- ja turvallisuus

L&T:llä aktiivinen työkyvyn kehittäminen on saanut aikaan näkyviä tuloksia: työkyvyttömyydestä aiheutuvat kustannukset ovat vähentyneet ja työurat pidentyneet.

Työnantajana haluamme huolehtia työntekijöidemme työkyvystä ja -turvallisuudesta. Tavoitteenamme on tarjota henkilöstöllemme entistä terveellisempi ja turvallisempi työympäristö. Vuonna 2011 työkykyjohtamisen ohjelmallemme on asetettu uudet viisivuotistavoitteet ja uudistettu ohjelman johtamisjärjestelmää.

Työkyvyn johtaminen osana arjen rutiineja

Tavoitteenamme L&T:llä on, että mahdollisimman moni työntekijämme pysyy työkykyisenä vanhuuseläkkeelle asti. Tämän tukemiseksi käynnistimme Suomessa vuonna 2005 viisivuotisen Sirius-työkykyjohtamisen ohjelman, joka jatkuu edelleen.

Konkreettiseksi tavoitteiksi on seuraaville viidelle vuodelle asetettu työkyvyttömyys- ja tapaturmaeläkekustannusten minimoointi, sairauspoissaoloprosentin alentaminen viiteen prosenttiin, I+-tapaturmataajuuden alentaminen 15:een sekä TyEL-maksuluokan vakiinnuttaminen tasolle 3.

Ohjelmasta tekee poikkeuksellisen sen laaja-alaisuus ja systemaattisuus. Ohjelmaa on ohjattu laskentalähtöisesti. Yhteiset tavoitteet, toimintamallit ja mittarit sekä niiden seuraaminen ovat avainasemassa. Kehitystä ja lukuja arvioidaan kvartaaleittain ja poikkeamiin reagoidaan nopeasti.

Ohjelman avulla olemme panostaneet ennaltaehkäisevään toimintaan: työkykyyn

liittyviä ongelmia pyritään ensisijaisesti välttämään.

Yhteistyön voimalla

Ohjelman johtaminen perustuu tiiviiseen yhteistyöhön työterveyshuollon ja vakuutusyhtiöiden kanssa. Peräänkuulutamme työntekijän, esimiehen ja työterveyshuollon välistä avointa vuoropuhelua. Kun koko henkilöstö tuntee toimintamallit ja tavoitteet, työkykyyn liittyvistä haasteista uskalletaan ja osataan keskustella. Työntekijät voivat luottaa siihen, että työnantaja pyrkii tukemaan voimavarojen mukaista työskentelyä.

Esimiehiä on koulutettu ehkäisemään työkykyongelmia, tunnistamaan ongelmat mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja sitoutettu laskentalähtöisen toimintamallin avulla. Työkykyriskit on tunnistettu, ja tarvittaviin toimenpiteisiin niiden ehkäisemiseksi osataan tarttua ajoissa. Ohjelman myötä työkykyjohtaminen on vakiintunut osaksi arjen esimiestyötä.

Korvaava työ, työajan ja tehtävien muokkaaminen sekä osatyökykyisten uudelleensijoittaminen ovat keinoja, joilla työkykyongelmiin voidaan puuttua. Sairastapauksissa työntekijämme saavat asiantuntevan hoidon asuinpaikasta ja taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Tavoitteista tuloksiin

Sirius-hanke on tuottanut myönteisiä tuloksia niin henkilöstön kuin yrityksen näkökulmasta. Eläköitymisikätaavoitteet ovat jopa ylittäneet odotukset ja maksuluokkavaikutus on saavutettu.

Sairauspoissaolot eivät ole viime vuosina nousseet vaikeista olosuhteista huolimatta. Työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuneet kustannukset ovat vähentyneet viidessä vuodessa 60 prosenttia.

L&T:läisten keskimääräinen eläköitymisikä on noussut kuudessa vuodessa työkykyjohtamisen ansiosta 59,4 vuodesta 62,9 vuoteen. Suomessa keskimääräinen eläköitymisikä on 60,5. Samalla yli 80 henkilöä on pystytty pelastamaan lähes varmalta eläköitymiseltä etsimällä heille työkykyä vastaava uusi työtehtävä.

Suomessa toteutettu Sirius-ohjelma on edistänyt henkilöstön jaksamista ja sitoutumista työuran eri vaiheissa ja avannut monille mahdollisuuden pysyä pidempään työelämässä. Kustannussäästöt ovat toinen hankkeen onnistumisen mittari: paremmasta työterveydestä on myös taloudellista hyötyä yhtiölle.

Työturvallisuus

Vuoden 2011 työturvallisuuden johtamisen painopistealueenamme oli työturvallisuuden toimintatapojen juurruttaminen yhä kiinteämmäksi osaksi jokapäiväistä toimintaa organisaation kaikilla tasoilla. Työturvallisuuskulttuurin kehittymistä seurataan myös ennakoivien mittareiden avulla.

L&T on saanut teollisuudessa aikaan hyviä työturvallisuustuloksia, mistä osoituksena L&T on valittu Metsä Fibren Suomen-yksiköiden vuoden 2011 turvallisimmaksi palvelu toimittajaksi. Teollisuuden käytännöt otetaan L&T:llä käyttöön laajemminkin lähitulevaisuudessa.

Turvallisuushavaintoilmoituksilla ilmoitetaan kaikki poikkeamat, jotka eivät kuulu jokapäiväiseen, turvalliseen työntekoon. SafetyWalk-havainnointikierron taas on esimiehen työkalu työympäristön turvallisuuden seuraamiseen. Tehokkailla riskien ja työtehtävien vaaranarvioinneilla pyrimme parantamaan omaa, asiakkaidemme sekä muiden sidosryhmiemme turvallisuutta ja poistamaan vaaratekijät.

Kaikki vaaratilanteet ja tapaturmat tutkitaan. Riittävin ja välittömin toimenpitein varmistamme, että vaaratekijät poistetaan ja

Työturvallisuus ja sen kehittäminen on kaikkien yhteinen asia. Yksi työkykyohjelmamme uuden viisivuotiskauden keskeisistä teemoista on työturvallisuuden kehittäminen edelleen.

minimoidaan. Poissaoloon johtaneet tapaturmat käsitellään tapaturmaraadissa liiketoimintajohtajan johdolla.

Tavoitteenamme on tapaturmataajuuden puolittaminen kolmessa vuodessa. Vuonna 2011 tapaturmataajuus pysyi kuitenkin edellisen vuoden tasolla ja oli Suomessa 35. Oikean kehityksen varmistamiseksi vuodelle 2012 on asetettu tavoitteeksi, tapaturmamäärän pienentäminen yli 20 prosentilla. Johto seuraa kehitystä kuukausittain. Lopullisena tavoitteena on nolla tapaturmaa ja olemme sitoutuneet tekemään pitkäjänteistä työtä saavuttaaksemme tapaturmattoman työpaikan. Operatiivisesti työturvallisuuden johtaminen kuuluu toimialoilta. Esimerkiksi Ympäristöpalveluissa työturvallisuus on yksi toimialan strategian merkittävimpiä tekijöitä.

L&T:n johtamisjärjestelmälle ja keskitetyille toimintoille on myönnetty OHSAS 18011:n mukainen työturvallisuussertifikaatti. ■

Sirkka Parry, ylilääkäri, Terveystalo

Näkökulma

Työterveyshuollosta välineitä arjen tueksi

Työterveyshuollon ja työpaikan välisen pitkäjänteisen yhteistyön avulla voidaan tukea henkilöstön työ- ja toimintakykyä sekä työhyvinvointia. Varhaisiin merkkeihin reagoiminen ja pienet korjaavat toimenpiteet ehkäisevät usein suuremmat ongelmat.

L&T:llä suurin haaste on fyysisesti raskas työ, joka lisää tuki- ja liikuntaelinsairauksia. Työterveys auttaa parantamaan työturvallisuutta ja ohjaa oikeaan ergonomiaan ja hyviin työtapoihin.

Joskus uhkaava tilanne kehittyy huomauttamatta. Silloin korostuu luottamuksellinen ilmapiiri ja esimiehen herät tuntosarvet.

Työterveyshuolto tukee esimiesten osaamista työkykyasioissa

Järjestelmällinen työterveyshuolto hyödyttää koko yhteiskuntaa. Ennenaikainen eläköityminen merkitsee yksilölle usein huonompaa toimeentuloa. Yhteiskunta puolestaan menettää työpanoksen lisäksi verotuloja. Lisäksi tukitarpeet ja sairaanhoidon kustannukset lisääntyvät.

Ensimmäisen Sirius-projetin myötä tapa käsitellä työkykyasioita on L&T:llä vakiintunut ja välittämisen kulttuuri lisääntynyt. Jatkamme yhteistyötä uudella viisivuotiskaudella.

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Lassila & Tikanoja Oyj (L&T) noudattaa Arvo-paperimarkkinayhdistyksen 15.6.2010 antamaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia. L&T ei ole poikennut koodin suosituksista. Koodi on saatavilla Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n kotisivuilla osoitteessa www.cgfinland.fi.

Tämä selvitys on laadittu hallinnointikoodin suosituksen 54 mukaisesti. Selvitys esitetään hallituksen toimintakertomuksesta erillisenä. L&T:n tarkastusvaliokunta on käsitellyt selvityksen.

Koodin lisäksi L&T noudattaa hallinnonsaan Suomen lakeja ja säännöksiä, yhtiöjärjestystä ja NASDAQ OMX Helsingin sisäpiiriohjetta. Konsernitilinpäätös ja osavuositarkastukset on laadittu EU:n hyväksymien IFRS-raportointistandardien, arvopaperimarkkinain, Finanssivalvonnan asettamien standardien ja NASDAQ OMX Helsingin sääntöjen mukaan. Toimintakertomuksen ja emoyhtiön tilinpäätöksen laadinnassa on noudatettu kirjanpitolakia ja kirjanpitolautakunnan ohjeita ja lausuntoja.

Hallinnosta ja toiminnasta vastaavat yhtiökokous, hallitus ja sen kaksi valiokuntaa sekä toimitusjohtaja johtoryhmän avustamana.

Liiketoiminnan organisointi

Liiketoiminta on jaettu neljään toimialaan: Ympäristöpalvelut, Siivous- ja käyttäjäpalvelut, Kiinteistöhoito ja Uusiutuvat energialähteet. Toimialoja johtavat toimialajohtajat. He raportoivat L&T:n toimitusjohtajalle.

Suomessa toimialat on organisoitu liiketoiminta-alueisiin. Muissa maissa kuin Suomessa on maakohtaiset toimitusjohtajat. Hallinto ja yhteisten prosessien johto on keskitetty.

Yhtiökokous

Yhtiökokous on Lassila & Tikanoja Oyj:n ylin päättävä elin. Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta ja osingonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen ja tilintarkastajan valinnasta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Ylimääräinen yhtiökokous kutsutaan tarvittaessa koolle käsittelemään tiettyä yhtiökokoukselle tehtyä ehdotusta. Yhtiökokouksen kutsuu koolle yhtiön hallitus.

Lassila & Tikanoja Oyj:n kullakin osakkeella on yksi ääni. Äänioikeutta on yhtiöjärjestyksellä rajoitettu niin, ettei kukaan osakkeenomistaja ole yhtiökokouksessa oikeutettu äänestämään enemmällä kuin yhdellä viidesosalla kokouksessa edustetusta äänimäärästä.

Etukäteistiedottaminen

Osakkeenomistajat kutsutaan yhtiökokoukseen yhdessä yhtiön kotipaikkakunnalla ilmestyvässä sanomalehdessä julkaistavalla yhtiökokouksella. Hallituksen ehdotukset yhtiökokoukselle sekä kokouskutsu julkistetaan myös pörssitiedotteena. Hallitukseen ehdolla olevat henkilöt ja ehdotus yhtiön tilintarkastajaksi julkistetaan yhtiökokouksutsum yhteydessä tai erillisenä pörssitiedotteena ennen yhtiökokousta.

Yhtiökokouksutsum ja yhtiökokousasiakirjat ovat saatavilla yhtiön internetsivustolla viimeistään 21 päivää ennen yhtiökokousta.

Hallituksen jäsenten, toimitusjohtajan, tilintarkastajan ja hallituksen jäsenehdokkaiden läsnäolo yhtiökokouksessa Hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, vastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen jäseneksi ehdolla olevat henkilöt ovat läsnä yhtiökokouksessa, ellei poissaoloon ole pätevää syytä.

Yhtiökokouksen pöytäkirja

Yhtiökokouksen pöytäkirja liitteenä on saatavilla yhtiön internetsivustolla viimeistään kahden viikon kuluttua yhtiökokouksesta.

Yhtiökokoukset vuonna 2011

Varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 17.3.2011. Siihen osallistuneet osakkeenomistajat edustivat 54,3 prosenttia äänistä. Kaikki hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, vastuullinen tilintarkastaja ja hallituksen uusi jäsenehdokka olivat läsnä.

Ylimääräinen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 8.9.2011. Siihen osallistuneet osakkeenomistajat edustivat 34,6 prosenttia äänistä. Kaikki hallituksen jäsenet Hille Korhosta lukuun ottamatta ja toimitusjohtaja olivat läsnä.

Hallitus

Kokoonpano ja toimikausi

Yhtiöjärjestyksen mukaan Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään seitsemän jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee varsinainen yhtiökokous. Hallituksen jäsenten toimikausi päättyy vaalia seuraavan ensimmäisen varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Hallitukseen ei voida valita henkilöä, joka on täyttänyt 70 vuotta. Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Hallituksen jäsenehdokkaisten henkilötiedot ovat saatavilla yhtiön internetsivustolla ennen yhtiökokousta.

Toimitusjohtaja osallistuu hallituksen kokouksiin asioiden esittelijänä ja talousjohtaja hallituksen sihteerinä.

Hallituksen tehtävät

Hallituksen tehtävänä on huolehtia yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus päättää asioista, joilla yhtiön toiminnan laajuus huomioon ottaen on huomattava merkitys yhtiön toiminnalle. Lisäksi hallitus vastaa sille osakeyhtiölaissa, muualla säädetyistä ja yhtiöjärjestyksessä määritellyistä tehtävistä.

Hallituksella on vuonna 2011 hyväksytty työjärjestys, jota noudatetaan yhtiöjärjestyksen, Suomen lainsäädännön ja muiden säännösten ohella.

Hallituksen tehtävänä on:

- › vahvistaa yhtiön tavoitteet
- › päättää yhtiön strategiasta ja vahvistaa toimialastrategiat
- › laatia osinkopolitiikka ja vastata osakasarvon kehittymisestä
- › päättää konsernirakenteesta ja -organisaatiosta
- › varmistaa johtamisjärjestelmän toiminta
- › käsitellä ja hyväksyä osavuositarkastus, konsernitilinpäätös ja toimintakertomus
- › vahvistaa konsernin toimintasuunnitelma, budjetti ja investointisuunnitelma
- › päättää strategisesti tai taloudellisesti merkittävistä investoinneista, yritysostoista, -myynneistä tai -järjestelyistä sekä

vastuusitoumuksista ja rahoitusjärjestelyistä

- › vahvistaa rahoitus-, tiedonanto- sekä riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet
- › nimittää ja erottaa toimitusjohtaja sekä valvoa ja arvioida hänen toimintaansa
- › päättää toimitusjohtajan välittömien alaisten (johtoryhmän jäsenet) nimitysasiat sekä palkkaus ja muut taloudelliset etuudet.

Kokouskäytäntö

Hallitus kokoontuu niin usein, kuin sen tehtävien hoitaminen vaatii. Hallitus vahvistaa vuosittain säännölliset kokouksensa. Säännöllisiä kokouksia ovat vuosittain ennen tilinpäätöksen ja kunkin osavuositarkastuksen julkistamista pidettävät kokoukset, strategiakokous, budjettikokous sekä muut hallituksen vuosiohjelmaansa vahvistamat kokoukset. Säännöllisten kokousten lisäksi hallitus voi pitää ylimääräisiä kokouksia, jotka voivat olla myös puhelinkokouksia.

Hallituksen kokouksesta laaditaan pöytäkirja, jonka allekirjoittavat kokoukseen osallistuneet hallituksen jäsenet, yhtiön toimitusjohtaja ja hallituksen sihteeri. Pöytäkirjat säilytetään yhtiön pääkonttorissa.

Kokouksen esittelijänä toimii toimitusjohtaja ja sihteerinä talousjohtaja. Toimitusjohtaja vastaa siitä, että hallitus saa käyttöönsä riittävät tiedot yhtiön toiminnan ja taloudellisen tilanteen arvioimista varten. Toimitusjohtaja valvoo hallituksen päätösten täytäntöönpanoa ja raportoi hallitukselle niiden täytäntöönpanosta.

Hallituksen toiminnan arviointi

Hallitus arvioi toimintaansa ja työskentelytapojaan tekemällä vuosittain itsearviointin.

Riippumattomuusarviointi

Hallitus on arvioinut jäsentensä riippumattomuuden hallinnointikoodin kohdan 15 mukaisesti. Kaikki hallituksen jäsenet ovat riippumattomia sekä yhtiöstä että merkittävistä osakkeenomistajista.

Hallitus vuonna 2011

Hallituksen jäsenet ovat puheenjohtaja Heikki Bergholm, varapuheenjohtaja Eero Hautaniemi, Hille Korhonen, Sakari Lassila ja Miikka Majjala. Matti Kavetvuo toimi hallituksen jäsenenä ja

Hallituksen jäsenten kokousaktiivisuus 1.1.–31.12.2011

	Hallitus	Tarkastusvaliokunta	Palkitsemisvaliokunta
Heikki Bergholm	15/15		10/10
Matti Kavetvuo*	15/15		10/10
Eero Hautaniemi	14/15	7/7	
Hille Korhonen	13/15		10/10
Sakari Lassila**	13/13	6/6	
Miikka Majjala	15/15	7/7	
Juhani Lassila***	2/2	1/1	

Hallitus kokoontui 2 kertaa ennen 17.3.2011 ja 13 kertaa sen jälkeen. Tarkastusvaliokunta kokoontui kerran ennen 17.3.2011 ja 6 kertaa sen jälkeen. Palkitsemisvaliokunta kokoontui 4 kertaa ennen 17.3.2011 ja 6 kertaa sen jälkeen.

* Hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja 27.12.2011 asti.

** Hallituksen ja tarkastusvaliokunnan jäsen 17.3.2011 alkaen.

*** Hallituksen jäsen 17.3.2011 asti.

varapuheenjohtajana 27.12.2011 asti. Juhani Lassila toimi hallituksen jäsenenä 17.3.2011 asti, jolloin vuoden 2011 varsinainen yhtiökokous valitsi uudeksi jäseneksi hallitukseen Sakari Lassilan. Hallituksen jäsenten henkilötiedot kerrotaan sivuilla 50–51. Tiedot omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 48.

Hallituksella oli 15 kokousta vuonna 2011. Jäsenten keskimääräinen osallistumisprosentti oli 96,6.

Hallitustyöskentelyn keskeisiä aihepiirejä olivat ydinliiketoimintaa tukevien yritysosojen ohjaaminen, johdon ja johtamisen kehittäminen sekä kannattavuuden ja kassavirran parantaminen.

Valiokunnat

Hallituksella on tarkastusvaliokunta ja palkitsemisvaliokunta.

Tarkastusvaliokunta

Valiokunnassa on vähintään kolme jäsentä. Hallitus valitsee valiokunnan jäsenet keskuudestaan vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Tarkastusvaliokunnan jäsenten on oltava riippumattomia yhtiöstä ja vähintään yhden jäsenen on oltava riippumaton yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista. Hallitus valitsee yhden jäsenistä valiokunnan puheenjohtajaksi niin ikään vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämät pätevyys

sekä riittävä asiantuntemus kirjanpidosta, laskentatoimesta ja tilinpäätöskäytännöistä.

Tarkastusvaliokunnalla on hallituksen vahvistama työjärjestys. Tarkastusvaliokunta kokoontuu säännöllisesti vähintään neljä kertaa vuodessa.

Tarkastusvaliokunnan tehtävänä on:

- › konsernin taloudellisen tilanteen ja rahoitustilanteen seuranta
- › yhtiön tilinpäätösraportoinnin prosessin seuranta
- › yhtiön taloudellisen raportointiprosessin valvonta
- › yhtiön sisäisen valvonnan, sisäisen tarkastuksen ja riskienhallintajärjestelmien tehokkuuden seuranta
- › yhtiön sisäisen valvonnan toimintaperiaatteiden käsittely
- › yhtiön sisäisen tarkastuksen suunnitelmien ja raporttien käsittely
- › yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmästä antaman selvityksen käsittely mukaan lukien siihen sisältyvän, taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteiden kuvaus
- › tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen lakisääteisen tilintarkastuksen seuranta
- › yhtiön tilintarkastusyhteisön riippumattomuuden arviointi
- › yhtiön tilintarkastusyhteisön tarjoamien oheispalvelujen arviointi

- › yhtiön tilintarkastajan valintaa koskevan päätösehdotuksen ja/tai suosituksen valmistelu
- › yhteydenpito tilintarkastajaan ja tilintarkastajan tarkastusvaliokunnalle laatimien raporttien käsittely
- › lakien ja määräysten noudattamisen arviointi.

Palkitsemisvaliokunta

Hallituksen palkitsemisvaliokunnassa on vähintään kolme jäsentä. Hallitus valitsee valiokunnan jäsenet keskuudestaan vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin tarkoittamalla tavalla. Hallitus valitsee yhden jäsenistä valiokunnan puheenjohtajaksi niin ikään vuosittain hallituksen toimikaudeksi. Kokouksia pidetään vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Palkitsemisvaliokunnan tehtävänä on:

- › käsitellä, arvioida ja tehdä esityksiä konsernin johdon ja henkilöstön palkkaus- rakenteesta sekä palkitsemis- ja kannustinjärjestelmästä
- › seurata palkitsemisjärjestelmien toimivuutta sen varmistamiseksi, että johdon palkitsemisjärjestelmät edistävät yhtiön tavoitteiden saavuttamista ja perustuvat henkilökohtaiseen suoritukseen
- › käsitellä ja valmistella muita johdon ja henkilöstön palkitsemiseen liittyviä kysymyksiä ja tehdä näitä koskevia esityksiä hallitukselle
- › käsitellä ja valmistella sellaisia toimivan johdon nimityskysymyksiä, jotka tulevat hallituksen päätettäväksi.

Valiokunnat vuonna 2011

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja on Eero Hautaniemi ja jäsenet Sakari Lassila ja Miikka Majjala. Tarkastusvaliokunnalla oli 7 kokousta vuonna 2011. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja on Heikki Bergholm ja jäsenet Matti Kavetvuo (27.12.2011 asti) ja Hille Korhonen. Palkitsemisvaliokunnalla oli 10 kokousta vuonna 2011. Jäsenten osallistumisprosentti oli 100.

Toimitusjohtaja

Lassila & Tikanoja Oyj:n toimitusjohtajan valitsee yhtiön hallitus. Toimitusjohtaja hoitaa juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti ja vastaa strategiaprosessista. Toimitusjohtajana on 1.11.2011 alkaen Pekka Ojanpää. Jari Sarjo toimi toimitusjohtajana 13.6.2011 asti ja Ville Rantala väliaikaisena toimitusjohtajana 13.6.–31.10.2011.

Muu johto

Toimitusjohtajaa avustaa yhtiön johtamisessa johtoryhmä. Johtoryhmän jäsenet on esitelty sivulla 52–53. Tiedot johtoryhmän Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeiden ja optio-oikeuksien omistuksista ja niissä vuoden aikana tapahtuneista muutoksista ovat sivulla 48.

Lisäksi yhtiöllä on henkilöstöasioiden johtoryhmä, joka on yksi L&T:n johtamisfoorumeista. Sen tavoitteena on systemaattinen yhteistyö henkilöstön edustajien kanssa.

Riskienhallinta

Tavoite

L&T:n riskienhallinnan tavoitteena on merkittävien riskitekijöiden tunnistaminen, niihin varautuminen ja niiden optimaalinen hallinta siten, että yhtiön tavoitteet saavutetaan. Kokonaisvaltaisella riskienhallinnalla pyritään hallitsemaan konsernin kokonaisriskiä, ei ainoastaan yksittäisiä riskitekijöitä.

Vastuut

Hallitus hyväksyy riskienhallinnan periaatteet ja valvoo riskienhallinnan toteutusta ja arvioi käytettyjen menetelmien tehokkuuden. Toimitusjohtaja vastaa riskienhallinnan organisoinnista ja toteuttamisesta.

Rahoitusriskien hallinnan periaatteet määritellään rahoituspolitiikassa. Vakuutusriskien hallinnan periaatteet määritellään riskienhallinta- ja vakuutuspolitiikassa.

Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi

Riskienhallinta on integroitu osaksi L&T:n johtamis-, seuranta- ja raportointijärjestelmää. Riskien säännöllinen seuranta ja raportointi tapahtuvat konserni-, toimiala- ja aluetasolla,

ulkomaisissa yksiköissä sekä kriittisiksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa osana vuosittaista strategiaprosessia.

Toimialojen ja keskitettyjen toimintojen johto tunnistaa ja arvioi kukin oman vastuualueensa merkittävimmät riskit, laatii varautumissuunnitelmat ja vastuuttaa riskienhallintatoimenpiteet organisaatiossaan. Riskien tunnistaminen ja niihin varautuminen tapahtuu siis ensi sijassa liiketoiminnasta vastaavilla toimialoilla, alueilla ja yksiköissä. Havaituista riskeistä ja niihin varautumisesta raportoidaan säännöllisesti toimitusjohtajalle.

Riskienhallintaprosessi on määritelty L&T:n johtamisjärjestelmässä (IMS).

Kaikilla toimialoilla, alueilla, ulkomaisissa yksiköissä ja kriittiseksi määritellyissä keskitetyissä toiminnoissa toteutetaan vuosittain riskikartoitus, jossa arvioidaan strategisia ja taloudellisia riskitekijöitä sekä vahinko- ja operatiivisia riskitekijöitä. Riskien merkittävyttä arvioidaan riskimatriisin avulla ja tämän perusteella merkittäville riskeille laaditaan varautumissuunnitelmat.

Sisäpiirihallinto

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus on päättänyt, että konsernissa noudatetaan NASDAQ OMX Helsingin sisäpiiriohjetta, ja antanut lisäksi sitä täydentävän ohjeen, joka on erältä osiltaan pörssin ohjetta ankarampi.

Sisäpiirirekisteritietoja ylläpidetään Euroclear Finland Oyj:n SIRE-järjestelmässä. Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, päävastuullinen tilintarkastaja, johtoryhmä ja johtoryhmän sihteerinä toimiva lakiasiainpäällikkö. Yrityskohtaiseen pysyvään sisäpiiriin kuuluvat tehtävänsä perusteella toimialojen johtoryhmät, L&T Biowatti Oyj:n hallitus, henkilöstöasioiden johtoryhmä, talouden johtoryhmä, lakimiehet, johdon assistentit sekä konsernin tuloksen laskemiseen ja pörssitiedotteiden laatimiseen osallistuvat henkilöt. Laajoista tai muuten merkittävistä hankkeista pidetään hankekoh- taisia sisäpiirirekistereitä. Sisäpiirivastaavana toimii lakiasiainpäällikkö.

Sisäpiiriläiset eivät saa käydä kauppa yhtiön osakkeilla kauden päättymisen ja kyseistä kautta koskevan osavuositarkastuksen tai tilinpäätöstiedotteen julkistamisen välisenä aikana.

Sisäpiiriläisten on pyydettävä sisäpiirivastaavalta arvio suunnittelemansa osakekaupan lain- ja ohjeenmukaisuudesta.

Lassila & Tikanoja Oyj:n ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten osakkeen- ja optionomistukset ovat nähtävillä yhtiön internetsivustolla.

Tilintarkastus

Lassila & Tikanojan lakisääteisestä tilintarkastuksesta vastaa yhtiökokouksen valitsema tilintarkastaja PricewaterhouseCoopers Oy.

Tilintarkastaja sopii hallituksen kanssa vuosittain tilintarkastussuunnitelmasta ja käy hallituksen kanssa läpi tilintarkastushavainnot. Päävastuullinen tilintarkastaja ja tarkastusvastuullinen tilintarkastaja ovat vähintään kerran vuodessa läsnä hallituksen kokouksessa.

Vuonna 2011 PricewaterhouseCoopers- ketjun palkkiot lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 203 000 euroa. Tilintarkastukseen liittymättömistä vero-, IFRS-, ja due diligence -palveluista tilintarkastusyhteisölle ja sen kanssa samaan ketjuun kuuluville yhtiöille maksettiin 39 000 euroa.

Kuvaus taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä

Talousraportointiin liittyvät periaatteet ovat keskeinen osa L&T:n johtamisjärjestelmää (Integrated Management System, IMS). Konsernin talousraportointiprosessiin kuuluvat sekä ulkoinen että sisäinen laskenta. Jäljempänä tarkemmin selostettavat talousraportointiprosessiin liittyvät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmät ja menettelytavat on suunniteltu sen varmistamiseksi, että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit antavat olennaisesti oikeat tiedot yhtiön taloudesta.

Tarkastusvaliokunta

L&T:n talousraportointiprosessia ja sisäisen valvonnan järjestelmien tehokkuutta seuraa ja valvoo tarkastusvaliokunta. L&T:n hallitus on vahvistanut tarkastusvaliokunnan työjärjestyksen. Tarkastusvaliokunta on käsitellyt L&T:n sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet ja yhtiön hallitus on ne hyväksynyt.

Tarkastusvaliokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa ennen osavuositarkastus-

ten ja tilinpäätöstiedotteen julkistamista. Koko- uksissa tarkastusvaliokunta käsittelee konsernin talousjohtajan esittelemän talousinformaation sekä osavuositarkastukset ja tilinpäätöstiedotteet. Kokouksiin kutsutaan myös tilintarkastaja. Tarkastusvaliokunnasta kerrotaan tarkemmin sivulla 45 ja sen jäsenet on esitelty sivulla 46.

Talousraportointiprosessi L&T:llä

Merkittävä osuus L&T:n liiketoiminnasta tapahtuu Suomessa. Suomen talousraportointiprosessissa kirjanpitoon, myyntilaskutukseen, reskontriin, maksatukseen ja rahoitukseen liittyvät toiminnot on keskitetty. Toimintojen organisointi eri tiimeihin mahdollistaa talouteen liittyvien tehtävien eriyttämisen. Suomessa yhtenäistä prosessia tukevat myös keskitetty kirjanpitojärjestelmä ja yhteiset tilipuitteet.

L&T:n ulkomaisilla tytäryhtiöillä on kullakin itsenäinen taloushallinto, joka toimii konsernin taloushallinnon antamien laskentaperiaatteiden ja raportointiohjeiden mukaisesti. Ulkomaiset tytäryhtiöt raportoivat konserniin kuukausittain konsernin edellyttämän raportointipaketin. Financial controllerit valvovat ulkomaisten tytäryhtiöiden taloushallintoon liittyviä toimintoja, taloudellisia raportteja ja tilinpäätöksiä. He tekevät vastuullaan oleviin yhtiöihin säännöllisiä tarkastuskäyntejä ja laativat niistä kirjalliset raportit.

L&T:n konsernin taloushallinto laatii konsernin laskentaperiaatteet ja -ohjeet ja ylläpitää niitä sekä tekee raportointiaikataulut. Taloushallinto yhdistelee tytäryhtiöiden tilinpäätökset konsernitilinpäätökseksi liitetietoineen sekä laatii osavuositarkastus- ja tilinpäätöstiedotteet, viralliset tilinpäätökset ja vuosikertomuksen.

Sisäinen valvonta

Yhtiön taloudellista kehitystä seurataan kuukausittain koko konsernin kattavan operatiivisen raportointijärjestelmän avulla. Järjestelmä kattaa toteutumatietojen lisäksi budjetit, ennusteet ja investointien seurannan. L&T:n toimintaa ja talousraportteja seurataan ja verrataan budjetteihin ja ennusteisiin eri organisaatiotasolla. Konsernin johto, toimialojen ja alueiden johto sekä tulosityksikköjen johto analysoivat tulosta ja poikkeamia. Myös toimialojen business controllerit ja ulkomaan- toimintojen financial controllerit analysoivat ta-

lousraportteja ja laativat erillisselvityksiä johdon käyttöön. Kaikkien controllereiden tehtäviin kuuluu tulosraporttien oikeellisuuden valvonta sekä tulosten analysointi.

L&T:n konsernin taloushallinto on määritelty ja dokumentoinut ulkoisen talousraportoinnin prosessiin liittyvät kontrollitavoitteet ja kontrollipisteet vuonna 2009. Kontrollipisteet on määritelty sekä erillisyyhtiöille että konsernilaskennalle, ja ne toimivat konsernin asettamana minimivaatimuksena talousraportoinnin sisäiselle valvonnalle. Kontrollipisteet on annettu tiedoksi ulkomaisille tytäryhtiöille, ja financial controllerit arvioivat ulkomaisten tytäryhtiöiden toimintaa asetettuihin kontrollipisteisiin nähden osana säännöllisiä käyntejä.

Yhtiöllä on hallituksen vahvistamat rahoitus-, riskienhallinta-, tiedonanto- ja vakuutuspolitiikat sekä sisäisen valvonnan toimintaperiaatteet.

Riskienhallinta

L&T:n johtamisjärjestelmään kuuluvasa vuosittaisessa riskienhallintaprosessissa arvioidaan myös taloushallinnon prosessien riskejä. Riskiarviossa tunnistetut riskit asetetaan tarkeysjärjestykseen, niille laaditaan toimenpidesuunnitelmat ja aikataulut sekä määritellään toimenpiteiden toteuttamisesta vastaavat henkilöt. Toimenpiteiden toteuttamista seurataan vuosittain. Riskienhallintaprosessia on kuvattu tarkemmin sivulla 46 ja hallituksen toimintaker- tomuksessa tilinpäätösosion sivulla 8.

Sisäinen tarkastus

Yhtiöllä ei ole omaa erillistä sisäisen tarkastuksen organisaatiota, mikä otetaan huomioon tilintarkastuksen laajuutta ja sisältöä määriteltäessä. Toimiva johto voi käyttää tarvittaessa ulkopuolista asiantuntijaa sisäisen tarkastuksen toimeksiantoihin.

Taloushallinnossa on kansainvälisen liiketoiminnan financial controller, jonka tehtäviin kuuluvat säännölliset kansainvälisten yksiköiden tilinpäätösten tarkastukset. Osassa tarkastuksita käytetään apuna yhtiön ulkoista tilintarkastajaa. Myös business controllereiden tehtäviin kuuluu tarvittaessa tarkastustoimenpiteiden suorittaminen.

Hallituksen jäsenille ajalta 1.1.–31.12.2011 maksetut palkkiot

	Vuosipalkkio*, euroa	Kokouspalkkiot, euroa	Yhteensä vuonna 2011, euroa	Yhteensä vuonna 2010, euroa
Heikki Bergholm	46 250	23 500 **	69 750	33 950 **
Matti Kavetvuo	30 500	14 800	45 300	60 050
Eero Hautaniemi	25 750	14 700 **	40 450	33 250 **
Sakari Lassila	25 750	10 000	35 750	32 750
Hille Korhonen	25 750	8 000	33 750	
Miikka Majjala	25 750	9 500	35 250	34 250
Juhani Lassila		2 100	2 100	42 700

* Jäsenet hankkivat palkkion netto-osuudella (40 %) yhtiön osakkeita.

** Sisältää kokouspalkkion L&T Recoilin hallituksen kokouksista.

Hallituksen jäsenten omistamat osakkeet

	31.12.2011	% osakkeista ja äänimäärästä	1.1.2011
Heikki Bergholm	778 807	2,01	776 807
Eero Hautaniemi	7 000	0,02	5 000
Matti Kavetvuo*			116 286
Hille Korhonen	2 399	0,01	1 569
Sakari Lassila**	7 368	0,02	
Miikka Majjala	69 272	0,18	68 272
Juhani Lassila***			20 253
Evald ja Hilda Nissin säätiö			2 413 584
Yhteensä	864 846	2,23	3 401 771

* Hallituksen jäsen 27.12.2011 asti.

** Hallituksen jäsen 17.3.2011 alkaen.

*** Hallituksen jäsen 17.3.2011 asti.

Johtoryhmän omistamat osakkeet ja optio-oikeudet

	Osakkeet		2008-optiot
	31.12.2011	1.1.2011	31.12.2011
Pekka Ojanpää			
Jorma Mikkonen	4 116	4 116	15 000
Ville Rantala	12 175	9 139	
Juha Simola	1 698	1 698	5 000
Henri Turunen	4 989	3 289	3 000

Optio-oikeuksien omistuksissa ei ollut muutoksia vuoden 2011 aikana.

Palkka- ja palkkioselvitys

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi edellyttää palkka- ja palkkioselvityksen julkaisemista. Tämä selvitys on laadittu hallinnointikoodin suosituksen 47 mukaisesti.

Hallitus

Päätöksentekojärjestys ja palkitsemisen perusteet

Hallituksen jäsenten palkkioista päättää yhtiökokous etukäteen vuodeksi kerrallaan.

Vuonna 2011 hallituksen puheenjohtajalle päätettiin maksaa 46 250 euroa, varapuheenjohtajalle 30 500 euroa ja jäsenille 25 750 euroa vuodessa. Palkkiot maksetaan siten, että hallituksen jäsenet hankkivat palkkion netto-osuudella (40 % palkkiosta) yhtiön osakkeita NASDAQ OMX Helsingin järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä. Lisäksi hallituksen puheenjohtajalle maksetaan kokouspalkkiona 1 000 euroa kokoukselta, hallituksen varapuheenjohtajalle 700 euroa ja hallituksen jäsenelle 500 euroa kokoukselta. Hallituksen asettamien valiokuntien puheenjohtajalle ja jäsenille maksetaan myös kokouspalkkiota, valiokunnan puheenjohtajalle 700 euroa ja jäsenelle 500 euroa kokoukselta.

Hallituksen jäsenet eivät kuulu yhtiön osakepohjaisten kannustinohjelmien piiriin eikä heillä ole eläkesopimuksia yhtiön kanssa.

Hallituksen palkitseminen vuonna 2011

Vuonna 2011 hallituksella oli 15 kokousta, tarkastusvaliokunnalla 7 kokousta ja palkitsemisvaliokunnalla 10 kokousta.

Hallituksen puheenjohtaja on Heikki Bergholm. Varapuheenjohtaja oli Matti Kavetvuo 27.12.2011 asti ja 28.12.2011 alkaen Eero Hautaniemi. Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja on Eero Hautaniemi ja jäsenet Sakari Lassila ja Miikka Majjala. Palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja on Heikki Bergholm ja jäsenet Matti Kavetvuo (27.12.2011 asti) ja Hille Korhonen.

Hallitukselle maksettiin vuodelta 2011 yhtiökokouksen päättämät palkkiot.

Toimitusjohtaja ja muu johto

Päätöksentekojärjestys ja palkitsemisen perusteet

Toimitusjohtajan ja toimitusjohtajan välittömien alaisten palkoista, palkkioista ja muista eduista päättää hallitus. Hallituksella on palkitsemisvaliokunta, jonka tehtävänä on muun muassa käsitellä ja valmistella muita johdon ja henkilöstön palkitsemiseen liittyviä kysymyksiä ja tehdä näitä koskevia esityksiä hallitukselle. Palkitsemisvaliokunnan tehtävät on lueteltu tarkemmin sivulla 46.

Toimitusjohtajan ja muun johtoryhmän palkitsemisjärjestelmä koostuu kiinteästä kuukausipalkasta luontoisetuineen, tulospalkkiosta sekä osake- ja optiopohjaisista kannustinohjelmista.

Toimitusjohtaja ja muu johtoryhmä kuuluvat yhtiön avainhenkilöstölle suunnattujen osake- ja optiopohjaisten kannustinohjelmien piiriin. Ohjelmat hyväksyy yhtiökokous. Hallitus päättää palkitsemisperusteet vuosittain. Vuodelta 2012 maksettava mahdollinen palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen ilman L&T Recoilia. Palkkio vastaa enimmillään 4–12 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen. Päätöksen palkitsemisesta tekee hallitus palkitsemisvaliokunnan esityksen perusteella.

Lisäksi käytössä on tulospalkkiojärjestelmä, jonka perusteet hallitus hyväksyy vuosittain etukäteen. Tulospalkkion suuruus perustuu operatiivisen toiminnan liikevoittoon ja se vastaa enintään 3–6 kuukauden palkkaa palkkion saajan tehtävästä riippuen. Päätöksen palkitsemisesta tekee hallitus palkitsemisvaliokunnan esityksen perusteella.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta erillisiä palkkioita tytäryhtiöiden hallitusten jäsenyyksistä.

Toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle ei makseta lisäeläkettä.

Toimitusjohtajasopimus

Toimitusjohtajan kanssa on tehty kirjallinen toimitusjohtajasopimus. Sopimuksen mukaan toimitusjohtajan irtisanomisaika on yhtiön irtisanouessa kuusi kuukautta ja toimitusjohtajan irtisanouessa kuusi kuukautta. Yhtiön irtisanouessa sopimuksen irtisanomisajan palkkaa maksetaan 12 kuukauden ajan.

Yhtiö on ottanut toimitusjohtajalle lakisääteiset eläke- ja tapaturmavakuutukset.

Lyhyt- ja pitkäaikaiset kannustinjärjestelmät

Lassila & Tikanojalla on vuonna 2012 käynnistetty yksivuotinen osakepohjainen kannustinohjelma sekä aiemmin käynnistetty optio-ohjelma 2008. Vuonna 2009 käynnistetty kolmivuotinen osakepohjainen kannustinohjelma päättyi vuonna 2011. Lisäksi käytössä on tulospalkkiojärjestelmä, josta kerrotaan tarkemmin edellä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2009–2011

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti 24.3.2009 osakepohjaisen kannustinohjelman käyttöönotosta osana avainhenkilöstön kannustin- ja sitouttamisjärjestelmää. Palkkion maksaminen riippuu yhtiön hallituksen asettamien taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta, minkä perusteet hallitus päättää vuosittain.

Ohjelmassa oli kolme kalenterivuoden mittaista ansaintajaksoa, joista ensimmäinen alkoi 1.1.2009 ja viimeinen päättyi 31.12.2011. Mahdollinen palkkio maksettiin ansaintajaksoa seuraavana kalenterivuonna osittain osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettava osuus kattoi palkkiosta aiheutuvat verot. Palkkion saaminen edellytti työsuhteen jatkumista ja kannustinohjelmaan liittyi kielto luovuttaa osakkeita kahden vuoden kuluessa kunkin palkkiosuorituksen saamisesta. Tämän jälkeenkin johtoryhmän on omistettava osakkeita vähintään puolen vuoden ja muiden kolmen kuukauden bruttopalkan arvosta työsuhteen päättymiseen saakka.

Ohjelman perusteella voitiin luovuttaa yhteensä enintään 180 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta, jotka yhtiö hankkii osakemarkkinoilta. Ohjelmaan liittyvistä omien osakkeiden hankintavaltuuksista ja osakeantivaltuuksista päättää yhtiökokous. Vuoden 2011 alussa ohjelman piiriin kuului 23 henkilöä.

Osakepalkkiojärjestelmä 2012

Lassila & Tikanoja Oyj:n hallitus päätti 14.12.2011 uudesta vuoden mittaisesta osakepohjaisesta kannustinohjelmasta. Maksettu palkkio perustuu konsernin EVA-tulokseen

ilman L&T Recoilia. Muilta osin ehdot ovat yhtäläiset 2009–2011 järjestelmän kanssa.

Ohjelman perusteella voidaan luovuttaa yhteensä enintään 65 520 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta, jotka yhtiö hankkii osakemarkkinoilta. Ohjelman piiriin kuuluu 22 henkilöä.

Optio-ohjelma 2008

Optio-oikeuksia on myönnetty hallituksen määräämille johtoon kuuluville avainhenkilöille. Optio-oikeudet antavat oikeuden merkitä Lassila & Tikanoja Oyj:n osakkeita optio-ohjelman ehtojen mukaisella merkintähinnalla ehtojen määräämänä aikana. Optio-ohjelmien ehdot kokonaisuudessaan ovat luettavissa L&T:n internetsivustolla.

Toimitusjohtajan ja muun johdon palkitseminen vuonna 2011

Yhtiön toimitusjohtajana toimi 13.6.2011 asti Jari Sarjo. Sarjon palkka vuonna 2011 oli 1 870 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen 1 560 000 euroa ja tulospalkkion 310 000 euroa.

Yhtiön väliaikaisena toimitusjohtajana toimi Ville Rantala 13.6.–31.10.2011. Rantalan palkka tältä ajalta oli 630 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen.

Yhtiön toimitusjohtajana aloitti 1.1.2011 Pekka Ojanpää. Ojanpään palkka vuonna 2011 oli 660 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen.

Muun johtoryhmän palkat olivat yhteensä 794 000 euroa, joka sisältää palkan luontoisetuineen 678 000 euroa ja tulospalkkiot 116 000 euroa. Luvuissa on huomioitu palkat siltä ajalta, jona henkilöt ovat kuuluneet johtoryhmään.

Vuodelta 2011 ei makseta osakepalkkiota. Optioita ei myönnetty vuonna 2011.

Toimitusjohtaja Jari Sarjon eläkesopimuksesta kirjattiin tuloslaskelmaan 49 000 euroa vuonna 2011. ■

Hallitus

Heikki Bergholm

s. 1956

diplomi-insinööri

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2011 ja jäsen vuodesta 2008, palkitsemisvaliokunnan puheenjohtaja vuodesta 2011 ja jäsen vuodesta 2010

Keskeinen työkokemus:
Suominen Yhtymä Oyj: toimitusjohtaja 2002–2006
Entinen Lassila & Tikanoja Oyj: toimitusjohtaja 1998–2001, varatoimitusjohtaja 1997–1998, yhtymän tulosityksiköiden toimitusjohtaja 1986–1997
Lassila & Tikanoja Oy: talousjohtaja 1985–1986
Teollistamisrahasto Oy: tutkija ja kehityspäällikkö 1980–1985

Muut hallitusjäsenyydet:
Yarra Investment Oy (2010–), Säätiö Institutum Romanum Finlandiae (2011–, pj.), L&T Recoil (2010–, pj.), Seniorirahasto Oy (2010–), Forchem Oy (2007–), Componenta Oyj (2002–, pj.), MB Rahastot Oy (2002–), Lakan Betoni Oy (1986–, pj.), Suominen Yhtymä Oyj (2001–2011), Kemira Oyj (2004–2007), Pohjola-Yhtymä Oyj (2003–2005), Sponda Oyj (1998–2004)

Omistaa 778 807 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Eero Hautaniemi

s. 1965

kauppatieteiden maisteri, Oriola-KD Oyj:n toimitusjohtaja 2006–

Hallituksen varapuheenjohtaja 28.12.2011 lähtien ja jäsen vuodesta 2007, tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja vuodesta 2011 ja jäsen vuodesta 2009

Keskeinen työkokemus:
GE Healthcare Finland Oy: toimitusjohtaja 2004–2005
GE Healthcare IT: Oximetry, Supplies and Accessories -liiketoiminnan johtaja 2003–2004
Instrumentarium Oyj: asiantuntija ja johtotehtäviä 1990–2003

Muut hallitusjäsenyydet:
L&T Recoil (2010–), Nurminen Logistics Oyj (2009–)

Omistaa 7 000 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Hille Korhonen

s. 1961

tekniikan lisensiaatti, Fiskars Oyj Abp:n tuotanto-, hankinta- ja logistiikkajohtaja 2008–, littala-konsernin Group Director, Operations 2003–

Hallituksen jäsen vuodesta 2009, palkitsemisvaliokunnan jäsen vuodesta 2010

Keskeinen työkokemus:
Maailmanlaajuisten toimitusketjujen strategioihin ja prosesseihin liittyviä johtotehtäviä Nokia Oyj:ssä 2000–2003, Nokia Networksissä 1998–2000 ja Nokia Mobile Phonesissa 1996–1997
Outokumpu Copper: logistiikan ja markkinoinnin kehitykseen liittyviä tehtäviä 1993–1996

Muut hallitusjäsenyydet:
Nokian Renkaat Oyj (2006–), Rahapaja (2008–)

Omistaa 2 399 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Sakari Lassila

s. 1955

kauppatieteiden maisteri, Indcrea Oyj:n toimitusjohtaja ja osakas sekä Cupori Group Oyj:n johtoryhmän jäsen 2008–

Hallituksen ja tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2011

Keskeinen työkokemus:
Carnegie Investment Bank AB, Finland Branch: johtotehtäviä 2002–2005
Alfred Berg Finland Oyj: investointipankkitoiminnan johtotehtäviä 1994–2002
Citibank Oyj: yrityspankin vastaava johtaja 1991–1994
Suomen Yhdyspankki Oy: esimies- ja johtotehtäviä 1983–1991

Muut hallitusjäsenyydet:
Evald ja Hilda Nissin Säätiön hallituksen varapuheenjohtaja (jäsen 1987–)

Omistaa 7 368 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Miikka Maijala

s. 1967

diplomi-insinööri, Clinius Oyj:n toimitusjohtaja 2006–

Hallituksen jäsen vuodesta 2010, tarkastusvaliokunnan jäsen vuodesta 2010

Keskeinen työkokemus:
GE Healthcare Finland Oy: Business Segment Manager 2004–2006
Instrumentarium Oyj (nyk. GE Healthcare Finland Oy): Director, Business Development 2000–2004
Instrumentarium Oyj: myynnin, markkinoinnin ja taloushallinnon esimies- ja johtotehtäviä 1992–2000

Omistaa 69 272 Lassila & Tikanoja Oyj:n osaketta.

Muutokset hallituksessa:
Juhani Lassilan jäsenyys Lassila & Tikanojan hallituksessa päättyi 17.3.2011. Yhtiökokous valitsi uutena jäsenenä hallitukseen Sakari Lassilan. Varapuheenjohtaja Matti Kavetvuo erosi hallituksesta 27.12.2011.

Toimitusjohtaja

Pekka Ojanpää

Lassila & Tikanoja -konsernin toimitusjohtaja 1.11.2011 alkaen
Henkilötiedot seuraavalla sivulla.

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2011 on kerrottu sivulla 48.

Tilintarkastaja

PricewaterhouseCoopers Oy, KHT-yhteisö
Päävastuullinen tilintarkastaja Heikki Lassila, KHT

Johtoryhmä

Pekka Ojanpää

Ville Rantala

Jorma Mikkonen

Juha Simola

Henri Turunen

Kirsi Matero

Tuomas Mäkipeska

Antti Tervo

s. 1966

toimitusjohtaja 1.11.2011 alkaen
kauppatieteiden maisteri

Kemira Oyj: Kunta ja teollisuus-segmentistä vastaava johtaja 2008–2011, Kemira Specialty-liiketoiminta-alueen johtaja 2006–2008 ja osto- ja logistiikkajohtaja 2005–2006
Nokia Oyj: hankintajohtaja 2001–2004, Nokia Hungaryn toimitusjohtaja 1998–2001, myynnin ja logistiikan päällikkötehtävissä Nokia Mobile Phonesissa 1994–1998

s.1971

talusjohtaja vuodesta 2009 ja toimialajohtaja, Uusiutuvat energialähteet vuodesta 2011

kauppatieteiden maisteri

Lassila & Tikanoja Oyj: toimitusjohtaja 13.6.–31.10.2011
L&T Biowatti Oyj: toimitusjohtaja 2011–2012
Suunto Oyj: talusjohtaja (Director, Finance and Business Development) 2007–2009
UPM-Kymmene Oyj: talusjohtaja Hieno- ja erikoispaperit -toimialalla 2006–2007, business controller 2002–2006, controller 2000–2002
Salomon Sport Finland Oyj: taluspäällikkö 1999–2000

s. 1963

toimialajohtaja, Ympäristöpalvelut vuodesta 2009
varatuomari

Lassila & Tikanoja Oyj: toimialajohtaja, Teollisuuspalvelut 2000–2009
Säkkiväline Oyj: hallintojohtaja 1999–2000, lakimies 1992–1999
Helsingin Suomalainen Säästöpankki: lakimies 1991–1992

s. 1962

toimialajohtaja, Kiinteistönhoito vuodesta 2010

komentajakapteeni evp

Lassila & Tikanoja Oyj: tuotelinjajohtaja 2001–2010
Säkkiväline Oyj: aluejohtaja 1996–2001, aluepäällikkö 1993–1996, piiripäällikkö 1991–1993
Suomen Teollisuuden Vartiointi Oyj: osastonjohtaja 1989–1991
Puolustusvoimat: päällystötehtäviä 1985–1989

s. 1969

toimialajohtaja, Siivous- ja käyttäjäpalvelut vuodesta 2010

diplomi-insinööri, kauppatieteiden maisteri

Lassila & Tikanoja Oyj: business controller 2007–2010, Director, International Development 2005–2007
Conventum Corporate Finance Oyj: apulaisjohtaja 2000–2004
McKinsey & Company: liikkeenjohdon konsultti 1997–2000
Teknillinen korkeakoulu: tuntiopettaja, assistentti ja lehtori 1990–1996

s. 1968

henkilöstöjohtaja 1.1.2012 alkaen

kauppatieteiden maisteri

Atria Oyj: henkilöstöjohtaja 2010–2011
Pfizer Oyj: henkilöstöjohtaja 2007–2010
Nokia Mobile Phones: henkilöstöpäällikkö 2004–2007
Nokia Mobile Phones ja Nokia Networks: henkilöstöpäällikkö, henkilöstön kehittämis-asiantuntija 1998–2003
Adulta Oyj: ohjelmapäällikkö 1996–1998
Shell Oil Products: tuotepäällikkö 1993–1995

s. 1978

kehitysjohtaja 6.2.2012 alkaen

kauppatieteiden maisteri

Deloitte: liikkeenjohdon konsultti, Strategy & Operations 2005–2012
Fiskars Oyj: projektipäällikkö 2004–2005
Rieter Automotive Management AG: markkina-analyttikko 2003
Tapiola-ryhmä: talousassistentti 2000–2002

s. 1978

hankintajohtaja 14.2.2012 alkaen

kauppatieteiden maisteri

Siemens, Luoteis-Eurooppa: Head of Commodity Management 2009–2012, projektijohtaja, hankinta & toimitusketjun hallinta 2008–2009
Siemens Oyj: hankintajohtaja 2005–2009, hankintapäällikkö 2003–2005, konsultti, toimitusketjun hallinta 2001–2003

Vuoden 2011 aikana tapahtuneet muutokset johtoryhmässä:
Ville Rantala nimitettiin L&T Biowatti Oyj:n toimitusjohtajaksi ja Uusiutuvat energialähteet -toimialan toimialajohtajaksi 22.3.2011 alkaen. L&T Biowatin toimitusjohtaja Tomi Salo jäi pois yhtiön palveluksesta.

Pekka Ojanpää nimitettiin yhtiön uudeksi toimitusjohtajaksi 13.6.2011. Ojanpää aloitti tehtävässään 1.11.2011. Toimitusjohtaja Jari Sarjo jätti tehtävänsä välittömästi 13.6.2011. Yhtiön väliaikaisena toimitusjohtajana toimi 13.6.–31.10.2011 talusjohtaja Ville Rantala.

Lisäksi Kirsi Matero nimitettiin yhtiön henkilöstöjohtajaksi 1.1.2012 alkaen ja henkilöstöjohtaja Inkeri Puputti jäi pois yhtiön palveluksesta. Tuomas Mäkipeska nimitettiin yhtiön kehitysjohtajaksi ja Antti Tervo hankintajohtajaksi. He aloittivat tehtävässään helmikuussa 2012.

Säkkiväline oli osa Lassila & Tikanoja -yhtymää 1989–2001. Emoyhtiö Lassila & Tikanoja Oyj jakautui vuonna 2001 kahdeksi uudeksi yhtiöksi Lassila & Tikanoja Oyjiksi ja Suomen Yhtymä Oyjiksi.

Johtoryhmän omistamat Lassila & Tikanojan osakkeet ja optio-oikeudet sekä omistuksissa tapahtuneet muutokset vuonna 2011 on kerrottu sivulla 48.

GRI-sisältöindeksi

■ raportoitu ■ osittain raportoitu

GRI:n sisältö	Laa-juuus	Sivu	Huomiot
1. Strategia ja analyysi			
1.1 Toimitusjohtajan lausunto kestävän kehityksen merkityksestä	■	2, 33	Toimitusjohtajan yritysvaluuttakatsaus on julkaistu yhtiön internetsivustolla
1.2 Keskeiset vaikutukset, riskit ja mahdollisuudet	■	8–10, 17–18, 33, 34	
2. Organisaation kuvaus			
2.1–2.3 ja 2.5 Organisaation nimi, tärkeimmät tuotteet ja palvelut, operatiivinen rakenne, toimintamaat	■	5, 12–31, TP 22, TP 30	
2.4 ja 2.6 Pääkonttorin sijainti, omistusrakenne ja yhtiömuoto	■	TP 14, 22	
2.7 Markkina-alueet	■	5, 12–31	
2.8–2.9 Organisaation koko ja organisaatiomuutokset	■	4–5, 15, 38–40	Ei merkittäviä muutoksia
2.10 Saadut palkinnot	■	42	
3. Raportointiperiaatteet			
3.1–3.3 Raportointijakso, jakelutiheys ja edellisen raportin julkaisujakoa	■		Raportissa esitetyt tiedot vastaavat tilinpäätösajanjakoa I.1.–31.12. Raportti julkaistaan vuosittain.
3.4 Yhteystiedot	■	takakansi	
3.5 Raportin sisällön määrittely	■	32–33	
3.6–3.8 Raportin rajaus ja vertailtavuuteen vaikuttavien teemojen raportointiperusteet	■	33, 37, TP 30	Mahdollisista poikkeamista raportoitu erikseen.
3.10 Aikaisemmista raporteista poikkeava tieto	■		Ei muutoksia
3.11 Muutokset raportin laajuudessa tai mittausmenetelmissä	■		L&T:n toimialajakoa on muutettu vuosina 2009 ja 2010. Vertailuluvut on muutettu vastaamaan uutta toimialajakoa.
3.12 GRI-sisältöindeksi	■	54	
4. Hallintokäytännöt, sitoumukset ja vuorovaikutus			
4.1–4.4 Hallinto	■	44–53	
4.8 Missio tai arvot, toimintasäännöt ja -periaatteet	■	32–33	
4.13 Jäsenyydet järjestöissä	■	32, 34	
4.14–4.15 Sidosryhmät ja sidosryhmien määrittely	■	32	
Taloudellisen vastuun tunnusluvut			
EC2 Ilmastonmuutoksen seuraamukset	■	8–10, 33–35	
EC8 Infrastruktuuri-investointien kehittyminen ja vaikutukset sekä tarjotut yleishyödylliset palvelut	■	4–5, 16–31	
Ympäristövastuun tunnusluvut			
Energia			
EN5 Energiansäästö	■	36	
EN6 Energiatehokkaat tai uusiutuviin energialähteisiin perustuvat tuotteet ja palvelut	■	12–31, 34–35	Useat L&T:n palvelut perustuvat energiatehokkuuteen tai uusiutuviin energialähteisiin.
Biodiversiteetti, päästöt ja jätteet			
EN12, EN14 Vaikutukset biodiversiteettiin ja vaikutusten hallintastrategiat	■	35	Raportissa on käsitelty biodiversiteettiä Uusiutuvien energialähteiden näkökulmasta.
EN16 Suorat ja epäsuorat kokonaiskasvihiilivaikutukset	■	37	
EN18 Toimenpiteet kasvihiilivaikutusten vähentämiseksi ja saavutetut vähennykset	■	36–37	
Tuotteet ja palvelut, kuljetukset			
EN26 Toimenpiteet tuotteiden ja palveluiden ympäristövaikutusten vähentämiseksi	■	34–35	
EN29 Kuljetuksiin ja työmatkoihin liittyvät ympäristövaikutukset	■	36–37	
Sosiaalisen vastuun tunnusluvut			
Työvoima, työterveys ja -turvallisuus, koulutus			
LA1 Henkilöstön kuvaus	■	38, 40	
LA7 Tapaturmat, ammattitaudit, poissaolot ja kuolemantapaukset	■	40, 42–43	
LA8 Vakavien sairauksien varalta tehdyt toimenpiteet	■	42–43	Sirius-työkyvyntähtäjäohjelma
LA11 Henkilöstön osaamisen kehittämissuunnitelmat	■	39–40	
LA12 Kehitys- ja urakeskustelut	■	39	
Ihmisoikeudet ja yhteiskunta			
Investointi- ja hankintakäytännöt, julkishallinto			
HR2 Alihankkijat ja urakoitsijat	■	37	Yhteistyökumppaneilta edellytettävät toimintatavat
SO5 Osallistuminen julkishallinnon kehittämiseen ja lobbaukseen	■	32–33	

Lassila & Tikanoja Oyj

PL 28, 00441 Helsinki
puh. 010 636 111, faksi 010 636 2800
www.lassila-tikanoja.com

